

Joncker Roeliff van Bunau

In die naeme des Heren, amen.

5 Int jaer Ons Heren duysent vyfhundert twee ende viertich, op den vyf ende twen-
tichste augusti, heb ick, joncker Roeliff van Bunau, hoewel cranck van lichaem,
ghesunt nochtans van voerstandt, angemerckt die sekerheit des doets, niet wetende
wanneert God almachtich gelywen wil, ist hierom dat ick myt vrye wille ende rype
voerbiraed maeckt heb ende myts desen maeck myn testament, codicil oft laeste wille,
10 soe dat nae recht off gewoente des landts alderbest effectt sortieren mach, in manier
als nascrewen.

Ten eerste bifeel ick God almachtich myn edele ziel ende lichaem, d[ie hy]
gheschapen heft, ende myn lichaem te rueten in Sinte Martens kerck bennen Franiker.

15 Voerdir om toe coemen tot dispositie ende uutdeylynghe van myn goederen, roer-
lyck ende onroerlyck, clenoden, gold, sulwir, daer God almachtich my voerliendt
heft, soe will ick dat myn drie kynders of dochters, toe weten joffer Agniete, joffer
Margarieta ende joffer Helena, als erfgenamen sullen geniete ende tot vrye eghen
hebbe eelcks duysent enckelg. eens nae myn voersterwen.

20 Ende voerdir maeck ick ende constitueer hoern myts desen erfgenamen tot all myn
goederen, roerlyck ende onroerlyck, waer datse gelegen syn, in Duytslant ofte in
Vrieslant, voerbihouden nochtans dat joffer Cuner, myn eechte husfrou, diesulfste sall
hebbe ende bruycke tot hoer lyfstand, sonder tyegenspraeck van myn kynders voer-
noemd, uutgesundert dat myn drie kynders of dochters eelcks duysent enckelg. eens
sullen gheniete nae myn voersterwen als voers. Ende bigeer en will dat myn broeders
25 ende naeste bloed, mytsampt joffer Cuner, myn husfrou, hiermeed willen toevreed
wese ende myn drie dochters tottit ghen dat voerscrewen is, int beste vervordre, als
ick op hoern wel voertrou, ende wider dat myn dispositie, eertyts in Duytslant
gemaect, dit myn testament ende laeste wille niet sal contrary diene, soe wyd alst
myn drie dochters voernoemd findicael mocht syn.

30 Dit is myn testament ende laeste wille, daer ick wil stedich ende onforbraecklyk
onderhouden hebbe.

Desen allen toe orkonde heb ick, joncker Roeliff van Bunau, dit myn testament
voersegeld myt myn erfsegel, ende heb hierteboewen roepen ende beden den vhesten,
welgeleerden ende seer discreten meistir Jarich Dekama, olderman der stadt Franiker,
ende joncker Jan van Egmond, drost toe Harlynghen, heer Pietir Antony ende heer
35 Sibren Sipke zoen, beyde priestirs bennen Franiker, als tuygen dit myn testament ende
laeste wille toe voerseghien, signeren myt hoere erfsignetten, ofte myt hoere handen
toe onderteecknen. Daer wy, samentlyck ende ider besunder, ter bigeerte ende om
beda van joncker Roeliff van Bunaw voernoemd alsoo gedaen hebbe.

Op jaer, maent, dach als voers.

40 <Ondertekend:>

Jarich Dekama subscripsit.

Johan van Egmond.

Dominus Sibrandus Rispens subscripsit.

Peter Anthonis zoen, priester.

*Origineel: A (hand van heer Sibrandus Rispens). RAF, Archief Familie Van Harinxma
thoe Slooten, inv. nr 137. De drie opgedrukte zegels verloren. In dorso (= f. 2^v): Joncker
Roeliff van Bunaw testament.*

177

1542 oktober 29

5

Epo van Martena

In den name Ons Heren Jesu Christi, amen.

Kenlycken ende openbaer zy eenen ygelyck hoe dat ick, Epo van Martena, in den
jaer Ons Heren Jesu Christi duissent vyfhundert ende twee ende viertich, opten
XXIX^{ten} dach octobris, wesende cranck van lichame, nochtans wel wetende ende vor-
10 standich van sinnen, hebbe aengemerct datter niet sekerer is dan die doet ende niet
onsekerer dan die ure des doets, begerende ende willende daeromme ordinieren ende
disponieren van myn tytlike gueden, die my van Godt almachtich vorlient zyn, opdat
deshalven nae myn doet tuischen myn huysfrowe ende myn erfgenamen gheen schor-
tinge sall vallen, daeromme in tiegenwoerdicheit der nabescreven geloeflycke mannen,
15 als tuyghen daertoe van my geropen ende gebeden, hebbe ordiniert ende gemaect dit
myn nuncupatyff testament ende laetste wille in manieren nabescreven, willende ende
ordinierende, indien tzelve niet staen mach als een nuncupatyff testament, dattet
nochtans andersins onforbreckyken sal gehouden worden als een laetste wille, codicil
ofte donatie, alzoet nae den rechten aequiteit ende maniere van onsse lande van Vries-
20 landt alderbest sal moegen staen ende onderhouden worden.

In den eersten bevele ick Godt almachtich myn siele ende myn lichaem den aerden,
begerende myn legersteedt in der predicaren kercke binnen Lewarden, omtrent myn
stoel, ende bispreke, geve ende legatiere dwors. predicaren cloester daervoer, ende
voerts voer anderen godsdiensten die zy voer my sullen ende moegen doen, dartich
25 golden gulden eens, mit een tonne hoemburger bier ende een eerlyke maelyt op myn
beganckenisse ende die jaerstondt eens.

Item voerts bispreke ende geve ick den minrebroederen binnen Lewarden om Gots
wille twintich goltg. eens, mit een tonne hoemburger bier ende een eerlyke maelyt op
myn beganckenisse ende jaerstondt. Item dat cloester van Gernawert vier golden g.
30 eens. Item suster Auck Gerckes, myn huysfrowe suster, twee golden gulden eens, ende
suster Gauts toe Gernawart een goltg. eens. Item suster Anne Gerckes, priorinne toe
Cuusmer, twee golden g. eens, ende dat cloester te Cuusmer vyff golden g. eens.^a
Item dat cloester toe Bethlehem ses gouden g. eens, ende sustere Anske, priorinne,
35 Intzs ende Anna Hothnye, myn nichten, itlycke twee golden g. eens. Item Sancte Anna
cloester binnen Lewarden tien golden g. eens, ende dat nye nonnen cloester^b binnen
Lewarden soeven golden g. eens. Item die kercke toe Kornyum vier golden g. eens,
den pastoer aldaer drie golden g., ende die vicaris twee golden g. eens. Item die kercke
tOldehoeff binnen Lewerden tien golden g. eens, die kercke toe Nyehoeff binnen
Lewarden seven golden g. eens, tot behulp der timmerage. Item meester Peter, meester

---

40 ^a *In C staat de passage ende dat ... eens in de marge.*

^b *In B hierna doorgehaald: vier golden g. eens.*

Marten ende heer Frans, myn pastoren tOldehoeff, elck een golden g., ende doctor Wpko van Buirmanya drie karolusgulden eens. Item Onse Lieve Vrowe broeders in der Ylst een golden g. eens, den crucebroeders te Sneeck oeck een goltg. eens. Item den patronen toe Britzum ende Hielsum elck een oert golts, die pastoren aldaer elck
5 twintich st. ende die vicarisen acht st. eens.

Item voerts byspreke ick den armen huys sitten dartich golden g. eens, die Eesck, myn huysfrowe, het eerste jaer nae myn doet zall gewen daert haer aldernoetdruf-
tich[ste] dunct te wesen. Item dat armenweeshuys binnen Lewerden, gefundiert by
10 salige Auck Liewes, geve ende bespreke ick vierdehalve golden g. renthe jaerlix,
euwichlyck ende erflyck, te weten die twee golden g. jaerlix gaende uuyt Romke
Bullants steedt, ende die anderhalff g. jaerlix uuyt Jacob Seldenrycks steeden, waervan
die overdrachte al is geschiet.

Item Anna, salige doctor Kempo myn broeders natuyrlike dochter ende myn nichte,
15 geve ende bispreke ick driehundert carolusg. eens, die zy niet sal moegen manen eer
dat alle myn andere legaten ende schulden betaelt zyn, ende dat van den verschenen
renthen mach betaelt word[en] sonder enige landen ofte renthen daeromme te belasti-
gen, ende waermede alle andere onthietinge, Anna eertyts van my gedaen, doedt ende
teniette zullen wesen. Item Anna, Claes van Lutzeburg kintskint, bispreke ende geve
20 ick om Goets wille twintich golden g. eens. Item meester Peter Rioerdt zoen van
Doccum een tabberts laken voer zyn diensten ende arbeit, my gedaen voer ende nae.
Item noch soe geve ende bespreke ick tot Gods eere ende om Gods wille sestich
golden g., ofte zoevoel meer als doctor Wpko van Buirmanya ende Eesck, myn huys-
frowe, befynden zullen te behoren, om te copen te Oldehove tot twee roede fluuelen
dienrocken, mit Martena wapen daerop gemaect, tot een memorie voer my, Epo voers.

25 Item Eesck, myn lieve huysfrowe, sal hebben ende behouden hoer lewen lanck dat
huys, hoff, schuire ende cameran daeraen staende, alzodanich als wy dat tsamen
vorregen hebben, mettet huysraet daerinne wesende ende ons tocomende, erflyck,
uuytgesondert myn sulverwerck. Welvorstaende dat Eesck tgene des wy noch van den
voers. huys singe schuldich zyn, mede sal helpen betalen, ende den eene helfte van dat
30 huysse nae Eescke doot wederomme sall vallen op myn naeste bloedt van Martena
geslachte, ende den andere helfte daer ende alzo Eesck dat sal believen. Daerenboven
sal Eesck noch hebben ende boeren uuyt myn goedt toe Cornyum, daer Baucke Gosse
zoen op woent, viertich golden g. jaerlix tot haer lyfstandt.

Item ick, Epo voers., instituere ende make erfgenaem tot alle mynen anderen
35 naegelaten guederen Doecke Martena, salige meester Tiebbe Martena myn broeders
zoen, ende jonckfrowe Sioucktien Martena, salige doctor Kempo Martena myn broe-
ders dochter, mit alsulker manieren dat zy twee gelyck myn erfgenamen zullen wesen,
doch dat die voers. jonckfrowe Sioucktien ende heur erfgenamen gehalten zullen
wesen Doecke Martena, als hy tot buickuestinge compt, Martena staten te Cornium,
40 mit huys, hoff, hoernleger, eer ende feer, vry ende te vorndeel voeruuth over te
geven, ende voerts die andere landen, old ende nye, alzo als die tot Martena state
behoeren ende nu gebruickt wordden, te vorwandelen, mits ontfangende daervoer van
voers. Doecke Martena voer itlycke pondamate oltlandt een pondamate nylandt. Ende
indien zy zulcx niet doen wil, zal Doecke voers. mit twee handen, ende Syouck mit
45 een handt toetasten, ende halff zoevoel hebben als Doecke voers. Ende ick wil oeck,
indien voers. Doecke Martena ende Sioucktien aflivich wordden sonder enige echte
kynderen achter te laetten, dat in sulcker geval tgene des zy van my mochten hebben
ontfangen, weder sall vallen opt naeste bloedt van Martena geslachte.

Item voerts zoe geve ende bespreke ick Sioucktien, myn nichte vors., den sulveren acker mit ses sulveren croosen ende deksel, alzodanich als my die van wilen doctor Kempo, myn broeder, besproken zyn gewest.

5 Ende opdat dit myn testament ende laetste wille effect zoude sortieren ende volbracht wordden, zoe hebbe ick, Epo voers., daertoe bewilliget ende geordoniert den eerbaeren, ernvhesten ende hoeggeleerden heren doctor Wpko van Buirmanya, myn guede vrunth, ende Eesck, myn lieve huysfrowe, dat zy tsamentlyck off bezonderling, ende mit hulpe ende assistentie van dengenen die zy daertoe zullen off moegen bewilligen, dit myn testament ende laetste wille zullen exequieren ende volbrengen,
10 myn legaten, schulden, costen van exequien ende anders, alzoe dat nae myn staet eerlycken toebehoert, op costen ende lasten van myner erfgenamen betalen ende doen betalen.

Desen allen tot orkonde zoe hebbe ick, Epo van Martena voers., omdat ick sulfs overmits myn cranckheit niet scriven en konde, dit myn testament ende laetste wille
15 alzoe als voers. is, van meester Pieter Rioerd zoen van Dockum, advocaet in den Howe van Vrieslandt ende mede als notarius publicus, laetten scriven ende onderscriven.

Ende hebbe tot meerer vasticheit ende sekerheit daerby doen roepen ende bidden den hoeggeleerden heren doctor Wpko van Buirmanya, dat hy als een tuyge, hyr mede
20 over ende aen, by den anderen nabescreven tuigen wiens namen ende handteikenen hyronder gescreven staen, dit myn testament mit zyn segel ende handteiken heft bevestiget. Ende hebben die voergenoemde ende naevolgende tuigen, alle tsamen gelyck daertoe van my geroepen ende gebeden, mit namen heer Ghielt Dowe zoen, vicaris toe Cornium, meester Hero Abba zoen, procurouer in den Howe van Vrieslandt, meester
25 Sibrandt Tatinga, Liewa Mellema, Gercke Jorrryt zoen ende Adriaen Warner zoen, huur hanteikenen hyr mede om myn bede wille opgescreven.

Actum Lewerden, op dach, jaere ende maent als voers. is.

Ende was dat principael testament, in pampyr gescreven, ongecorrumpiert, daeronder gedrukt een segel van roeden wasse, daeronder gescreven stont: Wpka a
30 Burmanya. Peter Rioerdt zoen. Gielthetus. Sibrandus Douonis Thatinga. Hero Abba zoon, tuich, van Epo gebeden, bekenne als vors. is. Gercke Jorrit zoen hlyge als vors. is. Arian Warner zoen. Liewa Menna zoen Mellema hlye als voers. is.

Auscultiert, collationiert ende naerstlycken overgelesen is desse tiegenwoerdige copie, in presentie van heren doctor Wpko voers., ende accordiert mitten principael ofte originael testament van woerdt toe woerdt^a, twelck ick, Hero Abba zoen, uuyt
35 pauslycke autoriteit ende van den Howe van Vrieslandt togelaten openbare notaris, alzoe bekenne onder myn naem ende notariaetteiken hyronder geseth.

<Ondertekend:>

40 Hero <n.m. 3> Abba zoen, notarius publicus a Curia admissus.
Upka a Burmannia subscripsit.^b

---

^a *Hierna in C: midden twee regelen in de marge gescreven.*

^b *Het vervolg ontbreekt in C.*

Sydzs Bothnia heft my betaelt voer desse copie vierthien st., den II^{ten} decembris anno XV^c twee en veertich.

<Ondertekend:>

Hero.

- 5 *Origineel (A) niet voorhanden.*
Afschrift: B (16de eeuw, door notaris Hero Abba zoon, naar A). GA Leeuwarden, Archief Familie van Martena, inv. nr 23. Opschrift: Copia. In dorso (= f. 4^v), m.a.h.: Epo Mertna testament. - C (16de eeuw, door notaris Hero Abba zoen, naar A). Ibidem. Perkament, beschadigd. - D (16de eeuw, door P. Duvenee, naar B). RAF, Collectie Handschriften afkomstig van de Provinciale Bibliotheek van Friesland, inv. nr 902.
10 *Opschrift: Copia copiae. In dorso (= f. 4^v), m.a.h.: Copie vant testament van Epo van Martena.*
Uitgegeven naar B. C is geschreven op perkament, en heeft dus eigenlijk een plechtiger karakter, maar is beschadigd.

15 **178**

1542 november 5

Hessel Tyercks zoen

In den name Goedes, amen.

- Int jaer Ons Heeren duysent vyffhondert twe ende veertich, den vyfften dach novembris, heb ick, Hessel Tyercks zoen, borger binnen Leeuwarden, synde cranck
20 van lychaem, nochtans ryp, cloeck ende vernufftich van verstande ende mynder vyff sinnen, overgelooft dattet den mensche geconstituiert is eens te starven, ende daeromme niet sekerder ware dan die doet ende niet onsekerer dan die huyre van dien, willende daeromme, terwyle myn verstandt vigierende ende claeer ware, maken myn testament ende laeste wile, soe heb ick tselve in manieren nabys. doen exarieren ende
25 beschreven.

In den eersten bevele ick God almachtich myn edele siele ende tlychaem der eerden, daert aff gecoomen is, begeerende myn legerstede tOldehove opt tkerckhoff.

- Voerts legatier ende bespreeck ick Anna, myn lieve huysfrouwe, myn besten tabbart, ende Syuwerdt, myn oltsten broder, drie van myn hemden, teene ombydragen
30 ende dander sulcx zy syn, met den somma van vyftich carolusg. eens. Noch maeck, bespreeck ende legatier ick Gaetse, myn jonxsten broder, drie van myn hemden als boven, myn beste paltrock, hosen, wamboys ende benett, met den somma van vyftich carolusg. eens. Ende Sydts, myn halven sustere, maeck ende bespreecke ick den
35 somma van vyff ende twintich carolusguldens eens, met welcken voors. besprekinge myn broders ende suster voors. elckerlicx int syne tevreden sullen wesen, sonder yeet meer van myn nagelatene arffnisse ofte goederen, sulcx ende hoe groet die mogen bevonden worden, te mogen heyschen. Ende sullen die voors. myn twe gebroders den
40 sommen hun besproken elckerlyck op twe termynen ontfangen, sulcx dat binnens jaers nae myn afflivicheyt zy hoer betalinge sullen hebben. Ende Sydts, myn suster, sal tgene ick hoer toegelecht hebbe, opboeren ende alfool ontfangen als zie selffs compt ende alhier in persone compariert.

Voerts soe instituier ende maeke ick, Hessel, midts desen tot alle myn andere
goederen, roerlick ende onroerlick, niet uuytgesondert, sulcx die bevonden sullen
worden by my nagelaten te wesen, arffgenaem myn voors. lieve huysfrouwe, Anna
Claes dochter, alsdat zy daermede gelyck een yder met syn vry eygen sal mogen doen
5 ende laten geschien.

Ende soe tgene voors. is die uterste ende laeste wille van my, Hessel vors., is, soe
wil ick dat dieselve als een testament sal stall grypen ende effect sortieren ofte, indien
tselve soe niet soude mogen staen, dattet alsdan gelyck een codicill, donatie causa
10 mortis ofte andere laeste wille sal staen, alst alderbest nae den rechten ende usantie
deser landen sal mogen, willende tselfde van den voors. myn broders suster ende
huysfrouwe stendich, vast ende onverbreeklycken naegegaen ende onderhouden
hebben. Ende wie van myn broders ofte suster enyge wyder versoeck sal willen doen,
ende met tgene hem by my gemaect is, niet tevreden wesen, dieselfde allenich ende
15 alle met hem consentierende, sal ofte sullen verboeren metterdaet tgene by my hem
ofte hun besproken is, tot profyt van den armen. Voerts ingevalle myn lieve huys-
frouwe nae vermogen dessen myn wille myn broders ofte suster niet wilde voldoen,
soe sullen dieselfde op hun gerechticheyt ab intestato mogen staen.

In een tuychnisse van desen allen heb ick, Hessel, testatoer voors., op een tydt hier
als tuygen geropen ende gebeden den eersamen Peter Peter zoen, scepen der stadt
20 Leeuwarden, Willem Ariaen zoen, Reeuwardt Obbe zoen, Claes Jan zoen, Andries Jan
zoen scemaker ende Mathys Rommarts, secretarys der voors. stede, om dessen myn
laesten wille met hun segelen ende handen, diewelcke segel voerden ende die scriven
konden, te bevestygen.

Dwelck ick, Peter, ter bede van den testatoer ende oeck voer dander tuygen, met
25 myn segel ende handt, ende wy, Willem, Reeuwardt, Andries, Claes ende Matthys,
met onse handen ende namen hieronder stellende, alsoe hebben op een tydt, tsament-
lycken present synde ten dage, maendt ende jaere voors., hebben gedaen.

<Ondertekend, door de laatste onder het zegel:>

30 Clas Johansen.
Willem Aerygen zoen.
Ruwert Obbe zoen.
M. Rommarts, ter bede van den testatoer ende Andries Jan zoen.
Pieter Pieter zoen Golt subscripsit.

35 *Origineel: A. GA Leeuwarden, Archief Olde Burger Weeshuis, inv. nr 655. Het
opgedrukte zegel verloren.*

Frauw, vrouw van Hero Buirmany

In den name Goeddes, amen.

40 Int jaer der saliger geboorte Ons Liefs Heren Jhesu Christi duysent vyfhondert ende
dree en veertich, den laesten dach in februario, onsen alderheilichsten vader in

Christo die paus Paulus, doer die gotlyke gracie ende voersienicheit van die name den darde, het negende jare zynder pontificaetschat, der eerste indictie, ende doer die-selvige gotlyke gracie ende voersienicheit onsen alderglorioesten, doerluchtichsten ende onforwinlicksten heren here Kaerle, van die name den vyfsten gecoren Roemser
5 keyser, het vier ende twintichste jaer zynder keyserrycke, ende van Castilien ende anderen rycken het negen en twintichsten, heft die eerbare ende doegsamige joffer Frauw, de huysfrowe van Hero Buirmanyne, ten huysse van den hoeggeleerden ende ernvhesten heren Wpko van Buirmanyne, voer in den zael, in myn, nabescreven notarys, ende tuygen tiegenwoerdicheit, gemaect ende geordoniert hoer testament ende
10 laetste wille, mit rype vrye moet ende voerbedachte sinnen, besondere zoe zy nuu gesont ende machtich van lichaem ende vorstandich van sinnen is, hoewel zwangber van kynde, ende dat in manieren hyrnae volgende.

In den eersten bevelt zy Godt almachtich huer edele ziele, ende huer lichaem der aerde, te rusten by hoer patroen in der kercke aldaer zy afliwich mach wordden, ende
15 bespreect den patroen ofte kercke aldaer huer swartten camelotten tabbert tot een kasel.

Ende alzoe joffer Frauw, testatrix, nuu swangber mit kynde ofte kynden gaet, zoe heft zy denselve kynde ofte kynden geinstituteert ende gemaect erffgenaem, instituteert ende maeckt erfgenaem mits ende in cracht desses, in ende tot allen hueren
20 goeden, roerlyck ende onroerlyck, clenodien, golt, sulver, gelt, gemuntet ende ongemuntet, daer huer van hueren vader, Gerbrandt Stenstra, ende Eetthie Stenstra, huer oldemoder, angecomen zyn, mit allen actien ende rechticheit, niet allenich dien huer nuu tegenwoirdich competieren ende aengecomen zyn, maer oeck dien huer namaels doer ende mits successie oft enigen anderen zaecken aenvallen ende aencomen
25 moegen, welforstaende dat zoeverre tkyndt ofte kynden daer zy testatrix nuu mede gaet, in der geboerte ofte na der geboerte aflivich mochte wordden sonder enige wettige kyndt ofte kynden achter toe laetten, dat zy in alzulcken gevalle heft geinstituteert ende mits <desses> instituteert ende maeckt erfgenaem Hero van Buirmanyne, hueren liewen man, in allen den bowengementionierde goeden, roerlyck ende
30 onroerlyck, cleinodien, gelt, golt, sulver, gemuntet ende ongemuntet, samt den goeden staende sechts overgewonnen, mit allen actien ende rechticheeden die huer, testatrice, nuu competieren ende angecomen zyn ende oeck namaels aencomen ende aenvallen moegen, hoe ende in wat manieren sulcx geschien ende gebueren mochte, uuytgesloten nochtant den legaten hyrnae volgende.

Te weten Fed, huer liewe suster, heft zy, testatrix voers., besproken ende gegewen, bespreeckt ende gift mits dessen huer golden geschaecte ketten, mit alle huer golden ringgen, mitten besten sulweren riem, ende daertoe tcleinste sulveren vyftich. Item Jouck, huer suster, bespreeckt zy, testatrix, huer golden clennet helgengel rieme, tgroet sulveren vyftich, ende daertoe noch huer beste tabbert ende onderrock. Item Atke,
40 huer suster, gift ende byspreeckt zy all huer clenodien dien tot huer hoeft behoeren, mitten besten mouwen, ende daertoe huer zyden camelotten tabbert, mitten camelotten onderrock. Item Gemma, huer broeder, bespreckt ende gift zy huer beste ende oeck huer cleinste golden kettens. Item Beitzs, huer natuirlike suster, in Sint Anna cloester binnen Lewerden, bespreckt zy twee gouden gulden eens, ende Thietke, huer nichte toe
45 Betlahem int cloester, bespreckt zy een gouden gulden eens.

Orconde der waerheit zoe heft voerseide joffer Frauw, testatrix, huer eigen naem onder dessen hueren testament ende laetste wille gescreven. Ende daerenbown om meerder vasticheit zyn van huer ende den nabescreven notarius op eenmael gebeden

ende requireert als tughen namelyck heren meester Marten, pastoer van Sinte Witus kercke tOldehoeff binnen Lewarden, heren Frans, perpetuus vicaris aldaer, meester Frans Simonis, prebendaris, meester Pieter van Groningen, Funger kannegieter, Adriaen Waerner zoen ende Hero Abba zoen, notaris, van den Howe toegelaten, allen
5 geloeflycke tuighen, dewelcken allen van den voerseyden joffer Frauw, testatrice, zyn gebeden, besonder meester Marten, heer Frans ende meester Frans, dat zy hueren segelen hyronder willen hangen, ende meester Pieter, Funger ende Adriaen voers., dat zy hueren gewoentliken handteikenen hyronder willen scriven ende stellen. Twelck wy, meester Marten, heer Frans, meester Frans, meester Pieter, Fonger ende Adriaen
10 voers., alzoer ter beede van den voers. joffer Frauw hebben gedaen.

Int jaer, maendt, dach ende plaetzs als bowen.

Ende want ick, Hero Abba zoen, uuyt pauslike autoriteit ende by den Howe van Vrieslandt togelaten openbaer notarys, mitten voergenoemden geloeflike tuighen op
15 eenmael hyrtoe van den voerseyden joffer Frauw testatrice speciallick bin geropen ende gebeden gewest, daer by, ower ende aen bin gewest als dessen allen ende yder besonder alzoer als bowen gescreven is, geschieden, hebbe ick daeromme dit instrument ofte testament mit myn eygen handt gesceven ende daerenbowen mit myn eygen naem ende gewoentlike notariaetteiken bevesticht, in volcommen geloef ende
20 waerheit, daertoe als gezecht is, van den testatrice geroepen, gebeden ende gerequiriert.

<Ondertekend, door de laatste drie op de pliek boven hun zegels:>

Pieter van Groningen.
Funger Uylbe zoen.
Aryan Warner zoen.
25 Fraw Burmania.
Hero *<n.m. 3>* Abba zoen, notarius publicus a Curia admissus.
Franciscus, vicarius.
Martinus Henrici subscripsit.
Franciscus subscripsit.

30 *Origineel: A. GA Leeuwarden, Archief Familie Van Burmania, inv. nr 9. Perkament. Met drie uithangende zegels: 1 (33), 2 (79), 3 (35). In dorso, m.a.h.: Testament van Fraw Stenster, huysvrouwe van Hero van Burmania, in dato 1543.*

180

1543 oktober 30

Salvius Foppinga

35 In den name Godes, amen.

Int jaer Ons Heren duysent vyffhondert drye ende feertich, op den dertichsten dach des maents octobris, heb ick, Salvius Foppinga, wonende op Dronryp, overtocht den seeckerheyte des doots ende den onseeckerheyte van de uyre van dien, overleggende oock om alle schurtinge ende schelinge te vermyden die tuyschen myn vrunden ende

erffgenamen in toecomende tyden souden moghen vallen, ende daeromme enen^a dispositie ende ordonnantie van alle myn goederen gemaect, denwelcken ick als een testament, codicil ende^b laeste wille, alst nae rechte ofte costume van dese landen alderbest effect sal sorteren, onverbreeckelyck^c geonderhouden ende enagecomen will hebben.

5 In den eersten bevele ick, Salvius voors., God almachtich ende syn grontlose barmherticheyt myn ziele, ende dat lichaem den aarde, begerende myn legerstede ende begravinge op Dronryp, in Sinte Salvius myn patroons kercke, voor aen die trappen voor dat Heylige Cruys, nevens Foppinga banck. Ende ick bespreeck denselven myn
10 patroon voor myn legerstede vier goude guldens eens, ende^d belast Aelcke Hermana, myn lieve huysvrouw, nae haer goetbeduncken een eerlycken blauwen steen te coopen, ende denselven, naedat myn name ende tyt van myn versterven daerop gehouwen zy, op myn graff te doen leggen. Oock belast ick Aeltien voors. om den voors. myn patroon te betalen tgene ick van Syoerdt tapper in voortyden hebbe geleent van Sinte
15 Anthonis gild, nae uytwysinge van myn eygen handtteken.

Item ick bespreeck Rints Camminga, myn lieve nichte, geduyrende haer leven den molenstede, met oock den stede waerop des meullenaers huys staet, verlatende ende quyterende haer van alsulcke achterstallige pacht als zy my schuldich es. Des soo sal doot ende tenyet wesen^e alsulcke reeckenschap als twiske Rints voors. ende my alsnoch soude moghen openstaen, ende sollen die voors. mollen ende huysteden na den doot van Rins alleen vervallen ende blyven by Foppinga staten. Voorts bespreeck ick ende legatere ick Rienck Camminga, die jongste zoon van Wytte ende Rienck Camminga, een golden dubbelden spaenschen ducaete eens. Etc.

Volcht nu voorts van den acht ende dartichsten regel int darde lateris in de seste regel aldus: Voorts soo institueere ick, Salvius, ende maeck erffgenamen tot alle myn goederen, landen, renthen ende huysinge den kinderen van Wfko Foppingha, in tyden myn broeder, behalven Trynke voors., die met haer legaet tevreden sal wesen. Institueer oock erffgenamen de kinderen van Anna Foppinga, in tyden myn suster, ende dat in manieren naebesc.

30 In den eersten soo wil ick dat de kinderen van Anna, in tyden myn suster, voor hoor aendeel erffnisse sullen hebben den eygendum ende geweld, met eer ende feer, van Foppinga staten, met de huysinge ende bomen daerop staende, ende alle die landen daertoe behoorende, sulcx als ick dselve nu gebruyckende ben, behalven acht gouden g. des jaars naeckten^f renthen, die Wfke Foppinga kinderen daeruyt jaerlycx
35 sullen boeren. Ende soo Foppinga staten nit en mogen connende van alle die voors. kinderen bewoont worden, soo is myn wille ende dispositie, soo een^g Hessel Meckema, myn voors. susters zoon, hem van den krych neerslacht ende eerlycken draget, dat dieselve Hessel Foppinga staten met de landen, in voegen als voors. is, sal besitten ende daeraff den geweld hebben. Des sal hy dan den lasten met oock den

---

40 ^a CD: ende.

^b C: ofte.

^c C: omme verbrekelyck.

^d Hierna in C: ick.

^e Hierna in C: alle.

45 ^f D: marckten; C: maeckten.

^g C: van.

kerckgerechten, daerop vallende, betalen ende dragen. Sal voorts dselve Hessel syn vier susters alle jaren daeruyt eerlyck voor haer prompt betalen vyftien goude guldens des jaers, waeraff Hessel voors. den gulden met dartich gelycke guldens sal moghen innelossen ende redonneren^a. Sal oock Hessel voors. den kinderen van Wfke den
5 voors. acht goude guldens des jaers betalen. Ende sullen derffgenamen voors. int gemene geen genyet hebben van Foppinga voor ende alleer de legaten waermede Foppinga is belast, syn betaelt. Etc.

Volcht nu voorts van den acht ende twintichsten regel int 3de lateris van den vyftichsten regel int 4^e lateris soo volcht: Voorts soo begeer ick ende, voor sooveel in my
10 is, soo ordonnere ick tot executoren van dit myn tegenwoorige testamente Kempo Doynga, Eelck Heringe tMarssum ende meester Johan Rommerts, gevende denselven last ende bewint omme tinhout van dit testament ter executie te stellen, ende myn erffgenamen, een ofte meer, die bevonden worden onwillich te zyn om tselve nae te gaen, met alle maniere van justitie te compelleren myn laeste wille te [...]llen^b connen.

Des toirconde soo heb ick, Salvius Foppinga, desen myn laeste wille met myn name ende handt geonderges. Ende om meerder vasticheyt van desen soo heb ick op een tyt geroepen ende oock gebeden den aendachtigen, hoochgeleerden ende discreten
15 meester Wybren Albada, pastoor, meester Henricus, vicarius op Dronryp, doctor Seerp Hannia, medicynmeester^c, Johan Rommerts, Claas Johans zoen schroor, Jancke Rieuwerts zoen ende Aarent Pieters zoen om dit tegenwoordich myn testament te hooren lesen ende te sien verclaren dat die uytstrickinge ofte dilatie, gedaen in den sestien, sevenden ende achsten regule in de tweede zyde van^d teerste blat, ende tgene daer
20 aldaer twischen den regulen is ges., dat oock den uytstrickinge, gedaen in den vierden zyde vant tweede blat, ende waerenboven geschreven es op den eene plaetse 'Wfke' ende op den ander plaetze 'broers', by myn wille ende voor donderschryvinghe van deser is gescreven, om voorts haer te dragen als tuygen van dit myn tegenwoordich
25 testament, ende in denselven qualiteyt tselve oock te bevestigen. Dwelcke by dengenigen die schryven connen ende geen signet gebruycken, met haer handen ende namen, ende die signet vouren, met hoir zignetten ende handen alsoo is gedaen. Ende
30 soo Aarnt Pieters nyet schryven can, heeft hy gebeden meester Wybren, syn pastoor, om door^e bede syn handt ende name hieronder toe stellen. Dwelck insgelycx alsoo is gedaen.

Op den dach, maent ende jaer voors.

Stondt onder de principael^f, bevesticht ende geondertekent met hen namen ende
35 zegelen als ante in prooemio begint, met hen gewoontlycke streecken.

Onder welcke extract noch stonde soo volcht^g: Gecollationeert met die principaele, met overroepinghe van Camstra ende consent van doctore Joanne Lensio, als advocaet ende vanwegen dselve Campstra gecompareert, ende dprincipael gesien hebbende, is

---

^a C: redimeren.

40 ^b Aan het begin één of twee letters onleesbaar door geknoei. C: vollen.

^c C: mede syn meyster.

^d D: voor. C: voir.

^e Hierna in C: syn.

^f Hierna in C: deses.

45 ^g In plaats van: Onder ... volcht in C: Leger stondt.

daermede bevonden taccorderen. In kennisse van my, den 9 november 1612. Onder-
tekt: Ernst van Harinxma.

Accordeert met gelycklydende extract. <M.a.h.:> In kennisse van my, den
XXVIII^{en} novembris 1614, ter ordonnantie van den Hove,

5 <ondertekend:>

S. van Pruysen 1614.

*Origineel (A) noch afschriften voorhanden. Zie over de ondertekening en de bezegeling
van A nog het opschrift van C en D.*

10 *Onvolledige afschriften: B (1612 november 9, door Ernst van Harinxma, naar A). Niet
voorhanden, bekend uit C en D. - C (1613 mei 19, door B. Hoppers, naar B). RAF, Archief
Huis Liauckamastate, inv. nr 348. Opschrift: zie D. In dorso: Copia vant testament van
Selvius Foppinga van Dronryp. - D (1614 november 28, door S. van Pruysen, naar B).
RAF, Archief Huis Liauckamastate, inv. nr 343. Opschrift: Copia. Extract uyt het testament
15 van Salvius Foppinga van Dronryp, waeronder staen dese naevolgende namen getekent:
Wybrandus Leonis Albada, voor myselfs ende door bede Aerien Pieters zoen, bekenne
hieronder ges. te hebben. Salvius Foppinga. Meester Henricus Hero. Seerp Hannia, waer-
boven stont gedruyckt een zegel van groenen wasse, verdeckt met een wit aangespelt
papierke. J. Rommarts, met gelycke zegel als vooren. Jan Rieurts. Ende: Claas Jans. Alle
20 met hun gewoonelycke streken. In dorso (= f. 4^v): Extract vant testament van Salvius
Foppinga van Dronryp.*

Uitgegeven naar D, dat op enkele punten een betere lezing biedt dan C.

181

1544 februari 27

Zettie Lickle zoen

In nomine Domini, amen.

25 Anno Domini tuysen fyfhondert ende XLIII, den XXVII dey in februario, haet
Zettie Lickle zoen, sondt van verstandt, mer cranck in dae lichaem, mey frya wille
ende een goed voerbyreedt maeka syn testament, codicil ofte lesta willa, alst alderbest
ney dae riochten standich mey wessa, in myn, her Sipkis, vicarii in Sendel, syn testa-
mentoers, hoewel onwerdich, ende der tiogen neyscⁿ jenwerdicheit, in manyeren
30 neyscⁿ.

Int arst byfelt hy Goede almachtich ende Marie, syn Iyaewe moer, mey Sente
Johan, syn hillige patroen, syn edele ziel, ende het lichaem den eerde, deert van
kommen is. Ende so youter dae tzerka in Rugehuysen een greeth lepen rogh. Item dae
fyf bidden oerden ytlick een hael lepen rogh.

35 Item so youter Yesken, syn wyf, to her lyfstond huys ende steed, terpen ende
tuynen mey dae baemen, also fulla alser hem van tocompt. Ende ney Yeske daedt salt
Tyerck to een forndiel halda, in manyeren alst dae moer voersc. yowen is. Item aeck
youter Yesken voers. dat gyld dier Holla Zytie zoen op renthen ontfensen haet, mey
40 dat gyld dier hya gytta togara in bewaringe hebbet, om her netreft diervan to nymen
solangh hio lyvet. Ende haetter ney her daedt diervan wrblyft, det schella dae kynden
tolyka diella, to wyten dat Tyerck, syn zen, dy ena helft, ende Jacob, syn zen, mey Pier

Yesken zoen den ora schellet hebba. Item so haetter toollif scyold wrdlands van Yeska landen to Myrnls vercaepa, ende mey dae sex h.g. haetter her sciolden bytaella, dan dae ora sex h.g. schelse foerra uut nyma vant manda gyld. Item so hee zalige Tyerck, syn broer, ytlike landen zeedlanden van zalige Youka Taeke zoen caepa, ende naet
5 meer dan XXX h.g. yn bytaella, daewelcke landen hebbet Zettie ende Yesck voerd bytaella mey Wlken, syn suster, als fyower snees h.g., van welken Wlck dy trodda paert, ende Zettie mey Yesken dae twae diellen, als omtrent LIII^a h.g. hebbet bytaella. Disse voersc. zeedlanden, mey alle ora caepa landen dier Yesck ende hy tgara caepa hebbet, schel Yesck voersc. yn dae bruyckma halda her lyfstondt, ende ney her
10 daedt schellet dae erwen voersc. diella alst ney riucht tobyhert.

Item so ysser Aucken, Tyercks lichter dochter, scioldich fyower sneesen sciolden van twae holtfaallen dier Tyerck voers. her yowen hee ende van Lolcken Sybren zoen bileend hee to Myrnls, ende Zettie dierney mey een frya caep haet caepa van Lolcken, voer welke paeningen hy Aucken voers. theer yout jeerlix tree h.g. men fyower st.,
15 daewelka heer schel Tyerck, syn zen, Aucken voers. bytaelie. Ende yst secke hyo kynden cryget, ney hluyt zalige Tyercks testament so scheller dy principael somma vors. her bytaelye, ende schel dae landen diervoer yn frya ayna byhalda. Item so youter Pier, syn styapzoen, een stalt kuen uuta manda gueden, ende een ny bod mey syn tobyheren, ende een kista dier hemsolm tokompt. Item twae ald scheepen mey een
20 yongh, ende tweyntich h.g. uuta manda van vertyaene laen, ende VI½ graeth lepenen roggha. Ende dissa somma van roggha, als VI½ lepenen, ende twae ky, mey een ny bod ofte III jochendaelers dierfoer, haet Jacob, syn zen, ontfensen, ende diermey isser aefeldied van alle replicke gueden, ende scheller naet van hebba, dan Yesck ende Tyerck schellet tolyka diella, oers dan Jacob schel hebba een zyda speck mey een
25 lepen rogh, yndien hy tfreden is.

Foerd so makketter erwen to syn efterleten gueden syn tweer zennen, als Jacob ende Tyerck.

Ende wil dat dit syn lesta willa onverbrecklick van syn erwen voers. schel werde halden, by verbernis eerfschyps desjennis diert naet wil halda, ende dyjenne diert wil
30 halda to tcommen dy ena helft, ende dy ora helft Sente Johannes, syn patroen.

Item syn jeertidt ende dae Yeskis syn wyfs, ney her daedt, leyter op een stuck zeedlands nesta dae Laen, byhaelen een stuck ofte ecker, to XXX jeren tbegean.

Item so haetter her Anna, Renke Sipkis, Agga Jarichs ende Symon Mathys zoen monden maka to Yescken ende Tyerck, syn yonchste zen.

Orkonde der weerheit so haetter hyrto roept ende baeden orkenen, als Sempka Zyncke zoen, Agga Folkerts zoen ende Eda Hemte zoen, in myn, her Sipkis testamentoers bywessen. Daewelcke orkenen hebbet dit ondersc. mey hyara handen ende naemen, anno ende dey ut supra, exempt Eda Henne zoen, voer welcke ick, her Sipka voers., hebt onderscⁿ.

40 Een weerheftich copi uutet principael.

<Ondertekend:>

Sipko, presbiter, subscripsit.

---

^a Lijkt verbeterd uit: VIII.

Origineel (A) niet voorhanden.
Afschrift: B (16de eeuw, door heer Sipko, naar A). RAF, Archief Nedergerecht Gaasterland, inv. nr 35, f. 281. In dorso: Een copia uut zalige Zettie Likle zoen testament.
Druk: a. OFO III, nr 54.

Ritzske Bolama

In den name Goedes, amen.

Int jaer van der saliger geboorte Ons Liefs Heren Jhesu Christi duysent vyfhundert veer en veertich, den VI dach aprilis, der tweeder indicie, onsen heilighen vader in
10 Christo die paus Paulus, doer die gotlike gracie ende voersienicheit van die name den darde, thiende jaer zynder pontificaetscap, ende doer dieselvige gotlike gracie ende voersienicheit onsen alderglorioesten, doerluchtichsten, victorioesten ende onforwinlicsten prince ende here heren Kaerle die vyfte, gecoren Roemsche keyser, het vyff en twintichste jaer synder keiserrycke, ende van Castilien ende anderen zynen rycken
15 tdartichste, in myn, openbare notaris, ende ondergescreven tuigen tiegenwoerdicheit, ten huysse van den hoeggeleerden ende ernvhesten heren heer Wpco van Buirmanya, omtrent twee uren nae den noene, binnen der stadt Lewerden, heft de eerbare ende discrete man Ritzske Bolama, gesont van licham ende verstandich van sinnen, mit rypen vryen wille ende voerberaden moedt gemaect ende geordiniert zyn testament
20 ende laetste wille van allen zyn tytlike gueden, roerlick ende onroerlick, ende dat in manieren hyrnae volgende.

Eerstmael ende voerall heft hy terstont wederroepen, cassiert ende teniette gedaen, wederroept, cassiert ende doet teniette mits dessen allen den testamenten, codicillen, laetste willen ende dispositien, mit allen hueren vasticheeden daerinne begrepen, by
25 hem voertyts gemaect, van denwelcken hy den daten nuu niet recordiert, willende dat ghene van dien cracht, macht noch effect sal hebben noch sortieren, dan allenich dit tiegenwoerdich testament, dispositie ende laetste wille, zoels hetsulfst alderbest nae usantie van desen lande van Phrieslandt ende den goedertieren rechten daerop gemaect, stal zal moegen gripen ende effect sortieren.

30 In den eersten, volcommentlyck betruende opter barmharticheit Goedes almachtich, zoe bevelt hy, testatoer, zyn edele ziele, nuu ende wanneer die van den licham sal scheiden, in den handen Goedes almachtich, daerse van geschapen ende gecomen is, ende tlicham der aerde, daerse van uuytgecomen is, te begraven aldaert hy namaels sal begeren.

35 Item hy, testator vors., heft Syrdt, zyn echte huysfrowe, besproken ende legatiert, bespreckt ende legatiert mits dessen alle tghene des tot huer licham behoert, tzelve te moegen erwen aldaert huer beliewen sall. Ende hyrenbowen bispreckt hy, testator, denselven Syrdt, zyn huysfrowe, omdat zoeverre ende indien hy geen kyndt ofte kynderen by huer procreert, ofte zoeverre hy al enige kynt ofte kynderen by huer procreerde, maer denselve ofte selven afliwich wordde ofte wordden sonder echte kyndt
40 ofte kynderen achter te laetten, een zate lands, Jelkama staten genoemt, gelegen in den dorpe Tonnaerdt in Dongerdeel, ende dat tot huer lyfstandt, welcke zate landt zy, Syrdt, sal moegen tot hueren wille besitten, gebrucken den fruchten ende emolumenten.

ten tot hueren overlyden toe ontfangen ende sublevieren, sonder eemants contradictie. Noch hyrenbowen sal Syrdt hebben ende holden thuyss twelck hy, testator, nae date desses alhyr binnen desser stadt mochte geraken te copen, mit allen bedt, bedclederen ende inboel. Welforstaende dat zy den vors. zate ende huysse sal hebben ende houden
5 tot huer lyfstondt, zoeverre zy tot huer overlyden toe blyft ende huer eerliken draecht in der wedwelycken staet. Maer ist saecke dat zy hylckte ofte tottet anderde bedde ginge, sal zy in sulcken gevalle hebben tweehondert golden gulden eens, mittet huysraet, het zy hy, testator, kyndt ofte kynderen by huer kreegh off niet. Hoe oeck zy kyndt ofte kynderen by vors. Ritzske testatoer procreerde, ende zy nae den overliden
10 van hen, testatoer, in den wedweliken staette bleeff sitten, ende eerlyck huer daerinne dragende, zoe wil hy, testator vorsc., dat zy, Syrdt voirgenoemt, in alsulcken gevalle dadministratie ende gebruick van den kyndt ofte kynderen goeden sal hebben, hent deselve tot buickweste is off zyn gecomen.

Item Siolck, zyn suster, bispreckt hy Poulsma^a zate, liggende toe Wierum in
15 Dongerdeel, mit allen heerlicheit ende gewalt, behalven tghene den patroen ende priesters toe Wierum daeruuyt tocomt. Noch bispreckt hy denselven Syoelck, zyn suster, thalve goedt mit de halve gewalt van Sellinga zate toe Mennertsgae mitten behoerlike lasten, ende noch daertoe zyn gerechticheit die hy heft tot ende op Tziarda goedt toe Hallum, geldende nuu jaerlicx voer zyn part soewen gouden gulden. By
20 ende mit alzoe dat zy, Siolck vors., dessen allen legaten voergenoemt, huer concernende, niet sal moegen in ofte mit enige manieren vorsetten, beswaeren noch alieneren, dan allenigen van den fruchten ende emolumenten, daeraff comende, lewen ende huer onderhouden. Hoe ende indien zy tcontrarie mochte doen, zullen dexecutoeren van dessen zyn testament denselven voerseiden landen ende renthen moegen aentasten
25 ende ewelyck holden, tot sustentatie van den armen Christi binnen Lewerden, ende dessen allen zoeverre ende indien hy, testator, deser warld overlede sonder wettige geboerte achter te laeten.

Item hyrnae heft Ritzske, testator, zoeverre hy sonder echte kyndt ofte kynderen achter te laetten in Goede vorstorve, geordoniert ende geinstituert, ordoniert ende
30 instituert in cracht desses erfgenamen den rechten armen Christi alhyr binnen desse stede Lewerden, in allen zyn goeden, roerlyck ende onroerlyck, mit allen actien ende rechticheit die hy nuu heft ende namaels crygen mach, uuytgesondert den goeden boewen besproken, uuytgesondert oeck tghene hy namaels oeck in een brieff, by zyn eygen ofte een notaryshandt gescreven ende onderteikent, gewen ende bespreken sal
35 moegen. Welcke voers. goeden in denwelcken hy, testator, den voerseiden armen geinstituert heft, zullen denselven armen sonder uuytneming van personen, nae den noedrufticheit ende armoede derselwer armen personen, by ende doer den nabescreven testamentoers ende executoers mildelyck uitgedeilt ende gedistribuiert wordden, in manieren hyrnae breder verclaert.

Ende teneynde dat alle dingen desses testaments, ter eeren Goedes almachtich, synder testatoeris zielen salicheit ende providentie der armen Christi, te beter voertganck zullen moegen hebben ende effect sortieren, zoe heft de voorgenoemde testatoer geordoniert ende mits dessen ordoniert voer ende tot testamentoers ende
45 executoers desses zyns testaments ofte laetste wille den voegden van den Suette Name Jhesus gilde, in tyde zynde, denselven by huere conscientie belastende ende otmoede-

---

^a In andere bronnen heet dit goed Poutsma (BB 177; RvdA I, 123). Zie ook nr 131.

lyck om Goeds wille biddende dat zy in allen dingen tbeste willen doen, ende dat in nafolgende forme ende maniere.

In den eersten zullen de vors. voegden ofte executuers van den vors. Suede Name Jhesus gilde nae zyn testatoers overlyden allen zynen landen, rhenten ende goeden, uuytgesondert tghene bowen besproken ende verclaert is, alle ontfangen, inneforderen ende vlitelick den armen Christi vors. distribuieren, te weten dat zy twee osenbrugxe lakenen alle jaeren zullen copen, ende oeck lenen laken, daeraff zy tabberts ende heenden voer mannen, ende rocken ende heemden voer vrouwen, zoevoel sulcx vorstrecken mach, maken ende bereiden laetten, ende denselven gemaect ende bereit zynde, zullen zy denselven den rechten armen omdeilen ende distribuieren. Insgelycx een sekere tall van schoenen, dewelcke oeck, gelyck van den clederen ende heenden gezecht is, zullen omgedeilt wordden. Totten welcken allen hy, testator, ten minste jaerlix twintich gouden gulden bispreckt, maer wanneer Syrdt vors. sonder wettige geboorte by hem te achterlaten in Goede sal verstorven zyn, zoe sullen de vors. voegden van Jelkama zate noch vyfthien gouden gulden jaerlix nemen, omme denselven tot vormeerdringe van den vors. clederen, heemden ende schoenen den armen templogieren ende ommedeilen. Ende wes daer dan meer is ofte overblyft, datselven den armen Christi in spyse mildelyck deilen ende uuytrichten, aldaert meest van noeden sall wesen.

Noch wil hy, testator, dat de voers. voegden alle jaeren acht ofte negen gouden gulden uuyt zynen goederen willen nemen, ende daarmede den armen craemvrouwen in hueren noetdrifticheit ende armoede subvenieren, want hy denselven besonder wil geholpen ende vorsien hebben.

Item hy wil oeck dat de voerseide voegden zullen den drie cameran, staende in de Spoelmans straet an wilen Wythie Camminge schuere, by hem, testatoer, ende Geel, zyn eerste huusfrowe, mit oeck den gasthuysse daer recht ower, naest Gerryt beeltsnyder huys, by hem alles tot onderholdinge ende habitatie van arme olde vrouwen gefundiert, in raeck ende daeck onderhouden, laetende denselven personen de daer nu inne wonen, hent hueren overlyden blyven, ende denselven in hueren noetdrifticheit vorsien ende onderhouden, welcke voegden vors. deselve testator mits desen in collatores daeraff te wesen nae zynen overlyden heft geordniert.

Item voerseide Ritzske, testator, versueckt ende begeert zeer otmoedelyck aen den eerwaerdigen heren den pastoeren van Sinte Vitus kerck tOldehoeff sampt den prior der predicerbroeders binnen Lewerden, in ofte pro tempore zynde, denselven doer die liefde Christi ende der armen vermanende, dat zy den vors. voegden, dewelcke mit meer aldusdanige zaecken geoccupiert mogen zyn, help ende assistentie in alles willen doen, teneinde dat in alle tghene vors. is, de eere Goeddes almachtich ende den noettruft ende onderholdinge der armen Christi noch gesacht ende geprovidiert wordden, totten welcken allen dessen zynen uuytterste wille tendiert ende ter cause van dien ende oeck zynder zielen salicheit gemaect is.

Item Syrd, zyn huysfrowe, indien hy voer huer afliwich wordde, sal uuyt zyn goeden nae goeder olde gewoente zyn achterdaden uuytrichten ende voldoen, ende wil dat zy daerinne van niemant belet sal werden.

Item noch wil hy, testator, ende oeck begeert hy aen zyn vors. suster, samt allen denghenen dewelcke enige legate ofte geniet uuyt dessen zullen hebben, dat zy dessen zyne testamente ofte uuytterste wille zullen in alles als voers. onderhouden ende nagaen, ende dat by pene als vorboert ende gepriveert te zyne, mits hyrtiegens ter contrarie te doene ofte cronen, van den legate ofte profite dewelcke de ofte denselven

uuyt dessen testamente zoude mogen bueren ofte andersins competieren ofte verwach-
tende wesen. Item by geliker pene wil ende ordiniert hy, testator, dat onforbreckliken
onderhouden ende fidem geadhibiert sal wesen tghene des namaels onder zyn eygen
handtschrift ofte notaryshandt onder dessen testament ofte een ander brieff uuyt zyn
5 monde ofte duer zyn begeerte gescreven te zyne befonden sal wordden.

In kennisse der waerheit ende fortificatie van dessen allen zoe heft voergenoemde
Ritzske, testator, dessen testament in presentie der eerbaeren mannen, namelick heer
Wpco van Buyrmany, doctor, meester Marten, pastoer, ende meester Pieter, oeck
10 pastoer van Sinte Vitus kerck binnen Lewerden, meester Frans Simons, prebendaet
aldaer, ende heer Jelth, oeck prebendaet tOldehoeff, Renick van Buirmany, licentiaet,
ende Frans Jan zoen, tenorista, mit zyn eygen handteiken ende name onderscreven
ende bevestiget, ende omme meerder vasticheit van desen noch denselven tuigen allen
die zegelen fuerende zyn, gebeden huere segelen hyronder te druicken of doen
15 hangen, ende dieghene die ghene segelen gebruicken, omme dessen mit huere ge-
woentlike handteikenen ende eygen namen te subscribieren. Twelck zy allen ende
yder besondere als tuigen, van den vorsc. testatoer ende my, ondergescreven notarys,
op eenmael hyrtoe geroepen, gerequiriert ende gebeden alzo hebben gedaen.

Anno, die, mense, indictione, pontificatu et anno quibus supra.

Ende want ick, Hero Abba zoen, uuyt pauslike autoriteit ende by den Howe van
20 Vrieslandt openbaer togelaten notarius, hyrby als dessen vors. allen ende yder
besunder geschieden mitten voergenoemden tuygen present bin gewest, tselve in
consideratie genomen, hebbe ick daeromme dessen instrument mit myn eygen handt
gescreven ende mit myn eygen notariaetteiken ende name gesubscribiert, in
25 tuichenisse ende geloeff van allen ende yder besonder, specialick hyrtoe van den
voers. testatoer geroepen, gerequiriert ende gebeden.

<Ondertekend, door de laatste vier op de pliek boven hun zegels:>

Hero <n.m. 3> Abba zoen.
Ick, Ritska Bolma, bykenne als boven voers.
Jelto Thome fabri subscripsit.
30 Renick a Burmania.
Frans Jans soen subscripsit.
Martinus Henrici subscripsit.
Upka Buyrmania subscripsit.
Petrus Herus a Wouda subscripsit.
35 Franciscus subscripsit.

*Origineel: A. GA Leeuwarden, Archief Ritske Boelema Gasthuis, inv. nr 339.
Perkament. Met vier uithangende zegels: 1 (80), 2 (122), 3 (102), 4 (36).*

Syercktzien Donie

In den naeme Goedes, amen.

5 Anno XV^c ende XLIII, op maie dey, dae hab ick, Syercktzien Donie, gesondt ende
 datter naet sykers is dan den daed ende naet onsykers dan den woere des daedes, soe
 hab ick by ghesonde duaen myn testament, leste uylle ofte codicil van alle myne
 gueden macket ende ordineeret, op manieren als hyerney scrⁿ.

10 Item int aerst soe byfeel ick God almachtich myn aerme eelendighe zeel, ende myn
 lichaem den aerde, uantse fan der aerde koemen is, ende bygherge toe resten in der
 eerde toe de mynnebroeren toe Lyoewrdt, by myn saelighe zoen Gosse, omtrent
 Jemma Heerjuesma graeff, ende byspreck alder eens foer myn leegherstoel fyften
 enckelgolden ff. Ende jette hiertoe soe bispreck ick dae broeren vorsⁿ dae aerste fyff
 15 jeer terstondt ney myn daed ende op myn jerstondt toe een meeltyd jers fyff golden
 ff.

Item Hys Aernts dochter, myn trou ende oprioecht tienstfaemen, der langhe tyd
 mey my hat uennet ende nu jette mey my uennet, dioe bispreck ick toe hyaer lyfstondt
 alsoe langh alsoe liwet, oppendatse hyaer nedroeft in koest ende claen mey haebbe,
 20 thyen enckelgolden ff. frye schaedloesse jerlixen renten, derse syll baerre uut een seette
 landes, lydzende toe Steens, hettende hit Nyuirck. Item jette soe syll Hys vorsⁿ fry
 huesvestinge hadde alsoe langh alsoe liwet, ende jette soe syll Hys vorsⁿ myn beest
 beed mey syn toebyheer hadde, mey aeck alsoe folle fan myn hueshreed als hyaer fan
 needen syll uesse toe brucken ende toe bysghien.

Item ick uoell dat myn landhrenten fyff jeer langh ney myn daed dae uerachtighe
 25 aerme om Goedes uylle sylme jaen, by Feddo Haerda myn broers zens hreed, indeen
 datter my foerlivet. Ende indeen Feddo vorsⁿ ferre my steert, soe set ick in syn plaetse
 tuae fan myn neste fryoenden, als suaegheren fan Feddo vors^{nc} bern, indeen datse
 hyaerre eerlicken ende doeghelicken regeerghie. Ende indeen datse der naet bequaem
 toe ueeren, soe silme fan myn neste fryoenden dertoe ordineerie der alsdan der aebel
 30 ende bequaem toe sent. Item onder disse vyff jeeren renten derme om Goedes uylle
 jaen sylme als vorsⁿ, der sylle dae fyff golden floerenen jers der de mennebroeren als
 ferre bispritsen sint, mey als eelemosinen reckne ende achte uyrde, ende desgelicke
 soe sylle Hysse Aernts dochter vors^{nc} tyeen golden floerenen jers, derse toe hyaer
 lyfstond hadde syll als vorsⁿ, dae sylle aeck mey als eelemosinen in de aerste fyff jeren
 35 renten ney myn daed hyaer recknet uyrde.

Item ick meyts eerfghenaem toe alle myn gueden, replick ende onreplick, Feddo
 Haerda, myn broers zoen, in maeneeren dat myn onreplicke gueden sylle eervie ende
 werfaelle op Feddo vorsⁿ ende op syn kynden, ende voerts van kyndt op kyndt, ende
 40 naet op emment oers, toe uitten ofter een fan Feddo kynden stoeren sonder kynden
 ende kyntskynden, soe sylle dae onroerlicke gueden eervie op dae oere kynden ende
 kyntskynderen, ende naet op faer nochte moer.

Item dit vorsⁿ testament, codicil ofte leste uylle uyll ick, Syercktzien Donie,
 onwoerbrecklick halden hadde.

45 In een weerheyd disses soe hab ick, Syercktzien Donie vorsⁿ, baeden Feddo Haerda,
 myn broers zen ende myn eerfghenaem, om dit ienuirdighe myn testament, codicil
 ende uille toe scrⁿ ende mey syn geuontlicke handt toe onderteknen. Der ick, Feddo

Haerda, om Syercktzien, myn moytze, beede uylle alsoe hab deen.
Scrⁿ int jeer ende dey als vorsⁿ.

<Ondertekend:>

Feddo Haerda subscripsit.

- 5 *Origineel: A. RAF, Collectie Aanwinsten, inv. nr 42. In dorso: Syercktzen Donie testament.*
Druk: a. OFO II, nr 377.

184

1544 mei 2

Heer Foppe

- 10 In den naem des Heeren, amen.
In den jaere der geboerten desselven Onse Heeren XVe e[nde] XLIII, ter tueder
indictien, op den tueden dach in mayo, omtrent middach, in domo habitationis suae,
spaeusdoms onsen heylichsten vaders in Christo heeren Paulus, die derd[en] van dier
name, in den X jare, imperante vero Karolo Romanorum Imperatore semper augusto,
15 imperii sui anno XXIX, is geweest heer Foppe, vicarius toe Tzemarum, kranck van
lichaem, nochtans kloeck, wys ende syn verstant volcomelicke gebruykende, die-
welcke overmerkende die sekerheit des doets ende donsekerheit der uren van dyen,
begerende dien toe voercomen mit syn testamentelike dispositi van der goede, hem
van God die Hee[r] almachtich verleent, tot Godes ere ende synder zyele salicheit te
20 disponeren, ende alle twist ende geschille die tusschen syn erfgenamen soude moege
comen, toe verhoed[en], heft mit beteren maniren, weghe, rechte, stile ende forme hy
dat best ende vastelickxts doen mocht, soude of konde, mit voergaende rype deli-
beratie, uuyt syn sel[fs] voernemen ende vrien wille geordeniert ende gemaect syn
testament ende van zyn voerschreven goeden gedisponeert, ordeneert, maket ende
25 disponeert bi desen, in tegenwoerdicheit tuygen daertoe geropen ende gebeden, to
weten den eerbaren heer Govert Doeys, abt to Lidlum, testamentoer, executoer ende
getuych van denselven, heer Johannes, pastoer in Tymarum, heer Henrick, preben-
darius aldaer, den eerbaren andachtigen Taecke Roerde ende den andachtigen Ripper
Eelsma, Peter Eenke zoen, Hermen op dye Meden, Taecke Hotye zoen.
30 In den eersten bevelende God van hemelryck ende in syn genade syn edele
kostelicke ziele, geschapen na dat beelde Godes nae Heilige Drievoldicheit, ende dat
licha[em] dat eertryck tot een spys der wormen. Ende hi heeft begeert syn gravinge
op die gewide plaetze to Tzemarum in die kercke, by syn hillige patroen Sinte Marten,
bi Sinte Katarinen altaer tomidde in die kercke, voer welcker grovinge ende oec totter
35 eere Goeds soe bespect hi die kercke van Tzemarum tot eewige tyden, nummermeer
saen noch spraeck van syn erfgenamen op toe maken, noch nummermeer toe verset-
ten, drye pondematen landes, liggende an Bange fenne an die noerdersydt, hetende
Hoxne land. Item dat Hillige Eerweerdige Sacrament aldaer twe waskeersen, een
igelick van een pont. Item Onse Lieve Vrouwe tue waskeersen, een igelick van een
40 half pont. Item Sinte Kathryn, syn hillige joffer, oeck twe waskeersen, een iegelick

van een half pont. Item syn patroon, Sinte Marten, tue keersen van een pont. Item syn hillige apostol Sinte Thomas ende alle Goeddes hilligen tue ponts keersen.

Item noch soe bespreekt hi om Goeddes wille die arme menschen die daer sullen comen op syn lee, XXV golde gulden, ende die toe distribueren na raet der executoren. Item noch so bespreekt hi XXV golde gulden die rechte arme huysittende luyden toe Tzemarum, toe discreti der executoren. Item vorder soe bespreekt hi puerlick om Goeddes wille die rechte armen, bisonderling ende voer yemant altyt die naeste armen van syn bloet, dye landen op die Meden, daer nu ter tyt Lambert op woent, groet wesende in den eersten XV pondematen, ende noch drie pondematen, liggende an Lidlummer landen, ende noch drie pondematen meedlant, leggende achter salge Atze huys an Kusters wer, behoudeelick dat heer Foppe twe jonxste kinderen, als Marten ende Cornelis, sullen om Gods willen die landen besitten ende in die huyer hebben, die ponsmaet voer XIII st., indyen dat syse selven willen bewoenen, ende indiens niet, so sullen die pastoer ende die voechden van Tzemarum die landen verhuuren ende oeck huer daervan opburen, ende distribueren die naeste armen van syn bloet diet toe doen hebben.

Item vorder want hi Bertelt, Atze, Anne ende Frans, syn kynderen, ytlicke goeden bi syn levendige lieve heeft gegeven, ende die jongeste kinderen niet hebben gehadt aldaervan, soe bespreekt hi om Gods wille syn tue jongeste kinderen, Marten ende Cornelis, tuehondert golden gulden, diewelcken hi hoer by syn levendige lieve, lange voer syn doetsiecte, al hadde gegheven om Gods wil, nae luet die brief die sy daerop hebben.

Item voert so bespreekt hi om Gods wille syn seven kinderen allegader, in geliker graet to staen, to weten Atze kinden sullen staen in hoer vaders stede, maer die goeden van Atze wegen sullen die executoren van dit testament ontfangen ende bewaren tot die wesen profyt, totdat si comen tot haer rype jaren, als Bartelt, Atze kinden, Anna, Frans, Jurgen, Marten ende Cornelis, dye landen to Oesterbirum, groet wesende sex pondematen, mit die huysstede ende die gewalde, daer nu ter tyt Alef op woent, ende noch vyf pondematen, liggende buyten die Olde dyck an Johan Take zoen landen ende an Lolke fenne, die nu Wibe in syn huer heeft. Welcker voerschreven ellef pondematen landen die voerschreven kinderen sullen mogen versetten, versellen, verwisselen ende vercopen wannee[r] dattet hoer van node is ende wanneer dattet hoer belieft. Item noch bespreekt hi syn seven voerschreven schamel kinderen om Gods wil al syn reppelike goeden, hoedanich si synt, quick, til, bedden ende bulster, tinnen, linnen, wollen, copperwerck, kisten, trisoren, tafelen, stolen en al datter int huys is, ende dieselve gelden dye daer overbliven als syn testament voldaeen is.

Item Peterick, syn huysvrouw, bespreekt hi vyftich golde gl., want si dat wel verdient heeft, want si hem XII jaren seer trouwelick gedient heeft in syn siecte ende olde dagen.

Item vorder soe wil hi dat die executoren sullen copen mit syn ghelden tue callef rieren, diewelcken sullen bliven yseren koeyen, ende indyen syn nacomelinck die niet wil ontfangen in sulken manier, soe sal datselfde hebben die hillige kerck.

Item voert soe maect hi erven in alle syn andere, ongedisponeerde landen, hierboven niet gementioneert noch beschreven, die landen hem geervet van syn salige vader ende moeder, to weten syn broeder Baucke kinden die helleft, ende syn suster Rixt kinden die ande[r] helft, alsoe to verstaen dat Jarich, syn broeders kint, sal mit twe handen toetasten, ende Jarich broeders ende suster kinderen mit een hant, ende in die

ander helft syn suster Rixte trye^a kinderen, toe weten Rints, Frans ende Atze, in geliker graet to staen.

Willende niettomin, indien syn erfgenamen mit dese syn testamentelike dispositie niet tovrede[n] waren of daertegens eenichsyns poechden te doen, alsdan dieghene die
5 sulcks attempteerde van horen erfenisse verstecken te syn, ende die portie, den onwilligen bi desen makinge of uuyt horen erffenisse toecomende, gegeven soude worden die hellefte K.M. Hoegen Raet toe Lewerden, die ander hellefte^b
die kerck Tzema[rum ***]
die voerschreven t[***]
10 ende uterste wille [***]
ende volbracht te [***]
bi maniren van tes[tament ***]
cause des doots [***]
subsisteren ende volco[***]
15 voerschreven test[tament ***]
onderhouden ende [***]
ende desen letteren [***]
of weerlicke recht [***]
codicille, gifte ter [***]
20 vastelixt geschied[en ***]
solemniteiten daer [***]
oetmodelike beger[ende ***]
Oerkunde van desen [***]
codicille of leste [wille ***]
25 schryft ende dat [***]
Heren, maent, dac[h ***]

Onder tprincipa[el ***]
^cabt to [Lidlum ***]
Heer Henricus, preb[endarius ***]
30 Taeke Roerda [***]
Ick, Peter, ic [***]
Harmen Herm[***]
Godef[ridus ***]
belyd ende [***]
35 concordert [***]
woert tot [woert ***]

Origineel (A) niet voorhanden.

*Afschrift: B (waarschijnlijk gelijktijdig, door Govert Doeys, opsteller van A, naar A?).
RAF, Archief Nedergerecht Barradeel, inv. nr 66. Beschadigd: f. 2 is verticaal afgescheurd
40 op een vouw. Opschrift: Copie.*

---

^a Verbeterd uit: twe.

^b Hier begint f. 2, dat verticaal is afgescheurd op een vouw.

^c Hiervóór doorgehaald: Doys.

Wytz Aebbinge

In nomine Domini, amen.

Opten XIII^{den} dach septembris anno XV^c XLIIII. Alzoe ick, Wytz Aebbinge,
 5 cranck van lichaem ben, ende nochtans cloeck ende wys van sinnen ende perfect van
 verstande, ende ick in eertytz, als opten XXIX^{ten} octobris anno XL lestleden, ge-
 maectet heb myn testament, codicil, leste wille oft donationem causa mortis, waeraff
 die copie per transfixum hyraen gehangen is, soe ist dat ick, Wytz voers., tselfde
 10 myne testament, leste wille etc. by desen confirmere, approbere, ratificere ende van
 weerden holde, ende wil dat myn kynderen, kyndeskynderen ende erffgenamen tselve
 testament ende leste wille etc. onverbroecklyck in alle zyne punten ende articulen
 zullen onderhouden, uuytgesondert tghene navolget, twelck ick nochtans oick in
 gelycke manieren als voers. is, van myn kynderen, kyndeskynderen ende erffgenamen
 wil onderhouden hebben.

15 In den eersten alzoe twee van myn joncste kynderen, namentlyck Wybe ende
 Andleff, by Adzert, myn echte man, getogen, in Goede verstorven zyn nae makinge
 myn voers. testament, soe ordinere ende wil ick dat Adzert voers. allene zal hebben
 met Tyemck, tot profyt van voers. Tyemck, alle die gueden die ick, Wytz, Adzert int
 20 voers. testament met myn drie joncste kynderen besproken hadde, alles nae tenoer
 tselve testament.

Ten anderen soe sette ick, Wytz, myn kyndeskynderen in plaetse van Fraw, haere
 moeder, myn dochter.

Ten darden want ick beduchte dat myn kynderen ende kyndeskynderen die erwe-
 nissen die zy uuyt naeme van my nae myn doot sullen ontfanghen, niet wel sullen
 25 kunnen behouden, regeren ende bewaeren, soe ordinere ende wil ick, Wytz, dat zy
 dselve gueden die doer tversterven van my op haer sullen succederen, niet sullen
 moegen verwisselen, vercoepen, belasten oft eenichsins alieneren, dan zy dselve
 gueden tot behoeff van haer ende haer kynderen sullen holden ende bewaeren, ende
 dat dselve gueden ende ander gueden die op haer hyrnamaels mochten uuyt mynen
 30 graede ende van mynenweghen erwen ende toevallen, niet sullen in vreemde handen
 vervallen oft erwen, ende tselve te verstaen zoewel van Tyemck, myn dochter by
 Adzert getogen, als van myn eerste kynderen, byalsoe nochtans indien voers. Tyemck
 nae my ende voer Adzert afflivich worde sonder wetlycke geboorte ofte kynderen nae
 te laeten, dat alsdan Tyemcke gueden op Adzert zullen vervallen, tot zyn lyffstondt
 35 ende niet langer, daer Adzert oick in geconsenteert heeft.

Ten vierden soe bespreeck ick, Wytz, Teetke, myn dochter, die tot Betlehem
 professyt is, vyff golden g. jaerlixen renten tot haer lyffstondt, die Adzert ende Tyemck
 haer alle jaeren sullen betalen. Ende indyen eemant van haer beyden voer Teetke
 afflivich worde, zoe sal die lestlevende tselve voorts voldoen.

40 Des tot oerkonde heb ick, Wytz voers. tot tugen gebeden, geroepen ende geyschet
 den eerwerdighen heeren Occo, pastoer in Ferwert, ende Douwa van Burmania aldaer,
 Wbble Hero zoen ende Willem Gielis zoen, secretarys over Ferwerderdeell, ende haer
 elcx besunder gebeden dat zy dese myn confirmatie, approbatie ende bevestinge van
 myn eerste testament ende myne andere besprekinge, mytz aenhangende haere segelen
 45 ende ondersettende haer hantschiffen, willen roboreren ende bevestighen. Twelck
 wy, heer Occo ende Douwa van Burmania, myt onse segelen ende hantschiffen, ende

wy, Wbble ende Willem, want wy gheen segelen foeren, met onse hantschriften doer bede van voers. Wytz alzo gedaen hebben.

Actum anno, mense et die quibus supra.

<Ondertekend:>

5 Haring Sythiema subscripsit.

Origineel (A) niet voorhanden.

Afschrift: B (uiterlijk 1547 juli 19, door Haring Sythiema, naar A?). RAF, Archief Familie Van Sminia, inv. nr 1784.

10 *Het afschrift is een transfix bij een uitspraak van 1547 juli 19 door de zoenlieden Douwa van Burmania en Haring van Sythiama over dit codicil en het testament van 1540 (zie 162). Hieruit kan de datering worden afgeleid.*

186

1544 oktober 28

Reynsk Camstra, weduwe van Hette van Dekama

In nomine Domini, amen.

15 Int jaer Ons Heeren duysent vyffhondert vier ende veertich, opten acht ende twyntichsten dach der maendt octobrys, soe heb ick, Reynsck Camstra, wylen Hette van Dekama naegelaetene weduwe, aenmerckende die onzeeckerheyt des mensschelycken levens, noch gesont ende machtich van lichaem, wys ende verstandich van myn sinnen ende memorie, met rype ende voerbedochte moede ende raedt, tot Godts eeren
20 ende omme te verzien ende verhoeden alle twist ende tweedracht die tusschen myn kynderen ende erffgenaemen nae myn afflivicheyt om myn tyttelicke goederen zouden moegen rysen ende coemen, dese myn leste wille ende testament gemaect ende geordonneert, willende ende begeerende dat dieselve tallen tyden in der formen ende maniere naebeschreven stall ende effect zall sortieren voer myn testament, codicill oft
25 andere laeste wille, alst best ende voirdeellicxt nae rechte ende goeder equiteyt sall moegen staen ende subsistieren, wederroepende alle anderen testamenten, codichillen offte anderen laesten willen die ick voir datum van desen gemaect mochte hebben.

In den eersten beveele ick Godt almachtich myn edele ziele, ende begere dat myn lichaem begraeven mach worden binnen Leeuwerden, in de kercke van den minderbroeders aldaer, by myn zalige man, wylen Hette van Dekama. Ende wil dat myn begancknisse tot coste van alle myn erffgenaemen zonder groete pomposicheyt geschien zall, zoedat nyemandt met reden hem dienaengaende zall moegen beclaegen.

Voerder zoe legatiere ende bespreecke ick Edewaer, myn dochter, geprofessydt binnen den convente van Thyemarm, dertich gouden guldens sjaers lyffrenten, die
35 welcke zy tot heur lyffstondt sall moegen gebruycken, alzo dat die thien gouden guldens van dien zullen betaelt worden den voers. convente voer heur kosten, ende dandere twintich zall myn voerben. dochter opbueren ende ontfangen om heur daermede te moegen cleeden ende andere noetruflicheyt coepen des heur van noeden weesen zall, waermeede myn dochter voers. voer heur aendeel erffschip geheel ende
40 all tevreden wesen zall, zonder dat zy myn anderen erffgenaemen yedt meer zall

moegen heysschen uuyt crachte van eenyghen van de voergaende donatie die heur by my, ten tyde als zy geprofessydt worde, gedaen is geweest, oft anders dan zullen alle anderen voergaende donatien ende geloftenissen daarmede doet ende tenyet weesen ende blyven, by pene, indien zy oft yemandt van heurentwegen contrarie attenteerde, 5 van tvoers. legaet gepriveert te wesen. Ende nae heur doet zoe sullen dieselve renthen comen tot profyte van heur broeders ende zusters offte heure kynderen.

Item Pieter van Dekama, myn oudtste zoen, heb ick, Reynsck voers., tot voerendeel in een prelegaet euwicheit ende erfelyck toegelecht, besproecken ende geprelegeert myn huys toe Jelssum, daer ick nuu ter tyt inne woene, met zyn koehuys ende alle die 10 beesten die ick nae myn doet achterlaeten zall, met het hoff, graff, singel ende singelsloet, ende noch daerenboven een zaete landts, genoempt Eeckeme goet, mette landen die nuu ter tyt daertoe behoeren ende nuu by eenen Symon Claes zoen met Wael, zyn huysfrouwe, gebruyckt worden, leggende opt noerdt van myn hoff. Welverstaende nochtans dat hy deselve goederen schuldich ende gehouden zall weesen, 15 indien hy zonder kynderen geraeckte te sterven, op zyn broeders offte zusters dient hem gelieft te erven, zonder dat dieselve goederen teenighe tyde in vreemder handt by testamente oft anders zullen moegen vervallen offte gealieniert worden. Dan wil dat in alsulcken gevallen die voers. goederen, mette fennen daerontrent gelegen, opten naesten graedt van de bloede zullen succederen, ende binnen myne familie blyven. 20 Noch zoe legatierende besprecke ick Pieter, myn voers. zoen, uuyt zonderlinge affectie die ick tot hem draege, euelyck ende erfelyck myn huys, staende binnen Leeuweerden, daer hy selfs nuu ter tyt inne woent, mettet hoff ende huys daerby gelegen.

Ende Hette, myn jonxte zoen, geve ende besprecke ick in een prelegaet toe 25 voerendeel duysent carolusguldens van twintich stuyvers stuck, diewelcke Pieter, myn zoen, alleen gehouden zall weesen ter cause van den bovengementioneerde huysse hem op te leggen ende betaelen op redelycke termynen, zoe wanneer hy hem by vrunden raedt totten huwelycken staete begeven zall hebben, omme daarmede een nyeuwe huys daert hem gelieven zall, te moegen maecken ende tymmeren, ten waer 30 zaecke dattet voers. huys by de brandt vernielt ende vergaen waere voer ende alleer Hette totten voers. staet was gecoemen, in welcken gevalle Pieter, myn zoen, nyet gehouden en zall weesen tvoers. legaet te voldoen ende betaelen. Ende daerenboven zoe besprecke ende geve ick Hette, myn zoen, in een prelegaet twaelff gouden guldens sjaers uuyt ende in een zaete landts, gelegen binnen Jellum, die nuu by eenen 35 Dirck Jans zoen gebruyckt wordt.

Dese voers. prelegaeten, salff ende onvercort, dien ick myn voers. twee zoenen in der maeniere voers. toegelecht ende besproecken hebbe ende uuyt crachte van desen testament offte andere leste wille, begeere, wil ende bevele dat heur int euwicheit zall volgen.

40 Soe maecke ende instituere ick, Reynsck voers., tot myne goederen gelycke erfgenaemen Pieter, Aesghe ende Hette, mynen zoenen, Yde, Marie ende Jel, myn dochteren. Alzoe nochtans dat Pieter, myn zoen, zyn aendeel erfsschips, zoeverde deselve zall moegen strecken, voerts sall moegen nemen van myne goeden ende landen, gelegen binnen Jelssum, uuyte welcken ick hem de prelegaeten voers. besproecken hebbe, 45 mette naestgelegene goeden ende landen van dien, diewelcken ick myn zoen voers. om die gerieffelickheit van zyn medeerffgenaemen niet te hoeger ter handen geset ende geestimeert wil hebben, noch oeck omdat ick hem tvoers. voerendeel toegelecht

hebbe, maer wil ende begeere zeer ernstelyck^a dat myn anderen kynderen myn twee zoenen voers. dieselve prelegaeten puyr ende zuyver, in maeten ende voegen als die by my besproecken zyn, willen rustelyck ende vredelyck laeten volgen ende behouden.

5 Ende zoeverde ymandt van mynen kynderen offte erffgenaemen contrarie onderstonde te doene, ende dese mynen laeste wille poeghde timpugnieren, zoe zall diegeenen die tselve sochte te doene, metterdaet van myn erffschip vervallen ende gepriveert weesen ende bliven, ende tgenen des zy oft enich van heur alzoe mochte verbueren, dat zullen myn anderen erffgenaemen die dese myne laeste wille
10 lich achtervolgen ende onderhouden, tsaemen gelyckelyck deylen, ende int eeuwich moegen behouden.

Ende opdat tgenen des voers. is nuu ende ten euwighen daeghen te bedt stall ende effect sall moegen hebben ende sortieren, zoe wil ick, Reynsck voers., dat indien dit voer gheen solemneel testament standich zoude moegen weesen, dat in alsulcke
15 gevalle tselve geacht ende gehouden worde voir een codicill oft andere laeste wille, alst best nae forme ende style van rechte zoude moegen staen ofte subsistereen.

In teycken der waerheyt ende getuychgenisse van allen tgeenen des voers. is, zoe hebbe ick, Reynsck voers., gebeden ende tsaementlyck op een tyt daertoe geroepen den vhesten, wysen ende hoechgeleerden heer meester Sicke van Dekama, raedt van
20 den Keyser in zynen Hove van Vriesland, myn saelige mans broeder, ende den waerdighen, godtsvruchtigen ende welgeleerden heere meester Pieter Heres, pastoer binnen Leeuwerden ende publicus notarius, by den Hove van Vrieslandt geadmitteert, heeren Vincent Jans zoen, mynen pastoer van Jelssum, ende Hendrick de Pauwe, Key^r Ma^t excysmeester binnen Mackum, dat zy ter bede van my ende van mynentwegen, zoe
25 ick niet schryven en can, desen mynen testamente, codichil oft andere laeste wille met heure gewoentlycke handen ende handteyckenen willen onderschryven ende bevestighen. Twelck wy, Sicke van Dekama, heer Pieter, heere Vincent ende Hendrick die Pauw voers., by de voerbenoemde Reynsck tsaementlyck op een tyt daertoe geroepen ende gebeden zynde, alzoe gedaen hebben.

30 Opten dach eende jaer als voeren.

Ende stondt ondergeschreven: Sicke van Dekama signavi. Petrus Herus a Wouda, pastoer et notarius, quo supra. Vincentius Johannis, pastoer in Jelzum. H. Martens zoen de Pauw.

35 Gecollationeert jegens tprincipael, gescreven in franchyn ende onderteyckent als boven, es bevonden taccorderen by my,

<ondertekend:>

J. Duvenee.

Origineel (A) niet voorhanden.

40 *Afschriften: B (16de eeuw, door J. Duvenee, naar A). RAF, Archief Familie Van Sminia, inv. nr 1409. Opschrift: Copie. In dorso (= f. 4^v), m.a.h.: Reinsck Kampstra testament. <Doorgehaald:> Myn husfrowe moders testament. Anno 1544. Celo. - C (16de eeuw, door*

---

^a *In B verbeterd uit: nerstelyck.*

notaris W.L. Jacobi te Leeuwarden, naar A). Niet voorhanden, bekend uit D. - D (1596, door J. Harderwijk, dorprechter te Weydum, naar C). RAF, Archief Huis Tjaardastate, inv. nr 397. - E (17de eeuw, naar D). Ibidem. - F (18de eeuw, naar E?). Ibidem.

187

1545 januari 12

5

Fedde Wyr

In den name des almachtigen Godes, amen.

Alle diegene die dyt tegenuordige instrument sullen zyen of horen lesen, sy ken-
nelick ende openbaer hoe dat in den jare van der geborte Ons Leven Here Jesu Christi
XVe ende XLV, den XII dach januarii, hefft Fedde Wyr, wonende thoe Beets, nyet
10 al sont van licham, mer cloeck ende wys van voerstande ende machtich hoer vif
synnen, nyet dorch enige sinistre interpretatie of onderwys, mer walbydacht ende
byraden ende ut vrie wille, angesien datter niet sekerder is dan die doet ende niet
onsekerer dan die ure des doets, heft Fedde voirs. ordinert ende gemaket hoer testa-
ment ofte laeste wille navolgende, in den alderbeste styl ende manere alsse alderbest
15 conde ende mochte, nae welkese wil dat hoer goeden gaen sullen ende gedistribueert
woerden.

Int eerste bivelt Fedde voirs. God almachtich haer edele siele.

Voert soe ordinertse ende geven Joachum Teye zoen ende Wythe Gotters dochter
dat bysit toe Noerdermeer, hiel ende al, met lanckte ende brete, saetelant, graeslant,
20 hoylant, soese dat voirs. gebruket heeft, ende Joachum ende Wythie dat nu bruken.
Bet gefte Fedde voirs. VI roden landes in Alsme leyen die armen, daer torf tho graven
wat hoer van noden is, twe mannen daerthoe tho ordineren dat dyt voirs. feen nae
profyt wort gegraven. I enkelgulden den armen om schoen. Bet tho Aelsem een tonne
hamborger bier, in Sigerswolt I enkelgulden. Item soe sal Joachum dat lutke sytten
25 hebben ende hoer beste pels ende XIII elle reyl. Item Sinte Anna thoe Bergum I enkel-
gulden.

Myt diese verclaert Fedde voirs. haer laeste wille thoe wesen, ende bygert dat
menste myt dat meeste gehouden hebben, als alderbeest na rocht ende goede equiteyt
effect sortyren mach.

30 Alle dinck sonder falicant, argulist ende nye invindige. Hyer hebben an ende over
geuest wetighe tuughen ende geloeflicke personen, hyrover geropen ende gebeden van
Fedde voirs., thoe wetene her Wibe, pastoer toe Beets, Johan Sapis, Syrt Buuis,
wonende thoe Beets.

Durum patientia frango.

35 <Ondertekend, m.a.h.:>

Wibrandus Renoldi, pastor in Beets, protestor ut supra.

Origineel (A) niet voorhanden.

40 *Afschrift: B (gelijktijdig, door pastoor Wibrandus Renoldi, naar A). RAF, Archief
Klooster Aalsum, inv. nr 49. In dorso: Copy Fedde Wyrds laeste testaments. <M.a.h.:>
Copia testamenti.*

Take van Herama

In den name Goedes, amen.

Aengesien nyett zeeckerer is dan die doot ende nyett onzeeckerer dan de ure van
 5 dien, ende dairomme een yder mensche behoirt te dencken hem alle tyt den laesten
 daghe geschenen te zyn ende alsoe die doot altyt voor ooghen thebben, soe heb ick,
 Take van Herama, gaende ende staende, alnoch cloeck ende verstandich van sinnen,
 tgene des voors. is considererende ende overleggende, begerende voor mynen verster-
 ven zeeckere dispositie te maken van den tytlycken goederen, die my Godt almachtich
 10 verleent heeft, den een ende twentichsten junii, anno vyftienhondert vyff ende
 veertich, in presentie ende tegenwoordicheyt goede luyden, hyrnae genoempt, dairtoe
 specialycken geroepen ende gebeden zynde, gemaict een dispositie, testamente, codi-
 cille ofte laeste wille in manieren als hyrna volcht, begerende dselve myne dispositie
 ende laeste wille onverbreckelycken onderhouden ende nagegaen twordden ende craft
 15 thebben ende effect sorteren van een guedt testament, codicill ofte andere laeste wille,
 als dselve alderbeste nae rechte ende landts gewoonte staen mach.

In den eersten beveel ick, Take van Herama voors., Godt almachtich myn edele
 ziel, ende tlichaem der aerden, toe rusten in Sincte Martens kerck bynnen Franeker.

Omme dan voorts tomen tot dispositie ende uuytdeylinge van mynen roerlycke
 20 ende onroerlycke goederen, soe bespreeck ick, testator voors., Sincte Martens kercke
 voors. tien gouden guldens eens, soeverre ick in Vrieslandt sterve. Vorder legeer ende
 bespreeck ick, testator voors., den rechten armen bynnen Franeker thuys dair ick nu
 ter tyt inne woen, staende opte Nyestraet, opten grondt van Minne Cammingha. Item
 myn boucken ende doctoren in sacra scriptura legeer ende bespreeck ick heeren Bocke
 25 Donya, pastoor toe Arum, soelanghe als hy leeft, ende nae wiens overlyden ende
 versterven dselve zullen coomen ende vallen opten patroen toe Tzum. Item ick legeer
 ende bespreeck Pieter Cammingha myn boucken in politioribus literis, ende Goffe
 Roorda Titum Livium, die hy my geschoncken heeft, met alle die boucken die ick heb
 in medicinis ende in jure. Item ick legeer Schelte van Lyauckama myn golden ringhen
 30 mytten pictuyr van Holophernes, ende dairtoe den summa van dryehondert gouden
 guldens eens. Item ick bespreeck Sybrant Roorda een van myn beste golden pen-
 ninghen. Item Goffe Roorda, zyn zoen voors., twe dobbelde ducaten. Item Georgen
 Roorda, myn mette, hondert gouden guldens eens. Item ick legeer ende bespreeck
 meester Wattie Roorda, myn neeff, vyftich golden floreen eens. Item Johan Walta,
 35 myn neeff, vyftich golden floreen eens. Item Bocke Herama vyftich golden floreen
 eens. Item Haeye Cammingha een rosenobel.

Item die twee priesteren toe Tzum elcx drye gouden guldens, ende voor den-
 welcken dvoorseyde priesters gehouden zullen wesen memorie van my thouden een
 jaer lanck. Item die coster toe Tzum bespreeck ick insgelycx een golden floreen.

Vorder legeer ende bespreeck ick, testator voors., juffrow Luts Cammingha, myn
 40 broeders dochter, ende juffrow Cathryn Ryngie, myn zusters dochter, myn inboel ende
 huysraedt. Item ick bespreeck Neel Jacobs dochter, myn dienstmaecht, datt huys by
 den Groete Kerck, dair eenen Jacob schoemaicker nu bewoont, staende opten grondt
 van meester Jarich Dekama, ende bovendien noch den summa van hondert gouden
 45 guldens eens, ende noch twaleff gouden guldens jaerlycx vrye renten tot hair
 lyfstondt, ende dwelcke twaleff gulden jaerlycx renten voors. Wiggle Herama toe

Sweyns dvoorg. Neel geduyrende den tyde voors. jaerlycx zall voldoen ende betalen. Item juffrow Luts, doctor Hector van Hocxwiers dochter, myn zalighe broers kyntskynt, leger ende bespreeck ick, testatur voors., tien gouden guldens jaerlycxen renten uuyt Lamminghe zate toe Tyemmarum.

5 Tott alle myn andere roerende ende onroerende guederen, voren by legaten nyet uuytgedeylt, ordonneer ende institueer ick, testatur voorg., erfgenamen myn zalighe broers ende zusters kynderen ende Wiggle Herama voors., alles tot porceelen naebescreven.

10 Ten eersten institueer ende maick ick, testatur voors., juffrow Cathryn Cammingha erff van die zate toe Fautum, dair eenen Jan Pieters zoen althans op woont ende gebruyct.

Item juffrow Eedwer van Hocxwier, myn zalighe broers dochter, institueer ick tot den landen die Tyerck Epe zoen nu ter tyt in huire heeft, met die landen leggende opt oost van die kerck, beclencht zynde in den pastoors landt, ende insgelycx den landen
15 leggende opt oest van den buyren, dwe<l>cke hyrvoermaels een reidmeer geueest hebben.

Item ick institueer ende maeck erff jonckfrow Luts Cammingha, myn broers dochter, tot myn zate leggende toe Fautum, dwelcke nu ter tyt van Andries Sybren zoen wort bewoont ende gebruyct.

20 Item tgene Lamminghe zate voors. beter is dan die renten dair ick ende myn zalighe zuster, Hylck Herama, dairuuyt bespreecken hebben, geeff ick deur tytel ende by maniere van institutie myn zusters kynderen, met eer ende veer dairtoe behoerende.

Vorder institueer ick, testatur voors., dvoorg. Wiggle Herama erfgenaem van Herama zate, stins ende staten toe Tzum, dair nu eenen Syba Frans zoen op woont, mytt oock eer ende veer, jus patronatus ende alle alsulcke vorder gerechticheyt als van
25 oldts tot Herama staten behoirt hebben, doch datt Wiggle voors. nyemant in zyn recht zall vercorten deur trescript by my van den bisscop vercreghen, mair soevoel moegelyck is, in alle vruncap met Tied Herama, myn nichte, oft hueren erven te verdragen. Hierenboven institueer ick Wiggle Herama voors. ende maick hem erfgenaem tot die
30 landen die Andries Faes zoen ende Meynert Symon zoen in huire hebben, myt de steden leggende in die buyren toe Tzum, my toecomende. Ende oftet gebuerde datt dvoorseide Wiggle Herama geen masculam prolem by achter en liet, soe substitueer ick in alsulcken gevalle Take, zalighe Sicke Cammingha joncxte zoon. Item oock will ick datt die landen, Wiggle voors. voren bespreecken, zullen erven ende succederen
35 nae versterven van den voorg. Wiggle op zynen oudtste zone ofte, in cas van zynen versterven, opte voorseyde Wiggles oudtste zone dairraen volgende. Ende will insgelycx datt dvoorg. Wiggle nae die doot van my, testatur voors., ter plaetse zall resideren ende Herama staten voors. selver bewonen.

Ende ist byalsoe datt iemant van myn erfgenamen ofte legatarien voors. myt zyn aenpaert erfscaps ofte legaet, by my gegundt, nyet tevreden en is, ende eenighe actie
40 intenteert op Herama staten ende landen voors., soe zall in alsulcken gevalle terfscap ofte legaet van dengeenen <die> sulcx attenteert, devolveren ende vervallen op Wiggle Herama voors.

Ditt is myn, Take van Herama, testament, codicill ofte laeste wille, ende dwelcke
45 ick van myn erfgenamen ende legatarien steed, vast ende onverbrecklyck onderhouden will hebben, by pena als voors.

Des allen toirconde heb ick, Take van Herama voors., desen myt mynen signet ende gewoontlycken handtscrijft bevesticht, ende bovendien dairtoe ende over roepen

ende gebeden den eersamen ende voersienighen Poppa van Doyum, Rolandt excys-
meester, Otte Baucke zoen, Claes Claes zoen, Gerryt Pieter zoen, Menck Mencx zoen
ende Gaathye Pieter zoen, datt zy hyrvan in toecomende tyden getuychnisse wilden
5 geven, ende desen myt hairen zegelen ofte signetten, die sulcx voerende zyn, be-
vestigen, ende dandere desen myt horen handtschriften ende tekenen onderscryven.
Twelck wy, voors. personen, alsoe hebben gedaen. Ende wy, Poppa, Rolandt ende
Otte, desen myt onse zegelen ende signetten gesigneert ende onderscreven, ende wy,
Claes, Gerryt, Meynck ende Gaathye voors., desen myt onse gewoontlycken handen
roboreert ende befestiget.
10 Op jaer, maent ende dach voors.

Gaathye Pieters zoen, secretaris in Hennaerderadeel, bekenne tinhouden van desen
tzyn den testament ende laeste wille van Take Herama, die tselve in bywesen van den
tuygen voors. ende my onderscr. selfs gesigneert ende onderscr. heeft, op jaer, maent
ende dach voors., ende twelcke oock de tuygen insgelycx op den tyt ende plae<t>s
15 hebben gedaen,

<Ondertekend, door de laatste vier boven hun zegels:>

Gaathye.
Gerardus Petri subscripsit.
Claes Claes zoen.
20 Meynck Meyncken zoen subscripsit.
Take van Herema beken tinhouden van desen tsyn myn laeste wille, onder myn
hantscryft ende segel, Take van Herema.
Poppa fan Doyem.
R. Niste subscripsit.
25 Otto Baucke zoen subscripsit.

*Origineel: A. RAF, Archief Familie Thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg, inv. nr
1048. Perkament. Van de vier uithangende zegels nog aanwezig: 4 (86).*

189

1545 november 11

Rynts Minnema

30 In den naem Godes, amen.
Int jaer Ons Heeren dusent vyffhondert vyff ende tfyrtich, op den elfften dach
novembris, hefft juffrow Rynts Minnema, hoewel cranck ende syck van lichaem,
nochtans goedt ende cloeck van verstandt, uuyt oersaken haer moverende dit tegen-
woerdige codicill doen bescriven, waerinne zie eensdeels alteriert ende limitiert dat
35 reciproche testament, dwelck by Wytie Camminga, haer salyge man, ende by haer int
jaer XV^c drie ende dertich, op den XXIII^{en} dach octobris is gemaectt, ratificerende
ende confirmierende nochtans tselve testament in alle zyn andere punten.
In den eersten zoe gheeft ende prelegatiert juffrou Rynts Renick, haer jonckste
zoen, off dengenen die nae vermogen dat bovengementionierde testament geraeckt

Camminga huys te besitten, tot vordendeel dat ius patronatus, met den profyten ende opcomsten daerthoe staende, van dat vryleen toe Goutum by Leuwarden, nae vermoegen ende inhoudt der brieden daerop vercregen, zonder dat dander broers offte susters hem sulcx in enyge manieren sullen spyten, ende daertoe in eygendom hebben den
5 drie pondematen, gelegen op Camminga tarp, vercregen van den priestere ende voegden van Sinte Caterynen kercke, die by enen Michiel gebruyckt worden, ende waeraff int reciproche testament denselven Renick die stedyge pachtige toegelecht was. Sal boven deesen die besitter van Camminga huys hebben ende in eygendom behouden alle den huysraedt, niet uuytgesondert, mit den sulveren croesen ende
10 sulveren lepelen, sulcx alst ten overlyden van haer, testatrix, opt huys toe Camminga bevonden sal worden, behalven den sulveren clenodien, haer kynderen elcx bysondere int voerseide testament toe gelecht.

Voerts zoe prelegiert ende geefft juffrow Rynts haer drie dochteren gelyck alle haer clederen, golden ende sulveren clenodien, tot haren lyve behoerende.

15 Is voerts juffrow Rynts laeste wille dat Frans van Camminga, haer zoen, ontfangen sal den renten ende jaerlixsche opcomsten van Haye Camminga, zyn broeder, totdat hy toe manne compt offte hylckt, ende daermede hem ter scholen te holden, ende ten eynde van zyn administratien denselven daeraff behoerlicke rekenschap te doen.

Voerts soe sal juffrow Trynke, haer dochter, nae haer niemen juffrow Ympken, haer suster, ende eerlicken onderhouden totdat zie geraeckt te hylcken, mits ontfangende van Wattien Camminga, haer broeder, die den administratie van denselve juffrow Ymke goed sal hebben ende oick rekenschap doen, voer den onderholdinge behoerlicke betalinge.

Sullen voerts Georgien van Roorda ende juffrow Doed Camminga huys bewonen, hen ende ter tydt toe dat Renick van Camminga, off diegeene waerop Camminga huys vervaldt, geraeckt datselve huys selve te bewonen. Ende om den eere van tselve huys te onderhouden, zoe is haer wille dat Georgien ende juffrow Doed geduyrende denselven tydt sullen hebben ende genieten den profyten ende vordendeel, den besitter van Camminga huys toegelecht, zonder daeraff rekenschap te doen. Des zoe sullen zy
25 Renick, hoer broeder, aen hoer niemen, denselven ter schoelen ende tot eeren holden, zyn andere goeden adminestreren, ende van denselve administratie oeck rekenschap doen. Dan zoeveer Renick geraeckte meer te verteeren dan die jaerlixsche opcomsten van zyn goeden bydragen, tselve sullen Georgien ende Doed van den incompsten van den landen die tot Camminga huys te vordendeel gegeven zyn, in redelicke wys betalen, zonder tselve Renick in toecomenden tyden aen te reykenen. Wil voerts juffrow
35 Rynts dat Georgien van Roorda ende juffrow Doedt sullen hebben ende behouden alle alsulcke tsestich golden guldens des jaers, als Heero van Roorda, in tyden haer man, haer by zyn testamente hefft besproken, want Sybren Roorda op alsulcke conditien haer, testatrice, denselve rente hefft toegestanden, te weten dat Georgien ende Doed
40 denselven solden hebben. Des zoe sullen Georgien ende Doed uuyt hoer goedt weder conferieren ende in massam brengen twintich gelycke guldens des jaers, waeraff zy een kyndes gedeelte mede geneten sullen.

Sullen voerts haer kynderen ende haer kyndtskyndt, by namen Luts, die dochter van Frans Humalda, by juffrow Tyemck getogen, alle den landen ende goeden, sulx
45 als zie hoer by testamente van Wytie Camminga ende van haer, testatrice, toegelecht zyn, behouden ende alle den andere landen waeraff int selve testament in specie gheen dispositie gemaect is, met oeck den landen ende goeden die op salyger gedachtenisse Sipke Camminga ende Mary Camminga van haer vader ende moder gesuccediert mo-

gen wesen, tesamen in gelycke porcien delen ende geneten. Welverstaende dat soeveer Luts, die dochter van Frans voers., geraecte te sterven zonder nae te laten enyge neergaende arfgenamen, als kynderen offte kyndtskynderen, een offte meer, dat alsdan die voers. goeden ende landen zonder distinctie ende enyge aftochte weder opt naeste
5 bloet van haer moder wegen sullen vervallen.

Voerts zoe byspreckt juffrow Rynts haer kyndtskynderen die zie als mette over tfonte geheven hefft, elckerlyck twentich golden guldens tot volste van een golden ketten.

Oick byspreckt zie den predekaers binnen Leuwerden voer haer legerstede^a tien
10 golden guldens eens. Item in Sinte Cateryne kercke tot timmeringe twintich gelycker guldens.

Wil voerts juffrow Rynts dat haer sonen niet sullen eyschen tgene dat hoer ontheten mach wesen in donationem propter nuptias boven tgene dat eenyder by testamenten van Wytie toegelecht is, dat oeck dienaengaende gheen questie gmoveert sal worden. Sullen oeck diegene die van denselve onthetinge yeedt ontfangen hebben,
15 tselve weder inbrengen onder den goeden die zy met dander arfgenamen tesamen sullen delen.

Welcker dispositie ende laeste wille juffrow Rynts van haer kynderen ende kyndtskynde als haer arfgenamen onverbrecklicken geonderhouden wilden hebben, by pene dat diegene die daertegens doet, van haer goedt niet meer sal hebben dan
20 legittimam, te weten haer natuerlicke ende wetlick deel.

Oeck zoe byspreckt juffrow Rynts den armen drie last rogge, diewelcke met oeck dander legaten van haer arffgenamen betaelt sullen worden voer ende alleer dat zy den possessie van den arffnisse aentasten sullen.

Deesen allen te oercunde ende om meerder festicheyt van deesen, zoe hefft juffrow Rynts deese haer laeste wille met haer handt ende naem geonderscreven, ende om meerder festicheyt van deesen op een tydt geropen ende gebeden den hoechgeleerden doctor Seerp Hanye, meyster Johan van Arum, advocaet, ende meyster Johan Rommarts, om met hoer signetten, die signetten hebben, ende met hoer handen deese
25 dispositie oeck te onderscriven. Dwelck by doctor Seerp ende Rommarts met hoer signetten ende handen, ende Arum met zyn naem ende handt, op dach, maent ende jaer voirs. alsoe is gedaen.

<Ondertekend, door de laatste twee onder hun zegels:>

35 Rents Mennema.
Meester Jan van Arum.
Seerp Hanya subscripsit.
Rommarts subscripsit.

40 *Origineel: A. GA Leeuwarden, Archief Familie Van Camminga, inv. nr 6. Met twee opgedrukte zegels onder papier: 1 (111), 2 (57). Op f. 2^v - 3^r middenonder getekend: Rommarts. Arum. Hanya. In dorso (= f. 4^v), m.a.h. (16de eeuw): Ryntz Kammingha codicil.*

---

^a *Hierna doorgehaald: twintich golden gulden.*

Ritske Bolema

5 Memorie voer jufferen Syerdt van den legaten, by Ritske Bolema besproken, ende in dusdaniger manieren ten bevele van denselffden by my, Mathys Rommarts, secretarys der stede Leeuwarden, den II^{en} decembris anno XLV bescreven.

Ten eersten bespreeckt ende legatiert hy den kercke Oldenhove binnen Leeuwarden twyntich golden gulden eens. Den kercke Nyenhoeff ende Onsen Lieven Vrouwen, patronerssen aldaer, oick twintich golden g. Den predicaeren ende minrebroederen
10 binnen Leeuwarden elkerlicx twyntich golden g. eens. Den nieuwen nonnen ende Sinte Annen clooster binnen Leeuwarden elkerlicx twintich golden g. eens. Den convente Sigerswold twintich golden g. eens. Suster Annen, zynen suster aldaer, bespreeckt hy twee g.g. eens tot profyt van haerselven. Suster Alyt Syolken dochter aldaer een golden croen tot haeren profyte. Suster Annen Gerloffs dochter tot haeren profyte
15 eenen golden gulden. Den patroen Sinte Vyt ende den weerdighen moder Sinte Annen toe Steens legatiert hy twintich golden g. eens, temploierene tot het aldernuttichste getimmerte binnen derselver kercken.

Bespreeckt ende maeckt voerts den vermogenden hochgeleerden heeren Key^r M^t raedt ordinarys in Vrieslandt doctor Wpko a Bourmania jaerlicx tot synen levene
20 twyntich golden g. eens, in recompense dat deselve heere in allen synen voorge-noemde huysfrouwe behulpich sal wesen ende deuchdelyck voorstandt doen.

Noch bespreeckt hy den twee joncxste sonen van synen halfzuster Jets elkerlicx vyff ende dartich gouden g. eens. Noch bespreeckt hy Anske ende Aucke, Jetzes doch-
25 teren, elkerlicks vyfthien golden g. eens.

Alsoe ick, Ritske Bolema, weder overgelecht ende gehoert hebbende de legaten, in den voorgaenden memorie by my den personen daerinne begrepen legatiert ende besproken, soe heb ick denselven legaten daerinne begrepen van nieus geconfirmeert ende vesticht, confirmere ende vestige by desen, willende dat deselve in manieren
30 voors. voldaan zullen worden. Voerts soe bespreeck ende legatiere ick den eerntfesten, wysen ende voorsenigen Frans van Camminga mynen camp, gelegen toe Steens, in Eeke Syts zoens goet, ende dat in recompense ende teneynde deselve myn voorge-noemde huysfrouwe in alles met den voorgenoemden heeren doctor Wpko behulpich sal wesen ende voortstandt doen, teneynde myn testament ende laeste wille tot deuchdelycken effecte zullen mogen geraken.

35 In kennisse van desen allen heb ick, Ritske Bolema, dessen onders., ende gebeden ende roepen Mathys Romarts, secretarys binnen Leeuwarden, om dessen mede tonderschreven. Gelyck by denselven es gedaen.

Alles den II julii anno XLVII.

40 Ende stondt onderges.: Ritska Boelma. Ende: M. Rommarts, mit zyn gewoentlycken streck daerbe<ne>vens.

<M.a.h.:> Gecollationiert ende bevonden taccordieren by my,

<ondertekend:>

M. Rommarts.

Origineel (A) niet voorhanden.
Afschrift: B (16de eeuw, door M. Rommarts, naar A). GA Leeuwarden, Archief Ritske Boelema Gasthuis, inv. nr 340. Opschrift: Copie. In dorso, m.a.h.: Copie van den legaten, by wylen Ritsko Boelema besproeken, onder Rommaers handt.

Juffrouw Luts van Ockema

In die name Godes, amen.

Int jaer Ons Heren duysent vyffhondert ende XLVI, den eersten februarii, heb ick, juffrouw Luts van Ockema, aenmerckende den sekerheyte des doodts ende der tyt onsekerheyte, hoewel kranck van lichaem, nochtans gesont van verstande, niet willende sonder testament, schickinghe ende scheidynghe myner tydlycke goeden van dese werelt verscheyden, om tuist ende onvrede onder myn erffgenamen te vermyden ende beletten, tot salicheyt mynder zielen, uut mynen vryen wille, met rype ende weetlycke deliberatie, in prima beden ende voceert den weerdighen heer Fedde, vicarius binnen Franeker, ende tuyghen onderges., dit myn tegenwoordighe testament, laeste wille off scheidynghe myner goeden, niet in forma eens solemneels testament, maer gelyck ad pias causas, sulcx als simpelest cracht ende stall hebben mach, gemaect ende laten beschryven ende in cracht deses maecke in manieren naebescreven.

Int eerst beveell ick Godt van hemelryck myn edele ziele, ende myn lichaem der eerden, tbegraven toe Burchwert in onse gewoontlycke legerstede.

Ten anderen heb ick constitueert in ende tot een fundament desen myn laeste wille, ende in cracht desen constituere ende maecke erffgenamen gerechtelycken tot alle myne goeden, replycke ende onreplycke, alsoo groot ende cleyn als zy by my naegelaten sullen worden, myn tuee kinderen, Hero ende Rixt, in parcelen naebescreven.

Alsoo dat Hero voors. sal hebben voor zyn parth int eerst de saete by Leuwarden buyten de Cruyse pype, nu te huyl bruycken Jacob Claesen metsamp Freerck, zyn swager, soo groot ende cleyn die is, met eer ende feer ende alle lasten ende profyten daertoe competerende, behalven dat Teetke, myn suster, sulcx van de bruycker ende bewoner die voors. saete tot haer lyffsstonde sall inmanen ende ontfangen jaerlycx tgeene haer breeff derhalven vermelt. Ten anderen buten deselfste pype opt Fliet tuee parthen van die fenne, van dewelcke Schelto Liauckema die darde parth competeert, in alles groot ontrent achtien koegangh, metsamp de thien steden voort buyten de Cruyse pyp aen de zuyderzydt, streckende aen de voors. fenne. Ten darden drie f. renthen toe Wirdum in Aucke Tyaerdes goedt.

Item Rixt voors. sall hebben voor haer parth int eerst die weyde buyten Wirdumer poorte, nu te bruickt Jacob Jans wever, soe groot ende cleyn die is, met lasten ende profyten. Ten anderen alle steden, my competerende binnen die stad Leuwarden, met alle achterstallighe renthen. Ten darden alle myn replycke goeden, soo groot ende cleyn desulffte by my naegelaten sullen worden, uytgesondert ses silveren croesen, diewelcke Hero voors. sall hebben.

Item met desen voors. parchelen sall een yegelyck parth toe vreden wesen, ende offer enige suaricheyt van aensprake, actie ofte anders geschiede, sall diegene op wiens parcheell dat valt, sulcx vervorderen ende uytdragen sonder den anderen daer-

mede te besuaren. Ende vorder will ick, testatrice voors., dat desen voors. goeden nimmermeer sullen versterven uyt die graedt, dan altyt aent naeste bloet van myn graed vervallen ende erven.

5 Item dit alles als voors., is myn testament ende laeste wille, twelcke ick, voors. testatrix, in allen zyn articulen vast ende onverbrekelycken will holden hebben, sonder imant van myn erven ofte anders enichsins tegen te doen off laten doen. Ende ofte hier enige subtylheyte contrarie in bevonden worde, dattet niet genoeghsaem waer testament te heten, will ick dattet cracht ende macht hebben sall als een nuncupatyff testament, codicill, donatio causa mortis ofte inter vivos, leste wille off ordonnantie van myn
10 tydlycke goeden.

Ende opdat dese myn leste wille voors. tbeter effect sorteren sall, heb ick, testatrix, in alderbeste forma soot enichsins mach geschien nae recht ofte usantie, geconstitueert ende geordineert, ende in cracht deses constituere ende ordonnere executoren van dien den gestrengen ende hoochgeleerden heren meyster Sicke van Dekama ende den festen Schelto van Liauckema, om myn erven voors. ende yegelyck in syn parcheell nae vermogen myn testament te vervorderen, densulfsten in allen lasten heur mochten overkomen handthouden, biddende hierboven densulfsten om Godes wille om Rixt voors., myn dochter, soo zy een wedwe ende troosteloos is, in alles betamelyck is te beschermen, met adsistentie, raedt ende daedt behulpelyck zynde.

20 Sonder arglist deses twarer erkennende, heb ick, testatrix voors., sulffs myn eygen handt hieronder gestelt, ende tot meerder fasticheyt desen eerstelyck beden ende voceert die weerdige ende voorsichtige meyster Johan Sergium, pastoor, heer Pieter ende heer Fedde, vicarios binnen Franeker, meyster Claes van Dockum, Otto Baukes, Bocko van Herema ende Roelant excysmeester, dese myn laeste wille met hare
25 signetten ofte handteekenen te bevestigen. Dewelcke wy, meyster Johan, heer Peter ende heer Feddo, meyster Claes, Otto Baukes, Bocke van Heerma ende Roelant excysmeester voors., te bede des testatricis voors. alsoo gedaen hebben.

Actum anno et die ut supra.

30 Onder den principale deses stonde getekent: Johannes Zarius. Bocko van Heerma. Claes Hansen van Dockum. Otto Baukes. Pyter Anthonis, priester. Luts Ockema. Fedde Galenus. Ende: R. Nysten. Met hare respective hantteekenen ende signetten, in wasse gedruckt, hieronder gestelt.

<M.a.h.:> Na gedane collatie tegens den principale, geteyckendt ende versegeld als voren, is desen bevonden daarmede te accorderen, in kennisse van my, den 8 junii
35 1646,

<ondertekend:>

T. Saeckma.
1646.

40 *Origineel (A) niet voorhanden.*
Afschrift: B (1646 juni 8, door T. Saeckma, naar A). RAF, Archief Huis Tjaardastate, inv. nr 228. Opschrift: Copia.

Symon Hoeyte zoen en zijn vrouw Barber Tymens dochter

In den name Godes, amen.

Int jaer Ons Heeren XV^c ses ende viertich, den eersten dach des maents junii,
 5 hebben dye eersaeme Symon Hoeyte zoen ende Barber Tymens dochter, echteluyden,
 gesont van licham ende wel by heuren verstande, anmerckende nochtans datt alle
 menschen sterfflick zyn ende dye uuere des doets onseecker is, begeert toe maecken
 heuren testamente, codicill ofte leste wille, opdatt zy in hoeren cranckheyt niet
 10 behoeven daermede becommert toe wesen, ende by gebrecke van dien tussen^a heuren
 erffgenamen gene schortinghe soude vallen, dwelcke zy ordineert ende gemaect
 hebben in forma ende manyeren naescreven.

In den yersten hebben zy befoelen God almachtich in zyn godtlicke gratie ende
 genaeden haere eedele syele als dye van de lichaeme sullen scheyden.

Vorder hebben zy verclaert dat Symon vors. aen gelde innegebracht heeft drye-
 15 hondert ende tzeventich, ende Barber vors. anderhalffhondert gouden gulden, ende dat
 zy dzelve penningen een paert op losrenthen hebben gestelt, ende een paert noch
 voerhanden hebben, ende dat zy die renthen van hoer gueden int gemeyn hebben, ende
 soe alle overwinst ofte onderteringhe die staende echte geboeren mochten, gelyck
 sullen genieten.

20 Ende Symon Hoyte zoen vors. bespreckt ende legateert Barber, myn lieve
 huysvrouwe vors., indien hy voer haer versterven mochte, vyftien gouden gulden
 jaerlix vrye renthen tot haer lyffstondt uuyt zyne gereedste achtergelaetene gueden,
 die Barber daervoer sall willen kyesen.

Item vorder heeft Zymon Hoyte zoen institueert erffgenamen tot allen zynen
 25 gueden Fueck ende Neel, zyn dochteren, ofte heuren kynderen in heure plaetze indyen
 enich voer Simon versterven ende kynderen achterlaeten mochte, doch alzo dat
 Fueck vors. als eygen sall hebben ende behouden dat gehele huys opten dyck, met
 zeckere lasten daerop zynde, waertegens Neel vors. sall hebben vierhondert gouden
 guldens eens, ende daertoeboven noch doot toe zyn die dartich gouden gulden van een
 30 jaer kosten, die Symon vors. Neel vors. ende Sipcke Syuerdts zoen, haer man, betaelt
 heeft. Ende heeft Simon vors. vorder verclaert dat Fueck vors. in beerns ontfangen
 heeft vyffhondert gouden gulden, waerinne mede gereckent zyn derdehalff gouden
 gulden renthe, innegecoft van Anna Dircks zoen toe Staveren, ende dat Neel vors. in
 beerns ontfangen heeft vyffhondert dertich gouden gulden, waerfan die twiehondert
 35 g.g. noch staen in handen van Simon vors., ende daer Neel den renthen jaerlicx van
 ontfangen heeft. Ende will Simon vors. dat zynen kynderen vors. hoeren bernsgueden
 sullen verlycken, ende daermede allen hoeren olders andere gueden mede delen.

Item Barber vors. legateert ende bespreckt Simon, haer lieve man vors., tot zyn
 lyffstondt, indien zy voer hem sterwen mochte, een halff huys, staende binnen
 40 Leuwarden neffens den Fischmerckt over, Maegdelena apteekster ter noerden ende
 Bauck Cornelis ten suyden naestgehuyst, met noch vier gouden g. jaerlicxe renthen
 uuyt Jemme Wigle zoen saete toe Hennaerdt, oeck tot zyn lyffstondt als vors. Item
 noch heeft Barber vors. besproecken Simon, hoer man vors., soeverre hy haer over-

---

^a B: ende.

leven mochte, tot vryen eygen alle huysraedt, soe groet ende cleyn, guet ende quaet, als zy achterlaeten zyn, doch alsoe dat Simon vors. haer erffgenamen ter causa van dyen uuytreecken ende betaelen sall tzestich gouden gulden eens^a boven haer innegebrachte penningen vors.

5 Item angesien die naeste vrienden van Barber vors. mennichfuldich ende uutterlyck in graede zyn, ende onseecker is wat persoenen haer overleven sullen van denselven, heeft zy erffgenamen geinstitueert dengenen die in tyden van haer versterven befonden sullen worden haer naeste van bloet toe zyn, soedat dzelve haer erffschip ende achterlaetene gueden met vrientschap sullen deelen, gelyck dat nae recht behoert.

10 Dit is die laeste wille van Simon ende Barber vors., dwelcke zy begeeren effecte toe sorteren ende machtich mach zyn nae den rechten, geestelick ofte waerlick oft nae gewoentlick van desen landen, etc.

Origineel noch afschriften voorhanden.

15 *Onvolledig afschrift: B (16de eeuw, naar A?). Provinciale Bibliotheek van Friesland te Leeuwarden, Collectie Handschriften, hs 1382 (notarieel formulierboek vanaf f. 330), f. 388^r-389^v. Opschrift: Testamentum recyprocum mariti et uxoris.*

193

1546 november 20

Schelta Andla Latzema

In nomine Domini, amen.

20 Int jaer Ons Heeren dusent vyfhondert ses ende feertich, den twintichsten dach in november, heb ick, Schelta Andla Latzema, doer die gratie Gods overgeleyt hoe datter nyet zeeckerder is dan die doet ende niet onseeckerder dan die ure des doets, daerom soe heb ick, Schelte voirs., gesont weesende van lychaem, gaende, staende, etende, drinckende, gemaict myn testament nuncupatyf, codicil, leste wille of alst alderbest
25 nae die rechten ende gewoente des landts sal stal moegen hebben, welcke testament nuncupatyf, codicil ofte laeste wille ick, Schelte voirs., wil onforbroecklyck nae myn doet onderhouden hebben, in manieren ende formen hyernae gescreven.

Int ierst soe bevel ick God almachtich myn arme ellendighe ziel, ende myn lychaem in der aerden toe Sexbierum in die tzercke, by saelige Jel, myn wyf. Item ick
30 bespreeck Sinte Sixtus, myn patroen, eens tien enckelguldens. Item ick bespreeck alle Godis heyligen vyf pond was. Item ick ordiniere ende bespreecke tien jaerendeelen, ende die tien jaeren omgecoemen zynde, zoe ordiniere ende bespreecke ick een eewich deel tot profyt de pastorie, vicarie ende costerie in Sexbierum, dat om my ende myn vader ende moeder ende Jel, myn wyff, in die beede te houden, belastigende daermede
35 Latzema staten.

Item ick ordiniere ende geeve Feyke Heercke zoen nae luyt saelige Rints haer testament die helft van die zaete, leggende in Goyngeryp, ende Jets, syn zusters dochter, die ander helft, alzo die my aengecoemen is van zaelige Rints, huere moeye. Item ick bespreeck Feycke voirs. die twintich enckelguldens daer ick zynen vader heb gelient

---

40 ^a B: eenen.

in zyn vangenschap, als gescreven is in saelige Rints haer testament, ende dat guedt te Campen, daer synen vader gecregen heeft, daer oeck bescreven is in saelige Rentze testament. Ende noch soe zal Feycke voirs. hebben uuyt die zaete te Jorwirt, aleer dat erffgenaemen ofte yemant van die legatarien daer yet uut sal hebben, hercomende van
5 een obligatie daer Feycke voirs. van my, Schelte voirs., heeft, als de somma van hondert enckelgulden.

Item voert soe bespreeck ick, Schelte voirs., uuyt myn eygen gueden Tryn, myn nichte, Pybe Hette soens dochter, hondert enckelgulden, waermede ick beswaer fyff gulden rente uut myn zaete, leggende te Jorwirt. Item voirts zoe bespreeck ick Jelte
10 Jorryt zoens twee zonen, als Hette ende Andla, hondert enckelgulden, mit een onderscheyt alzo dat Andla die zal hebben sestich enckelgulden ende Hette ffiertich, ende beswaer daer oeck mede fyf gulden renten in die zaete te Jorwirt. Item voirt zoe bespreeck ick Sicke Dye zoen hondert enckelgulden, ende beswaer daer oeck mede ffyf gulden renten in die zaete te Jorwirt. Item voirt zoe bespreeck <ick> Jeets, Sicke
15 zuster, fyftich enckelgulden, ende beswaer daermede derdehalf enckelgulden renten in die zaete te Jorwirt. Ende ist saeck dat Sicke voirs. die voirn. zaete toe Jorwirt wil bewoenen, hy tot zynen leeven ende nae syn doet syn oldtste kindt oeck toe syn leeven, soe sal hy die zaete tyen enckelgulden min in de huyr hebben dan zy nuu te huyr gelt. Item disse voirs. renten in die saete te Jorwirt zullen myn erffgenaemen
20 wederom moegen incoepen wanneer dattet huyre gelieft nae myn doet.

Item foert bespreeck ick Hans Hans zoen, myn neef, eens vyftich enckelgulden aen gelt. Item voirt zoe bespreeck ick Atte Opnehuysen, myn neef, myn golden buygel ende fyftich enckelgulden aen gelt. Item foert soe bespreeck ick Atte Fedghe^a myn beste tabbert ende myn messen mit silveren teppelen, diesulfte daer dan nae myn doet
25 present syn, ende vyftich enckelgulden aen gelt.

Item voert zoe bespreeck ick die rechte armen binnen Sexbierum int eewich jaerlycx fyff gulden renten uut Latzema zaete, constituerende daertoe executoeren ende distributoren int eewich die pastoir ende vicarius in Sexbierum, met meederaedt ende consent van de bewoener van Latzema staten. Item foirt zoe bespreeck ick om
30 Gods wille die rechte armen binnen Jorwirt uuyt de zaete te Jorwirt voir my ende voir diegheene daer ick dat voir begerende byn, drie gulden jaerlycx renten int eewich, constituerende daer executoren ende distributoren int ewich die pastoir te Jorwirt mit de possessor van de zaete toe Jorwirt.

Item foert zoe instituere ick, Schelte voirs., ende maicke erffgenaem tot alle myne gueden, roerlyck ende onroerlyck, mit lasten ende profyten, te wetene al datgeene dat hyertevoeren nyet legeert ende bysproecken is, Jets Abbe Gerloffs zoens dochter, mynen nichte, op alsulcken conditie: ist datse hilckt <by> myn leeven by myn raedt, ende wert zaecke datse niet hilckt by myn leeven, datse alsdan zal hilcken nae myn leeven by raedt van Schelte Lyaeuckema. Item in geval dat Jets voirs. sterft sonder
40 wettelycke kynderen, zoe zal dat voirs. erffschap in gelycke formen revolveren ende erven de helft tot profyt die kercke toe Sexbierum ende die ander helft tot profyt van die rechte armen bynnen Sexbierum voirs. Ende ist secke dat Yets voirs. wettelycke kinderen prociert, ende diesulfste kynderen noch sterven sonder wetlycke kynderen, zoe zal dat erffschap voirs. noch oick revolveren ende erven tot profyt die kercke ende
45 rechte armen binnen Sexbierum voirs. Ende ist dat sulcx mochte gevallen, als van dat

---

^a B: boven de d een afkortingsteken. Mogelijk op te lossen als: Fendghe of Feddinghe.

sterven van Jeets voirs. ofte haer kinderen sonder wettelycke kinderen als voirs., zoe wil ick dat Atte Opemehuysen ofte syn kinderen zullen bewoenen Latzema staten, met de gebruyck die daer nuu toe gebruyct wort, als te weeten die somma van sestich pondematen landts mit huys ende hoff, ende sal daervan geeven te huyr jaerlycx die
5 somma van dertich enckelguldens.

Item hyermede wil Schelte voirs. dat myn erven, legataryen, vrunden ende alle luyden zullen tevreden weesen. Nochtans oft daer yemandt waer die deesen mynen laeste wille ende mynen voirs. Schelta dispositie nyet worden onderhouden, daervan doende by clachten int recht, die zal verbuert hebben ende vervallen weesen in die
10 peene des rechts ende in datgeene dat hem uut dit testament ende laeste wille of ab intestato mochte coemen, nochtans nae die verbuerde peenen als voirs. dit testament al eevenwel volstandich te blyven.

In eenen tuych der waerheyt van dit myn, Schelte voirs., testament nuncupatyf, codicil ofte laeste wille, soe heb ick, Schelte voirs., dit myn testament nuncupatyf, codicil ofte laeste wille mit myn singnet syngnyert ende mit myn handt onderscreven. Ende in een tuych van meerder festicheyt soe heb ick, Schelte voirs., hyer orkenen toe
15 geboeden daer scryve konnen, om dat dit myn testament nuncupatyff, codicil ende laeste wille onder te scryven, als Lolcke Sybolts zoen, Sicke Foppe zoen, Syurdt Tzaelingh zoen, Jw coster, Thomas Bouwen zoen, Hessel Reyn zoen, Dirck Bouwen
20 zoen. Daer wy, Lolcke, Sicke, Syurdt, Jw, Thomas, Hessel ende Dirck voirs., hebben gedaen ter bede van Schelte voirs.

Anno et die ut supra.

Onder stontd gescreven: Dit is myn testament, ende hab het signeirt mey myn eyn sinnet ende mey myn eyn hand onders., Schelta Latzma. Ick, Lolcke Sybolt zoen, ley
25 als voirs. Ick, Hessel Reyns zoen. Dirck Bouwens zoen subscripsit. Jw Romke zoen, nuu ter <tyt> coster in Sexbierum, hly als voirs. ys. Syurdt Tzyalingh zoen. Sicke Foppe zoen. Thomas Bouwen zoen.

Origineel (A) niet voorhanden.

Afschrift: B (16de eeuw, naar A?). RAF, Archief Huis Tjaardastate, inv. nr 446.
30 *Opschrift: Copie.*

194

1547 februari 19

Siouck van Martena

In nomine Domini, amen.

Condich ende wetich sy alle menschen die dit horen ofte van noden is te weeten,
35 hoe dat int jaar XV^c en XLVII, den XIX februarii, in Sexbierum, in bywesen heer Ysbrandt van Harderwyk, pastoor, Schelto Latzama, doctor Peter van Franeker, Lollo Sibolts zoen, [Tac]o^a Renzo, Hessel Renzo, Dirckx Bowen zoen, alle inwoonders

---

^a *Het begin van de naam is onleesbaar door geknoei, maar kan worden aangevuld naar de ondertekening.*

binnen Sexbierum, als tuigen hiertoe geroepen ende gebeden van de eerbare edele Siouck van Martena, Schelto Liauckema echte huisvrouw, alsoo sy by haar heeft overgedocht de menschelike kranckheit, wetende dat alle leven ontfangen hebbende eens moet sterven, soo heeft sy overdocht niet sekerder te syn als de doot ende niet
5 onsekerder als de uure des doots, heeft met vryen wille, vry moets ende met voorbedachten sinnen, ryp beraet, cloeck ende wetelick van verstandt, hoewell inwendich cranck in de lichaem, heeft gemaect haar testament nuncupatyff, codicill ofte laetste wille, alst alderbest naar landts gewoonte ofte gemeine styl des landts staen mach.

Int erste betuight sy dat sy is een christen gelovich ende uit deser tydt scheiden will
10 als dat een goet christen behoort, ende beveelt sy haer siele nu en tot allen tyden als zy van haar lichaem scheiden sal, in de handen des almachtigen Godts, principael in de uire des doots, diese met syn bloet heeft gecoft. Voort bespreekt sy haar lichaem die aerde, daar het van gemaect is, en begeert haar legerstoel tot Sexbierum by haar patroon Sint Sixt, waervoor sy de kercke bespreekt twintich g.gl.

15 Ende soo tusschen haer man Schelto en haer een seker contractt in hylickx-voerwaerden gemaect is, wil sy dat men in alle manieren dat onderhouden sall, en daerenboven bespreekt sy Schelto, haer man, twehondert golden gl. jaerlixen renten, eewichlick en erfflick, uit al haer goederen die haer syn aengeerfft van haer salige vader. Noch daerenboven bespreekt sy Schelto, haer man, al haer cleinodien, goldt,
20 silver, clederen en al wat roerlick is, in allen ende niet uitgesondert, welverstaende nochtans dat haar swarte rock sall hebben haar dienstmaecht Anna Jorrets dochter. Noch bespreekt sy Anna, haar halve suster, vierhonder<t> caroligl. eens. Noch bespreekt sy Isbrant, haar pastoer, een rosenobell. Noch bespreekt <sy> Jelbet, haar praebendarius, een ducaet. Noch bespreekt sy haar drieen diestmaeghden elck seven
25 loot silver tot haeken tot haar mouwen.

Voert maeket sy, Syouck, erffgenaem van al haer goederen die niet besproeken syn, haar oldemoeder Gees, woonachtich tot Groningen, ende will dat haer erffgenamen geen goederen sullen aentasten aeler de legatarien ofte de besprekinge is voldaan.

30 Hiermede will Siouck dat haar erffgenamen ende legatarien mede sullen tevreden syn, by poene de erven haer erffschap ende de legatarisen haar besprekinge, en diegene die dat holdt, de helft te hebben van de verbuerde goederen, en de ander helft te vervallen aen C.M. taffel, niettegenstaende eenige minoriteit ofte jonckheit, want sy dit alles will gehouden hebben by poene als voors. is, ende will dat dit instrument
35 ofte testament standich blyve tot allen tyden, want dit is alleen haar laetste wille.

Oirconde desen soo hebben wy, heeren Isbrandt en Schelto Latzama voors., om de bedes wille van Siouck voors. onse signetten ende handen hieronder geset. Ende tot meerder bevestinge soo hebben wy, voornoemde tuigen, om bedes wille van Syouck voors. dit testament of laetste will met onse eigen handen bevesticht.

40 Actum die, loco ut supra.

Onder stont: Subscripsit Isbrant Ha[rderwyk]^a. Subscripsit Schelto. Met eenige halen en letteren, met haere segels overdeekt. Ego, Petrus Tiaerd zoen van Worcum. Ick, Lollo Sibo<l>ts zoen, beken als voors. Schelto Latzama. Taco Sixtibirum sub-

---

45 ^a *Het eind van de naam is onleesbaar door geknoei, maar kan worden aangevuld naar de aanhef.*

scripsit. Ick Hessell Rentzen. Dirck Bouwens zoen. Met verscheiden andere streeken en letteren, onleesbaer door die opgedruckte sigillen.

Accordeert desen naar gedaene collatie in alles met het principael.

<Ondertekend: onleesbaar>.

- 5   *Origineel (A) niet voorhanden.*
              Afschrift: B (17de eeuw, naar A). RAF, Archief Huis Tjaardastate, inv. nr 111.
              Opschrift: Copia. In dorso: Testament van zallige Siouck Martena.

195

1547 februari 22

Bauck Kamstera, vrouw van Syds van Bottinga

- 10   In den name Gods, amen.
              Int jaer Ons Heren dusent vyfhondert seven ende viertich, den XXII^{ten} dach
              februarii, heb ick, joffer Bauck Kamstera, Syds van Bottinga echte huysvrowe ende
              wyf, myn testament of codicil of laeste wille gemaect, soe dat alderbest staen mach,
              in manieren naesc.
- 15   Int eerst befeel ick God almachtich myn edele ziele in syner genade ende barmher-
              ticheit.
              Forder om een scickinge toe maeken tusken myn kynderen van myn tytlycke
              gueden, soe wil ick dat Doeke Martena, myn soen, sal hebben myn paert huys, staende
              toe Lewerden, by tyden van salige Edo van Martena ende myn salige moeder gecoft,
20   mit die renthen, oeck gecoft staende het echt tusken salige Edo ende myn moeder.
              Mede sal Doeke hebben myn feen, doch dat Syds van Bottinga, myn man, sal hebben
              die^a opcomst ende vruchten vant voersc. feen, ter tyt Doeke toe buyckweste compt.
              Forder sal Syds van Bottinga sculdich wesen Doeke toe betaelen eens die summa van
              vyfhondert g.f., elkers syaers hondert, ter tyd betaeld is die renthen, gecoft by Edo van
25   Martena toe Jorwirt, toe Cornium, in Pieter Willems zaete ende toe Steens, daer laet
              ick Doeke ende Scelte Lyaukama mede betrecken. Hiermede Doeke van syn susteren
              ende broeren aefgedeyld ende sceyden toe wesen. Ende eysck hem op myn sieckbed
              aef dat hy my die beloefden hold, daer hy my beloefde doen hy laestmael van my
              sceyde.
- 30   Fordan is myn wille dat myn twee soenen, geprocreerd by Syds van Bottinga, myn
              anpaert huysinge, hier staende, gelyck sullen hebben. Soe wie nochtans sitter blyft van
              beyden van voersc. huys, die ander dat toe verlycken, by raed van guede luyden.
              Isset oeck dat die jonxte soen storf eer dat hy toe buyckweste compt, soe byspreeck
              ick Jel, myn dochter, die hornleger of staeten mit die stien voeruuyt toe Roorda-
35   huysum. Ende alsdan fordan myn kynderen, by Syds van Bottinga procreerd, myn
              landen gelyck toe delen.
              Orkonde van dien heb ick geroepen ende beden als orkenen meester Wattya, myn
              pastoer op Nyland, om dit helpen te tuygen ende mit syn signet ende handschrift te

---

^a *In B verbeterd uit: myn.*

bevestigen. Heb oeck geroepen ende beden heer Kempo, vicarius op Nyland, om dit helpen tuygen ende onder toe sc. Heb mede geroepen ende beden Ane Doyttypen zoen ende Dowe Sinne zoen als tuygen om dit helpen te hlyen. Twelcken allen wy, meester Wattyen, heer Kempo, Ane ende Dowe, alsoe gedaen hebben ter bede joffer Bauck.

5 Ende omdat wy, Ane ende Dowe, selfs niet scriven kennen, soe hebben wy gebeden meester Wattyen^a, ons pastoer, om dit voer ons ende om onsentwille onder toe sc. Twelcke ick, Wattyen voersc., alsoe gedaen heb ter bede van Ane ende Douue.

Actum int jaer Ons Heren ende dach als voersc.

10 Onder stont gesc.: Wattyen Herama, pastoer op Nyland. Ende: Heer Kempo, vicarius op Nyland.

Gecollationeert tegens sodane principael, van word toe word concorderende, by my, Meinert Dode zoen,

<ondertekend:>

Meinert Dode zoen subscripsit.

15 *Origineel (A) niet voorhanden.*

Afschrift: B (16de eeuw, door Meinert Dode zoen, naar A). GA Leeuwarden, Archief Familie Van Martena, inv. nr 21. Opschrift: Copie. In dorso (= f. 2^v), m.a.h.: Juffrow Bauck Bottnia testament.

196

1547 maart 12

20

Moey Sipkis

Anno Domini XV^c ende XLVII, op den XII dey marcio, haet Moey Sipkis, gesont van lichaeme ney ghelegentheit haeris alderdoemis, ende eeck gesont van verstant, haer voorgaende testament, codicil ofte lesta wolla, eertyts by zal. her Haryng, her persona, maeka, in alles ratificere ende guedkend, ende wilt onwerbreckelyck halden

25 hadde van heer eerffghenaemen, ende soe haetse ney getta dysse additie dyertoe maeka in myn, her Sipka Pyers zoen, vicarius in Sendel, ende der tyogen neyscⁿ jenwerdycheit.

Item soe joettze Tyerck Lauwe zoen, her kyndskynd, dat fal toe Westa, dyer leyt twyska Claes Jarychs zoen land ende Taeke Otte zoen land, in frya aeynna, mey den

30 leest van jeer jeertyd, ney luyt het testament voirsⁿ. Ende Sypken ende Myercku, Lawe dochteren, her kyndskynderen, joeutse yclycke een ponsmeta meeden in dae Aestra waerren toe een lyeaeffgeefta, omdatse alletyt mey Tyerck heer het^b beeste habbet dyen in hoer cranckheit, ende jetta soelang joe liwet dwaen scellet, soe yo gansselycken op jeerm verhoepet voirsⁿ. Ende ofter eennen van jeerm tryen voirsⁿ

35 in God verstoerff, dye op dae ora toe lawygen ende naet dae oere erffghenaemen mey

---

^a B: pastoer.

^b *Hierna doorgehaald*: aller.

deele dysse voirscⁿ lyaeffjeften. Ende soe scella Sipke ende Myerckw joerre moers jeertyd bygaen eerlyck, toe trytych jeerren toe.

Item her paerth fant reeplyck gued, soe lytych ende greet alst Moeyen berre mey, sal Lawa mey syn kynden hadde ende halda sonder Jollen, her zen, dyer reckenscyp
5 van toe dwaen, het sy in quyck, rogge ofte hae etc. alles al.

Oerconde des wyerheit soe haetse hyertoe roept ende baeden oerkenen, als Henna Jans zoen, Myerck Wbble zoen ende Weessel Roeliffs zoen, in myn, heer Sipke, testamentoers voirscⁿ, jenwerdycheit.

Ende toe maerra veestycheit soe habba wy, her Sypka, Henna ende Myerck voirscⁿ,
10 dit uut beede Moeyes, testatricis voirscⁿ, ende voer uussolve ytlyck onderscⁿ ende ut beede Wessels voirscⁿ.

Anno ende dey voirscⁿ.

Sipko presbiter subscripsit. Ick, Henna Jans zoen, hlye als voirscⁿ. Ick, Myerck Wbbeles, hlye als voirscⁿ ys.

15 Dyt ys een wyerheftych copia ex copia, ende bewonden te accorderen van woerd te woerd met den voirscⁿ copia, by my,

<ondertekend:>

Ulrichus Balck.

Origineel (A) niet voorhanden.

20 *Afschrift: B (16de eeuw, naar A). Niet voorhanden, bekend uit C. - C (16de eeuw, door Ulrichus Balck, naar B). RAF, Archief Nedergerecht Sloten, inv. nr 29, f. 47^v-48^r. Opschrift: Copia ex copia. In dorso, m.a.h.: Anscke Anscke zoen testament.*

197

1547 mei 14

Frederick en Julius van Botnya

25 Uy tue gebroeders, Frederick van Botnya ende Julius van Botnya, lyen ende bekennen met deesen onsen contractt ende legaetbrief, legateert ende contrahert toe hebben ende legateeren ende contraheeren met deesen tegenuoerdige contractt ende
30 legaetbrief, in maniren hyr gededuceert ende naebescreven. Ende dat aldus: indien dat enige van ons beide foerscreven gebroeders foer den ander geraeckte toe sterven, ende die levendige broeder beleefde dat daer geen kinderen uaren levendich van den
foersturven broeder, soe sal die levendige broeder ende syn erven hebben Botnya state, liggende toe Merrem in Ferueredeel, in een legaet ende bisprekinge, erflick ende
euelick, gree ende gront, ende geheelen eigendium met het besit, sonder in deling van
erfscap toe laten gaen. Deuelcke foerbenoemde state uy tue gebroeders, toesamen van
35 den foermonden van ons salige heer broeder Dominicus van Botnya achtergelaten ueeskint gecoeft hebben, nae luit onse cobrief, by myn heeren den oversten raet vanuegen K.M. coninck van Spangen, hertog van Burgungen, raet in den Hove van Frislant geautoriseert ende passeert. Ende oftet gebeurde dat die foersturven broeder dochteren achterliet, soe sal die levendich broeder die dochteren soe feul ponsmaten

in een ander vech uederom uytreicken, als Botnya halve state groet ende belopende is, soe goed ende quaed als uyse daer tot Merrem liggende hebben, ende dat in een stuck ende sate ofte in een ander veg, soe goed ende quaed nochtans ueesende als die uy toe Merrem liggende hebben, uelfoerstande nochtans ofte die levendich broeder

5

alsulke landen uederom op die levendich broeder foersterven ende syn erven, als foer

int generael genoch gespecificeert staet, soeuel van den dochteren als van den zoenen. Deese foerscreven contractt ende legaet hebben uy tue gebroeders malcander aldus toegestanden, onthieten ende geallieert, ende uillense fast ende onfoerbrecklick

10

gehouden hebben van ons ende onsen erven ende naecomelingen, ende daer generleie uys met enigerleie maniren tegens te doen, noch foer date deses gedaen toe hebben, noch foerdan laten doen met enige legaten, codicillen, testamenten ofte dergelicken, nyt uytgesondert.

Al ding sonder erg ende list, oprecht, sonder bedroch. In een uarheit deses hebben uy tue foerscreven gebroeders ons geuoentlicke hantschrift hyronder gescreven, ende met ons geuoenlicke ende angeboeren singnet befesticht.

15

Actum anno Domini 1547, den 14 mertii.

<Boven de zegels:>

Frederick van Botnya.

20

Julius van Bottnya.

<Handtekeningen onleesbaar.>

Origineel: A (hand van Frederick van Botnya). RAF, Collectie Handschriften afkomstig van de Provinciale Bibliotheek van Friesland, inv. nr 903. Met twee opgedrukte zegels onder papier: 1 (38), 2 (69). In dorso (= f. 2^v), m.a.h.: Seckere besprekinge tuschen my ende Frecke broer.

25

Druk: a. Analecta, 39-41.

Uit de dorsale aantekening kan worden afgeleid dat die is geschreven door Julius. De oorkonde zelf zal dus van de hand van Frederick zijn.

198

1547 september 28

30

Wytthie Camstra en zijn vrouw Rema Hermana

In nomyne Domyny, amen.

Int jaer Ons Heren XV^c ende XLVII, den XXVIII^{den} septemberys, hebben Wytthie Camstra ende Rema Hermana, echteluden, nu ter tyt beyde woonhafftych te Wyrdom op Kamstra saeten, anmerckende dat alle menschen gheordenyert is van den almachtyghen God eensze te sterven, ende wanneer zeer onzeker, dat oock toewylen het

35

lychaem gheson[t i]s het verstaent claerder ende stercker, hebben [da]erom by ghesonden doen, opdat zy van alle tydelyck becommrenge yn haer laetste ontslaeghen moghen wesen, begheert toe maecken eenen dysposity ofte schedynghe hoerder tytlycker naegelaten ghueden, twelck zy met desem gheordenyert ende ghemact

40

hebben, yn manyren naescreven.

In den eersten befelen zy God almachtich hoeren zyelen, ende dlycham daerde, daer zy van ghecomen zyn.

Item zoe hebben Wytthe ende Reema voorscreven elkander, dengeenen dye lancxt van hem in levende lyve is, gemact ende besproocken alle hoere mande goeden, zoe
5 groot ende cleyn als dye bevonden zullen worden yn der tyt der eersten sterffdach, te weten dye ruerlycke eerwelycke ende dye onroerlycke tot zyne lyffstonde dye lancxt int leven blyt, alzoe dat dyegeene dye van hem beyden lancxt leeft, yn denselven goeden zal blyven sytten, ende dye gebruycken als zyn eygen, zyn leven lanck. Alzoe ooeck yndyen eenich van den goeden voerscreven by oorlooch, brant ofte andere
10 ongelucken vergaen ofte verloren mochten worden, zulcx zal dyegeene dy lancxt leeft niet gehelden zyn weder op te rech[te]n, voorbeholden nochtans dat Reema voors. haer moeder, Wyck Hermana, indyen zy haer overleeft, ynstytueert yn hoer yusta legytuma, maer sterfft zy eer Reema voors., zoe zal dye legytuma oock gaen gelyck van dye anderen gueden verclaert is. Item offte Reema voors. storff voor Wyck
15 Hermana, haer moeder, zoe zal zy hebben dye grote ketten ende dye grote reme. Item Ryeema clenodyen zal weder comen op haer naeste bloet, zoeverre Wytthye voors. geracte te sterven zonder wettelycke kinderen. Item ofte Wytthye voors. nae Reema doot echte kynderen creech, zoe zal hy eewelyck ende erfflyck hebben en zaete lants, lyggende ter Capple, daer nu eenen Oene Claus zoon op woont, ende al dat ge-
20 te[ment] ende gebou daer zy tsamen alsdan gemact sullen hebben. In gelycke forme ende fueghe salt w<e>derom weesen, alzoe dat Reema zoe gued en saete landts zal hebben als Oene zaete, ende zoefer^a als dat getement ende gebou dan uerdych is. Item ofte Wytthye kynderen zonder echte kynderen storven, zoe sal Rema clenodyen ende sulverwerck weer an her naeste bloot comen.

Item oft tsamen geracten enynghe schulden by hoer leven op te llegenden, dye zullen mettertyt uuyt dye maende renten betaelt voerden. Item offer eenynghe laenden ofte renten vercofft worden by hoeren beyden tyden, daer zal dyegeen dye lancxt leeft geen reekenschap van doen.

Item Wytthye wyl dat nae zyn doot, zoeveer hy geen kynderen affterlaet, al zyn gueden tot gener tyt zullen versterven in vremde graeden ofte haenden, dan zullen
30 altyt an Camstra ende an Ockne het naeste bloet weder vallen.

Dyt is testament ende laeste wylle van Wytthye ende Rema voors., ende ingeval hetselve nyet mochte stael grypen, doer gebreke vaen eenyge solempnity[ten] daertoe van noeden zynden, als en solen testament, zoe salt staen ende effect soerteren als een
35 codecyl oft andere sympele laeste wylle ofte andersyns, alst alderbest naer der keysers rechten ofte landes gewoonten emmermer zal staen mogen.

Hyertoe hebben Wytthye ende Reema voors. geroepen ende gebeden om tuchnyse te draeghen ons, Meynert Maertens zoon, Allbert Jans zoon, Jan Gerbren zoon, Hernen schroer, alles burgers bennen Leuwerdt, ende heer Hayo Hoyte zoon toe
40 Wommels^b, verclaerende in onser allen tegenwordycheyt dat dyt hoer scheydynghe ende leste wylle is, [be]gernde mede van ons dat wy, personen voors. dye s[c]ryven coenen, voor onsselven ende oock ter bede derghener dye nyet scryven kynnen, dyt wylden myt ons handen roboreren ende bevestygen. Twelck wy, Meynert, Albert ende

---

^a B: zoferf?

45 ^b B: Wmees met een streep boven de eerste letter. Zie BB, 386-387, waar in 1543 als pastoor van Wommels wordt genoemd heer Haeye Hoyte zoen.

heer Hayo voors., alzoec hebben gedaen voor onsselven, ooeck foer Jan ende Herman voors., ter versock ende e[n] instantye van Wytthe ende Reema voors. Ende om merder festycheyt hebben wy, Wyttyhe ende Rema voors., dyt ooeck myt ons gewoontlycke haenden onderghescreven, alles op een tyt, ende ten huysse van Jan Gerbren zoon voors.

Datum ut supra.

Onder stont ghescreven ende geteekent: M. Druyst. Heer Hayo Hoyte zoon voors. Albert Jaens soen. Wyttye Kamstra. Rema Hermana.

Origineel (A) niet voorhanden.

Afschrift: B (16de eeuw, naar A?). RAF, Archief Familie Van Sminia, inv. nr 1097. Beschadigd. Opschrift: Copena. In dorso: Copena van Uytthye Kamstra testament.

199

1548 februari 7

Reintzen Douwe dochter, vrouw van Pier Sytzema

In den name Godes, amen.

In den jare ons heren XV^c acht ende feertich, den VII^{ten} dach februarii, heeft Reintzen Douwe dochter, echte huysfrouwe van Pier Sytzema, wyselicken bedacht datt alle mensschen sterflicken zyn, ende dat die tyt des doots onseker is, besunder voir vroupersonen die op uuyterste dragende zyn, gelyck zy nu is, begerende dairomme mit vryen wille ende voirberaden moede, in der alderbester manieren als sy conde ende mochte, to ordeniren ende to maken haren testamente ende lesten wille, dwelcke zy ordiniret ende gemaket heeft in forma nascr.

In den yersten bevelende Godt almachtich in zynen godtlicken gratie ende genaden haren edelen ziele, tot allen tyden ende besunder als die van den lichame sal scheiden, ende hair lichaem dat aertryck, begerende hair sepulture op Sinte Lamberts kerckhove to Arum, ende besprect den patroen aldair een gouden g. eens voir hair legerstede, ende den priesteren gewoonlicke afterdaden, den armen in den dorpe voirs. vier lopen rogghe om broet uuyt te delen op hair maenstondt.

Renick, hair moeye toe Groenedyck, een lopen weyt. Den vier bidden oerden elck een lopen garst. Jelcke ende Barber, hair nichten, wonende to Sneeck, tsamen hair zonnendaeghs clederen ende hair dagelixe clederen om Gods wille.

Item vorder institueret Rentze voirn. erfgenaem den fruchte zy nu ter tyt dragende is, als Godt duer zyne godtlicke gratie ende genade hair dselve verleent sal hebben, sampt allen anderen kynderen die zy noch meer mochte cryghen, in allen haren gueden, zo cleyn ende groet zy dselve achterlaten zal.

Item ingevalle dat geboeren mocht dat die frucht <die> zy nu ter tyt dragende is als voirs., voir hair mochte versterven, oft dat zy deser werelt mochte overlyden zonder kynderen achter to laten, zo besprect zy Pier Sytzema, hair lieve man voirs., den vyfthelvehundert gouden g. die hair in sekere scheydinghe, gehat mit Rioerdt Alberts zoon ende Anna, zyne huysfrouwe, hair zuagher ende zuster, mitten anderen erfgenamen van sa. Kempo van JuuyngHEMA, hair oem, togesecht zyn na inhouden den scheydinghe dairvan gemaket, van date den XXIII^{ten} novembris anno XXXVIII°,

mit noch alle hair landen, renthen ende gerechticheit, hair competerende in Elingh Hotze zoons zate to Goenge, oick hair huys mit alle toebehoeren, staende to Sneeck by dat raethuys, also dat hare collaterale erfgenamen nascrⁿ, indien zy zonder kynden sterft, tselve zullen moghen innelossen mit tweehundert gouden gulden eens indien
5 hen gelieft, bennen twee jaren na hair versterven ende niet langher. Item noch besprect Rentzen voirs. in gelycke gevalle als voirs. Pier Sytzema voirn. quick, till, gelt ende alle ruerlicke gueden, zo groet ende cleyn zy die achterlatet, uuytgeseit hair clederen ende clenodien, tot hair lyf behoerende.

Item noch besprect Renthzen voirn., indien zy zonder kynderen versterven mochte,
10 Wlcke Douwe zoon, hair enighe broeder, tot een prelegaet alle hair landen ende gerechticheiden in Graelde zate to Bosum, mit oick alle hair gerechticheit die hair competeret oft competeren sal moghen in Syurde zate in den dorpe voirs., hair van sa. Hessel Jonghema, hair broeder, angeerft. Item vorder institueret Rentze voirs., indien zy zonder kynderen achter to laten versterven mochte als voirs., Wlcke, hair broeder
15 voirs., Gerlant, Anna ende Syouck, hair zusteren, erfgenamen in allen haeren anderen gueden, ende indien hair broeder oft zusters voirn. voir hair versterven mochten, hoere kynderen die sy achterlaten mochten, in hoeren plaetze, by graden to rekenen.

Item indien Rentzen voirn. in Gode versterven mochte, een kyndt oft meer achterlatende, getogen by Pier Sytzema voirn., ende dat dselve zonder kynderen mochten
20 versterven by tleven van Pier Sytzema voirg., ofte zyne echte kynderen die hy na hair doet cryghen mochte, zo wille Rentzen voirg. dat dselve haire kynderen gueden comen ende erwen zullen zo dat na rechte behoert, uuytgeseyt dat op hare broeder ende zusters, oft hoere kynderen in hoeren plaetze, by graden to rekenen als voirs., vervallen zullen dese nascr. gueden, als op Wlcke voirn. zyne voirs. legaten, ende
25 dairtoeboven op Wlcke voirs. mit Syouck ende Gerlant, zyn zusteren, tsamen, elck voir een derde pairt, hair landen ende renthen ter Caple, mit hair steedpachten bennen Sneeck.

Dit is dat testamente oft leste wille van Rentzen voirn., twelck zy will machtich to zyn ende effect sorteren alls enich testamente, codicill oft leste wille alderbest stall
30 mach hebben na den rechten, geestelick oft wairlick, oft gewoonte van desen landen. Ende indien yemant van hair erfgenamen voirn. tselve mochte innebreken oft in weygeringhe zyn to onderhouden, die sal zyn pairt, hem duer crachte van desen leste wille tocomende, verbuert hebben, to vervallen opte ghenen die desen leste wille onderhouden ende achtervolgen.

Allen in behoirlicke forma ende zonder argelist. Des toirkonde zyn hyrto geroepen ende gebeden specialicken Dirck Adams zoon, burgermeester, Jacob Frericks zoon, Dirck Jans zoon ende Wybe Claes zoon, burgers in Boolswart, als tughen ende om
35 hyrvan tuychnisse to draghen, ende Wilhelmus Cyricks, secretaris der stede voirs., om dit voir hair to scriven ende onder to scriven. Twelck ick also gedaen hebbe ter bede
40 voirs. Ende Dirck Adams zoon ende Jacob Frericks zoon voirn. hebben dit mit hoere zegelen ende hantscriften bevestighet. Ende Dirck Jans mit Wybe Claes zoon hebben dit mede onderscr. Ende Rentzen voirn. heeft dit mede mit hair selfs handt onderscreven.

Actum ten huysse van my, Wilhelmus voirs., anno, mense, die quibus supra.

45 Was ondertekent en besegelt: Rientzen Dowes. (Locus Sigilli) Dyrck Adams zoon. (Locus Sigilli) Jacob Frerick zoon. Dirck Jan zoon. Wybe Claes zoon. W.C. Buwalden. Ieder met syne gewoonlyke streken en halen.

<M.a.h.:> Na gedane collatie met den originelen is desen daarmede bevonden te accorderen, in kennisse van my, notarius publicus,

<ondertekend:>

5 G. Radys.
1724.

Origineel (A) niet voorhanden.

10 *Afschrift: B (1724, door notaris G. Radys, naar A). Familiearchief Sirtema van Grovestins te Bloemendaal, Documenten ofte bewysstucken, gehorende tot het genealogische register des geslachts Van Sytzama, f. 22^r-23^r. (Een fotokopie van dit zogenaamde 'Documentboek van P.W. van Sytzama' berust in RAF, Collectie Copieën elders, inv. nr 6324). Opschrift: Testament van Rientjen van Douma (huisvrouw van Pier van Sytzama), opgerecht ten tyde van haer swanger gaen, den 7 februarii anno 1548.*

200

1548 oktober 3

Tryn Alberts

15 In den name Goedts, amen.

Int jair Ons Heeren duysent vyfhondert acht ende veertich, den III dach octobris, heb ick, Tryn Alberts, moder in den weeshuisse binnen Leeuwarden, hoewel cranck van lychame, nochtans cloeck ende vernufftich van verstande, overgelecht de sekerheit des doets ende die onsekere huire van dien. Ende begerende sekeren dispositie van den goederen, by my nae te laten, te maken, heb ick denselven in manieren na-
20 volgende doen bescriiven, willende dat dselve myn laeste ende uterste wille by enen ygelyken nagegaen ende onderhouden sal worden als een testament ofte laeste wille die men een codicill ofte donatie doir oirsake des doets geboerende noeminiert, ofte dattet in den alderbester manieren zoet stall sal mogen gripen, onderhouden sal
25 worden.

In den eersten bevele ick God almachtich myn edele ziele, ende tlychaem der aerden, dairt aff gecoemen es.

Ende nopende myn tytlyke goederen, zoe ist dat ick in den eersten bespreeck Onsen Lieve Vrouwe tOldehove myn besten tabbart. Den weeskens ofte weeshuyse
30 binnen Leeuwarden voirs. int eerst alsulken renthe, met den brieve van dien, als meester Stephen, pastoir, my jairlicx gehalten es, ende ick van denselfden met de somme van XLIII carolusg. gecoeft ende vercregen hebbe. Noch maeck ende bespreeck ick denselven weeskens ofte weeshuyse alsulken huire als my Haye Sirts zoen sculdich es, ende ongeveerlyken bedraecht ter sommen van twintich ofte XXI hoer-
35 tiesguldens. Noch wil ick dat niemande van myn arven sullen van den vaders ende patronen des voirs. weeshuyses enichsints mogen heyschen ofte ontfangen enich loen dat ick in den weeshuyse verdient mochte hebben ofte ten achteren waere, dan tselve met oick alle myne andere goederen, in den weeshuyse voirs. synde, dairinne blyven, beholdelyken dat dolste weeskynt van den meyskens myn dagelicx rock, ende tjonxste
40 weeskynt een vyftich met myn riemken sullen hebben ende genieten. Sal hierenboven noch tcleynste ende jonxste meysken myn dagelicxe hoyke hebben ende genieten.

Ende nopende myn andere goederen, wairaff voeren niet gedisponiert es, wil ick dat dieselve sullen arven ende comen tot denghenen die myn arffgenamen van bloets wegen syn.

5 In kennisse van desen allen heb ick, Tryn voirs., op enen tyt hiertoe geroepen ende gebeden den eersamen ende discreten mannen Tjerck Jan zoen, scepen, Sebastiaen Jan zoen, meester Gysbert Willems, Jan Femmes, Harmen Dircx zoen, Peter Symon zoen, burgers, ende Matthys Rommarts, secretarys der stede Leeuwarden, om desen voer my in kennisse der wairheit te bevestigen ende onderscriven. Twelck by denselffdn ter bede ende versoeke van my op enen tyt met hun namen, handen ende merken, alsoe 10 is gedaen ende vollenbracht, ten dage ende tyde voirs., welverstaende dat de vaders by my mits desen belast worden myn achterdaden, zoe behoirt, te doen ende vollenbrenghen.

<Ondertekend:>

15 Bi mi, Bastian.
Tjerck Jan zoen subscripsit.
Ghysbert Willem zoen.
Jan Jan zoen Femmis.
<h.m. 8>.
<h.m. 19>.
20 M. Rommarts

Origineel: A (hand van Matthys Rommarts). GA Leeuwarden, Archief Olde Burger Weeshuis, inv. nr 650. In dorso, m.a.h. (17de eeuw): Een olt testament van Cattryn Halbe dochter, zynde yn date den III octobris anno 1548.

201

1548 december 27

25 *Dirck Adems zoen en zijn vrouw Thrin Arents dochter*

In den name Goeddes, amen.

30 Int jaer Ons Heeren XV^c acht ende veertich, den XXVII decembris, hebben die eersame Dirck Adems zoen, schepen in Bolswart, ende Thrin Arents dochter, echteluiden, wyselick aengemerct dat alle menschen sterfflickten zyn, ende dat die tyt des doets onsekerer is, waeromme zy bi sonde doen ende met rippe deliberatie ende volcomen verstande, in der alderbester forma als zy conden ende mochten, begeert hebben te maken ende toe ordineeren haer testament, codicil ofte laeste wille, twelck zy gemaket ende geordineert hebben in forma ende manieren naeschreven.

35 In den iersten bevelende Goede almachtich in zyne godtlicke gratie ende genade hun eedelen zyelen als die van den lichamen zullen scheyden, ende begerende hun sepultiren zoe dat gewoenlick is.

40 Item voerder heeft Dirck voergenoemd legateert ende besproken zyn susters kinderen, by hoefden ende niet by graden toe deelen, zyn huisinge mit alle toebehoren, van voeren op Mercstrate tot achter opten Hoechstrate, opten hueck by den stienen pype, waerin hy mit Thrin voersⁿ van voeren nu woenachtich is, salff dat Tryn voer-

genoemd haer leven lanck daeran sal hebben usumfructum als naeschreven. Item noch
bespreeckt Dirck voergenoemd sin susters kinderen voersⁿ alle zynen clederen die hy
by sin versterven achterlaten zall, te deelen by hoofden als voersⁿ. Ende ordineert ende
will Dirck voergenoemd dat dit huis met alle toebehoeren voersⁿ tot geene tyden sal
5 moegen versterven ofte vervallen in vreemde handen, maer altyt comen ende blieden
by den naeste van zynen bluede. Oick mede will Dirck voersⁿ dat niemant van zynen
bluede zyn part in den voersⁿ huisinge zall moegen alieneren an vreemde handen, by
poene om dselve te vervallen aen zynen naesten bloede in der tyt zinde, doch zullen
dye van synen naesten bloede voirsⁿ elxanders part daerinne well moegen copen ende
10 vercopen, omme alzoet tot allen tyden in zynen grade ende bluede te blyven als voersⁿ.

Item voerder heeft Dirck voergenoemd erffgename institueert ende gemaect Thrin
Arens dochter, zyne lieve huisvrouwe voergenoemd, indien hy voir hair verstervet, in
allen zynen anderen gueden, ruerlick ende onroerlick, golt, silver, huisraedt ende
cleinodien, zoe groet ende clein hy dselve achterlaten sall, zampt oic in den usufruct
15 van zynen huysinge voersⁿ, haer leven langs, releverende haer van allen cautien ofte
satisfactie die zy dienaengaende nae rechte gehouden mochte zyn te doen.

Ten anderen heeft Trin voersⁿ etc.

Item Dirck ende Tryn voersⁿ willen noch dat diegeene die van hem beyden leste
blyft in levende lyve, alle inschulden ontfangen, ende uitschulden sampt oick
20 uitvaert ende doetschulden betalen sall, ende dselve oic vry tmaicken allen lasten van
losrenten ofte anders waermede hun gueden ten tyde van den yersten verstervenden
beswaert mochten zyn, dwelcke, indien enich bevonden worden, zy mede als uitschulden
geacht willen hebben.

Dit is dleste wille van Dirck ende Thryn voergenoemd, duelcke zy willen ende
25 begeeren standich ende machtich to zyn als enich testament, codicil ofte leste wille
alderbest effect sorteren mach na den rechten, geestelick ofte waerlick, oft gewoente
van desen landen. Ende willen tzelve onderhouden hebben van hun legatarissen ende
erffgenamen, by pene van zyne legate ofte part erffschip voersⁿ die hiertegens
attenteren mochte toe doen, in recht ofte buiten recht, te verboren, ende dzelve legate
30 ofte part erffschip te vervallen opten geenen die van Dirck ende Thryn voersⁿ lanxt in
levende lieve blieden sullen, ende dese pene committeert to zyn mitten alderierste
citatie, die tegen tinhouden van desen beleyt mochte worden tegens den lancxtele-
vende ofte erffgenamen van dien. Ende wil Dirck voergenoemd oeck mede specialick
dat, indien hy versterven mochte voir Thryn voersⁿ, dat zyne susters kinderen ende
35 legatarissen voergenoemd gheene questie zullen moeghen maicken ter cause van den
achtergelatene guederen van sa. Jelle Adems zoen ende Agge Jelle zoens kinderen, die
in Goede verstorven zyn, oic by gelicke pene te vervallen ende committeert toe
worden als voersⁿ.

Des torcunde heeft Dirck voersⁿ dese zynen leste wille mit zyn selff segel ende
40 handschrift bevesticht, ende Trin voersⁿ heeft haer leste wille mit haer selffs handt
ende naeme onderschreven. Ende tot meerder vasticheit zyn hiertoe specialick geroe-
pen ende gebeden den eersamen heren Marten Foppe zoen, medepastoir, heren Abba
ende Thierck Jans zoenen, prebendaten, Enne Jarich zoen, schepen, Intie Tabbe zoen,
burger, ende Wilhelmus Cyricks zoen, secretaris in Bolswart, om disse leste wille als
45 tuygen te bevestigen ende ondertsⁿ. Ende hebben die voirsⁿ tuygen, alzoet gebeden
zynde als voersⁿ, onder een context praesent haer handschrift hieronder gestelt, tot een
getuygenisse van desen lesten wille voersⁿ.

Actum ten huise van heren Marten voirsⁿ, anno, mense et die quibus supra.

Ende was den princepael van desen gesⁿ in pampier, ende bevesticht met een groen opgedruickt zegel, waeronder geteikend stonde: Dirck Adams zoen subscripsit. Tryn Aerns dochter. Martinus Foppius subscripsit. Dominus Abba ende Tierck Backer subscripsunt. Inne Jarich zoen. Inthie Tabbe zoen subscripsit. Wilhelmus Buwalda subscripsit.

Waeronder stont aldus geteikent: Gecollationeert tegens den princepale van desen, exempt den laeste wille van Thrin, besegelt ende ondergeteikent als boven, ende is daermede van woerde te woerde befonden taccorderen by my, ondergesⁿ notarius publicus etc., verteikent: Kleutinc, notarius, met sekere streken ende toegen.

Onder den copie waeruit desen is gecopieert, stonde soe volcht: Gecollationeert tegens soedanigen copie, gesⁿ ende verteickent als voeren, ende is daermede befonden taccorderen by my, ende verteickent: Hoyte Hoytema, met eenige streken circumscribeert.

Daermede desen concordeert, by my, notarius publicus,

<ondertekend:>

<n.m. 4> Jans, notarius publicus. 41 93 1 6.

Origineel (A) noch afschriften voorhanden.

Onvolledige afschriften: B (16de eeuw, door notaris Kleutinc, naar A). Niet voorhanden, bekend uit C. - C (16de eeuw, door Hoyte Hoytema, naar B). Niet voorhanden, bekend uit D. - D (16de eeuw, door notaris Jans, naar C). RAF, Archief Nedergerecht Bolsward, inv. nr 121. Opschrift: Copia copiarum van den testamente gemaect by wilen Dirck Adams zoen, in levende schepen in Bolsward, ende Thrin Arents dochter, in tyden echteluyden, ende dat alles allienlick voer soevele angaet den dispositie ende laeste wille van wylen Dirck voersⁿ. In dorso, m.a.h.: Voir Dodt Janss dochter.

25 **202**

1549 januari 13

Juffer Teth Jongema

In de naeme Godes almachtich.

Op huyden den derthienden januarii anno XVe ende XLIX, omtrent vier huyren achtermiddach, heft juffer Teth Jongema, hoeual cranck van lichaem, nochtans zeer verstandich ende uys van sinnen, met voerberaeden moede, vrye wille, rype verstandt, gemaect hoer uuyterste uille, testament ofte codicill nuncupatyff, alst nae recht best mach heeten ende stal hebben, om leste ende salicheyt tvermeeren, in manieren hiernae gescreven.

Int eerst befelt soe Godt almachtich hoer edele ziel, ende daerde het lichaem, daert thoe geschapen is.

Foerd ordineertse ende gefit in crachte desen Christophel Roorda, hoer echte man, uuyt goeden vrye uille, voerberaeden moede, deur redelicke oersaecten, huyer tot alsulcx moverdende, voer een lyffgeft in der dode, alles alsulcken landen als heur zynt aengearvet van heur olders, gelegen bynnen den dorpe Weydum, zoe luttuyck ende zoe groet alsse daer leggen, in een saete daer Kempo Donye dander helft tbehoert, met alle

ander vercofte landen, van mynentweygen vercoft, ofte penningen daervan by ons beyden staende teecht opgenoomen, zonder dat hy, Cristoffel voers., daer yet aff uuyt zyn goet zal resarceeren ofte restitueren, dat hy, Cristoffel voers., de landen voer zyn vry eygen zal behouden ende hoegen, hy oeck dselste landen tvercoepen, tverwisselen, 5 tverwandelen, talieneren, alsdat hem dat zal passen ende gelieven, ende daermede tdoene als een man met zyn vry eygen zal uillen doende, zonder myn kinder als erffgenamen, ofte heur mombers, ofte oick anders myn frunden daer yet op tletten ofte opspraeck op tmaecken, recht oft ick zelffs by levendige lyve alsulcke alienatie hadde gedaen, zulcks dat hy iemant daeraff gehouden zal syn enige rekenschap ende reliqua 10 tdoene.

Voerts institueert soe erffgenamen hoer tue kinden algelick tot alle heur ander gueden, roerlick ende onroerlyck, hem, Cristoffel Roorda, biddende als heur lyeve man ende vader van de tue kinderen vers., dat hy dezelfte kinden met alle goede zeden ende manieren in Goidts vrese uil opvoeden ende beuaren.

15 Dat is myn, juffer Teth Jongema laeste wil ende testament, uermede ick alle ander testamenten, voer datum van desen gemaickt, cassere ende annihilere. Ende noch tot meerder uerheyt ende vasticheyt heb ick hier oick tuygen thoe gebeden ende geroepen, uant ick zelffs nyet scryven kan, heer Reyn, pastoer van Reedt, heer Baucke Sieurds zoen, vicarius bynnen Berlicum, Feycke Wobbe zoen, Sybe Diericx zoen ende 20 de Sybe Breoutix om desen voer my ende voer heurzelven als gebeden tuygen tbevestigen. Twelcke wy, bovengesⁿ tuygen, alzoe bekennen elcks onder ons gewoentlycke handen, hieronder gestelt, behouden Sybe Diericx zoen, de zelve nyet schryven kan, uerom deesen deur bede by Feycke Wibe zoen voer hem, Sybe, mede is vertheyckent.

Orkunde ons handen hieronder gestelt, op dach, jaer, ende maent als voers.

25 Onderteyckent: Reynerus Ammonius. Dominus Baucke Suffridi, prebendarius in Berlicum. Sybe Breuotix zoen. Ende: Feycke Uobbe zoen, foer my ende doer bede van Sybe Diericx zoen.

Gecollationeert ende accordeert myt tprincipael, onderscreven als boven, by my,

<ondertekend:>

30 G. Duvenee.

<M.a.h.:> Alzoe wy, Feycke Wobbe zoen, Sybe Dirck zoen ende Sybe Bryoutick zoen, allen woenende toe Berlickum, gerequereert ende oeck geciteert bennen, ter instancie van Andries Waltinghe, omme te kennen oft ontkennen oft wy den princepael testament van wylen juffer Teth Jonghema, dhuysvrouw by haer leven van Crystophel 35 Roorda, als medetuygen van den voers. juffer Teth daertoe geroepen, hadden ondersc. ofte nyet, soe ist dat wy, tversueck ende citacie van den voirn. Andries Waltinge naegaende, gesien hebben den voers. princepael testament, dat behoerd lesen, ende oeck wy, Feycke Wobbes ende Sybe Bryouticks, zelve gelesen ende onsen handschriften daeronder gesien, ende voidt bykendt ende verclaerd ter presentie van Cornelius 40 Wattie zoen, secretaris in Mannaldumadeel, dat wy alzulcke onderscrivinge ter bede van juffer Teth Jongema voers. ondersc. hebben, ende voir ons als tuygen, van haer requireert. Uuyt welcke princepael die voirgaende copia gesc. is, ende oeck wy byvonden hebben ende byvinden noch dat dese copia met voers. princepael accordeert. Twelck wy, Feycke Wobbes ende Sybe Bryoutick zoen, voir onszelfs, ende ick,

Feycke Wobbes voers., mede ter bede van Sybe Dirck zoen voers., betuygen ende certificeren onder onsen gewoenlicken handschriften, in maeten gelyck wy dat onder den voirsⁿ princepael gedaen hebben.

Actum den XXVIII^{en} julii anno XV^c ende een en vyftich, ter presentie van myn,
5 Cornelis Wattie zoen voirn., dwelcke in meerder zekerheyt ende om bede der tuygen myn hanteycken hyer mede heb ondersc.

Actum ut supra.

<Ondertekend:>

Corn. We. Tzum.

10 Sybe Bryoutick zoen.

Feyke Uobbe zoen, foer my ende doer bede van Sybe Dyrck zoen.

Insgelycx hebben wy, heer Reyn, pastoer in Riedt, ende heer Baucke, vicarius in Berlckum, gesien den princepael testament van wylen juffer Teth Jonghema, twelck wy als tuygen mede hebben byvestighet, bykennende ende certificerende tot versueck
15 van Andries Waltinge voers. dat desen voirgaende copia van testament accordeert met zyn princepael, by wylen juffer Teth voers. gemaect ende by ons onderteyckent, mede gelyck desen.

Actum toe Riedt, onder onsen handen, ter presentie van Cornelius Wattie zoen, secretaris in Mennaldumadeel, ter instantie van den voers. Andries Waltinge, hyer by
20 ende over geschickt, den IIII^{en} septembris anno XV^c ende een en vyftich.

<Ondertekend:>

Dominus Reynerus Ammonius.

Dominus Bauco Suffridi, prebendarius in Berlckum.

Corn. We. Tzum.

25 *Origineel (A) niet voorhanden.*

Afschrift: B (uiterlijk 1551 juli 28, door G. Duvenee, naar A). RAF, Archief Familie Van Eysinga-Vegelin van Claerbergen, Supplement, inv. nr 25. In dorso (= f. 2^v), m.a.h. (18de eeuw): Copia testament van Juff. Tet van Jongema, huysvr. van jr. Christoffel van Roorda. Jan. 1549.

30 **203**

1549 februari 8

Tjepck Tjepcke dochter

In die naeme Goedis, amen.

Int jaer Ons Herenn dusent vyfhondert negen ende fiertich, op huden den achtenn
35 februarii, is cranck vann lichaeme gheweest Tjepck Tjepcke dochter vann Litthiewier, nochtans verstandich ende hoer wel bywetende, heeft angemerckt hoe datter niet seecker is dann die doodt ende niet ontseeckere dan die uure des doodis, heeft daeromme willenn maeckenn ende ordinerenn eenn testament van hoer teytlicke guede-

renn. Ende ist saeck dattet gheen stal ofte effect sorteren mach als een solemne testament on syn byhoerlycke solemniteytenn die thot sulckenn testament requireert wordenn, wyl Tjepck voers. dat hetselffte sal effect sorterenn ende stal hebbenn als een codicil ofte anders, soals dat alderbest nae de rechten gheschien ende wesenn

5

mach. Maeckt ende ordineert daeromme by desenn hoer testament, codicyl ofte uuterste wille, ende will datselffte ferm, fast ende onverbroeclyckenn vann hoeren eerwenn na haer, Tjepcke voers., aeffliwicheynt onderhouden hebbenn in alle syn articulenn.

Tenn eerstenn byfelt Tjepck voers. God aelmachtich hoer edel siele, ende dat lichaem de aerde.

10

Tenn andere legeert ende byspreect Tjepck voers. denn pastoer ende den patroenn in Dantummawolde tesaemen een huissteed, gelegen in Dantummawolde, diehwelck nu een Broer Syds zoen bywoonet, ende dat voer wylen Jaspar Aesgama, hoer man, ende voer wylen Baet, hoer dochter, ende voer hoer eygen delinghe, ende daermede ander delinghe voers. ontlastende.

15

Tenn derden byspreect Tjepck voers. die huusarmen in Dantummadeel dertienn enckelg. eens om Goedis wille, diehwelckenn men bestedigen sal in buter, schoenn ende laeckenn, ende daerboewen noch sewen loepen rogge.

Tenn vierden byspreect Tjepck voers. hoer twe broers kynderenn den derden part van Herpta saete, gelegen op die Schylp tho Nes, soe lutick ende soe groetse hoer datselfte competeert. Desenn artikel nochtans tho verstaen soefer ende indenich myn broeders kynderen voers. myn dochter Wyck ende hoer erwen niet molesteren, het sie rechtlicken ofte andersyns, ter cause vann nye delinghe ofte ander actie, hoewel wy nochtans wel ende oprecht ghescheydenn synt. Ende indenich sie actie intenterenn tegens Wyck voers. ofte hoeren erffgenaemen, alsdan dist legaet nul, machteloos ende van onwaerdenn tho wesenn.

25

Tenn vyften byspreect Tjepck voers. haer halffsusters kyntskynderen elcks de weerdinghe vann een milbaer koe.

Tenn sestenn hwyl Tjepck voers. dat vann hoer naeghelatene goederenn wederkeert ende restitueert sal woerden Gerrilf tho Lytycwier al hetgene dat hy opgehaelt is ende meer tho huur gegeven heeft soelanghe als Tzalingh ende Wyck met mal-kanderen in echte gestanden hebbenn, willenn daerbyneffens dat Gerliff voers. die huringhe ende jaertaelen sal ghenietenn in alsulker foeghenn als ick hem dieselffte verhuirt hadde.

30

Tenn sewende wil Tjepck voers. dat Wyck, haer dochter, sal restitueren den huusfrouwe ende kynderen van wilen Jann Mathys zoen in summa vann vier ende twintich goude g., hwelcke wylen Jaspar, myn man, thot een geschenck ontfangen hadde.

35

Tenn achten ende ten laestenn soe institueert Tjepck voers. iure institutionis erffgenaem tot allenn hoeren anderen nagelaeten goederen, so roerende ende onroerende, actien ende gerechtigheeden, haer dochter Wyck voers., willende ende bygerende dat sie disse voers. legatenn in allis terstont na haeren versterwen exequeren ende volbrengghen sal.

40

Dyt voers. is myn testament nuncupatyff ofte codicyl ofte een ander simpel manier vann laeste wille, hetwelck ick in al syn lidmaeten onderhouden wil hebben.

45

Tot oerkonde der waerheynt ende byfestinghe disses testaments, codicil ofte uuterste ende laeste wille heeft Tjepck voers. geroepen ende gebedenn her Douwo Wysma, pastoer tho Wyrdoem, om desen tho schrywen ende tho verteyckenen, in tegenwoerdicheynt tuigen, hiertho geroepen ende gebedenn, Matheus Saepe zoen Mersma,

gheswoeren rechter binnen Wirdoem, ende Jancke Haert zoen, woenende oeck binnen Wirdoem. Dennwelcken Matheus voers. thot merer byfestinghe disses doer bedde vann Tjepck voers., voer hemselffs ende mede voer Jancke voers., terwylenn hy niet schrywen kann, met syn gewoentlicke hanteyckenn ende naem heeft vertheyckent ende byfestiget.

5

Actum anno et die quibus supra.

<Ondertekend:>

Douwo Wysma subscripsit.

Matheus Saepe zoen Mertsma subscripsit, M.S.M. subscripsit.

10 Die post op denselwe jaere ende dach als voers., noepende den artikel van den derden part vann Herpte saete, denhwelckenn Tjepck legateert heeft in dessen voers. testamente haeren broeders kynderen, van denhwelckenn een, Ebel genoempt, tot Syon int cloester is, heeft Tjepck voers. gewilt ende bygeert dat Ebel van tgene hoer in desenn testamente gelegateert is, den fruchtgebruck sal hebben geduerende haeren

15

lewen lanck, ende sal weders na haer versterven accesseren ende devolwert worden op Ricla, hoeren suster.

Thot werificatie van tselffde heeft Tjepck voers. ghebeden ons, her Douwo Wysma ende Matheus Saepe zoen Mersma, dat wy desenn ter bedde van hoer hebben vertheyckent.

20

Anno et die quibus supra.

<Ondertekend:>

Douwo Wysma subscripsit.

Matheus Saepe zoen Mertsma subscripsit, M.S.M. subscripsit.

25 *Origineel: A (hand van heer Douwo Wysma). RAF, Archief Familie Van Sminia, inv. nr 1368. In dorso (= f. 2^v): Tjepck Jaspar Aesgama weduwe testament. Negen.*

204

1549 april 11

Nanne Reyns zoen

In nomine Domini, amen.

30 In den jare Ons Heren XV^c negen ende feertich, den XI^{en} dach aprilis, heeft die erbbare Nanne Reyns zoen, scep en in Boelswart, cranck to bedde leggende, nochtans zo het scheen redelick zynde by zynen verstande, angemerct den sekerheit des doedes ende onsekerheit des tyts van dien, wairomme hy begeert heeft to ordineren ende to maken zyn testament, codicill oft leste wille, twelck hy geordineert ende gemaket heeft in forma ende manieren nascr.

35

In den yrsten heeft hy bevolen Gode van hemelryck zyne edele ziele als die van den lichame sal scheiden, begerende zynen sepulture totten menrebroeders in der kercken, in den grave van den vader van Hid, zyn lieve huysfrouw, ende bespreekt

aldair voir zyn legerstoele ende memorie hondert golden eens, om dairmede den dacke van hoere kercke ende convente to repareren.

Item bysprect noch to Ooldehoff zyn patroen Sinte Marten vyftich gouden g. eens tot reparatie van den toorn, nu onderhanden zynde. Item heeft Nanne voirs. noch
5 besproken der armen in Boelswart, by den armefoechden toe administreren, zyn pairt van den renthen ofte landen mit alle gerechticheit zo hy dselve van Key. Ma^t gecoft ende vercreghen heeft op dat Bill, met noch vierdehalve pondemate landes, leggende in den Maerninck, in den armelanden, die Baucke Syricks zoen nu ter tyt gebruyct, ende zo dit mandelanden zyn, wil Nanne voirs. dat Hid, zyn lieve huysfrouw, dair-
10 tegens weder sal hebben vyf pondematen by Schelte cruys, staende techt gecoft. Item heren Marten, zyn byecht vader, besprect hy een gouden g. eens.

Item Nanne voirn. ordineert ende wil dat die landen ende renthen die hy vercreghen heeft van salige heren Aggo to Sneeck, zullen comen opten erfgenamen oft naeste vrunden ende grade van heren Aggo voirs., na inhouden den testamente van
15 heren Aggo voirn.

Item vorder heeft Nanne Reyn zoen erfgenamen institueert ende gemaket in allen zynen anderen gueden zyne zusterlingen, in gelycke portien, doch alzo dat zy gehou- den zullen zyn uuyt to reyken ende to betalen elcke grade van zyn susterlinghs kynden wairvan die olders gesturven zyn, eenhundert gouden g. eens. Ende heeft dairtoben
20 remitteert ende quytgelaten tott proffyt van Jell Peter Abbes alle alsulcke renthen die hy voir datum disses gecoft heeft gehat van Peter Abbes ende Jell voirs.

Dit is dat testament van Nanne Reyns zoen voirn., twelck hy begeert ende wil machtich to zyn ende effect to sorteren, als enich testament, codicill ofte enighe andere leste wille best stadt mach grypen na den rechten, gestelick ofte wairlick, ofte na
25 gewoonte van desen landen, allen in behoirlicke forma.

Des toirkonde zyn hyrto geropen ende specialicken gebeden die wairdighe ende eersame heren Hobbe Sytze zoen ende Marten Foppe zoen, pastoren, Gerit Symons zoen, Bernardus Romcke zoen ende Peter Gysberts zoen, raetsluden, Jan Ruerts zoen
30 ende Frans Jacobs zoen, burgers, mit Wilhelmus Cyricks zoen, secretarius in Boels- wart, om desen lesten wille to betuyghen ende mit hoeren hantschriften to bevestighen. Twelk also unico contextu ende op een tyt geschiet is ter bede voirs. Ende heeft Nanne Reyns zoen voirn. dit mede met zyn zegel verzeget ende met zyn hant onder-
40 screven.

Actum ut supra.

35 Gecollationeert mitten principale, in pampiere geschr., met enen zegel in groenen wasse verzeget, ende met diversche handen ondergeschr. aldus: Nane Reyns subscrip- sit. Obbo Sytzyz, pastor, subscripsit. Martinus Foppius subscripsit. Gerrit Simen zoen. Pieter Gysberts zoen ende Bernardus Romko zoen subscripsit. Jan Ruert zoen. Frans Jacob zoen. W.C. Buwalden subscripsit.

40 Ende ware noch an den anderen zyde van den voirs. testamente geschr. als hyrna volghet. <Volgt nr 205>.

Origineel (A) niet voorhanden.

Afschrift: B (16de eeuw, door W.C. Buwalden, naar A). GA Bolsward, Archief Weeshuis, inv. nr 78, f. 1^r-1^v. Zie voor de collatieverklaring nr 205. Opschrift: Copia. In
45 *dorso: Het testament van sa. Nanne Reyn zoen.*

Druk: a. Hallema, Weeshuisgeschiedenis Bolsward, 217-218.

Nanne Reyn zoen

Op datum van huden heft Nanne Reyn zoen voirges. gheordyneert (confirmerende syn testament voirges.), in een manyer van codycille dat Hyd, syn echte husvrouw, sal hebben ende holden alle reppelycke guederen, goud, sylver, koe ende quyck, met het
 5 staende hus, sonder enyghe delenghe nevens syn erfgenamen te maken van dyen voirges. Foerder besprect Nanne voirges. den susteren toe Ughecloester feertich gouden g. ende den susteren bennen Bolsuert tuentych gouden g. ens ut syn guederen, dyen den erfgenamen sullen betalen. Item besprect het gasthus van Synte Antonis
 10 fyertich gouden g.

Torkunde voirges. heft Nanne voirges. selver gebeden heer Obbo Syttzys, pastoor, Holle Syurd zoen, scepen, Jan Evert zoen ende Frans Jacob zoen desen synen codycille voor ende over hem met haren geuoentlycke hant te bevestyghen. Twelk uy, heer Obbo, Hollo, Jan ende Frans, also ter bede voirges. gedaen hebben.

15 Anno XV^c negen ende feertich, den dartyende dach aprylis, twelk ys geuest synen sterfdach.

Ondergescr.: Obbo Syttsys, pastor, subscripsit. Holle Sywrd zoen. Jan Evert zoen. Frans Jacob zoen.

Ende concordeert, by onss,

20 <ondertekend:>

W.C. Buwalden subscripsit.

Wybo Poppyngha certificere myts deesen als voirsⁿ is, subscripsit.

Ick, Lyolff Hoyte zoen, lyet alss voirsⁿ is.

Taecke Hoeyte zoen hlye als voirsⁿ is.

25 Reyn Hoyte zoen subscripsit.

Horeus.

Origineel (A) niet voorhanden.

Afschrift: B (16de eeuw, door W.C. Buwalden, naar A). GA Bolsward, Archief Weeshuis, inv. nr 78, f. 1^v-2^r. Opschrift: Copia. In dorso (= f. 2^v): Het testament van sa.

30 Nanne Reyn zoen.

Druk: a. Hallema, Weeshuisgeschiedenis Bolsward, 218-219.

Schelte Andla Latzema

In nomine Domini, amen.

35 Int jeer Uus Heeren vyfhondert ende negen ende viertich, den een ende twinticste dach van december, zoe heb ick, Schelte Andla Latzema, cranck wesende van lychaem, ende sterck ende verstandich wesende van zynnen, gemaectt een codicil,

instrument ofte laetste wille, zoeals dat alderbest nae die rechten ende gewoenten des landts zal moegen stal hebben, welcke codicil op eenen versterkinghe van mynen testament, by my, Schelte voirsc., gemaect int jaer van ses ende viertygen, den
5 instrument ofte laetste wille, by my, Schelte voirsc., yn dat voirsc. testament gemaect, welke articulen hiernae in zullen worden verclaert. Ende ick, Schelte voirsc., wil dese naebescreven articulen onverbreclyck nae myn doot onderhouden hebben, in formen en manieren hiernae bescreven.

Item die artykel aengaende dat ick Jets, Sicke Dye zoens zuster, byspreeck in dat
10 testament vyftich enkelgulden, dat ick die artikel uut doe, ende dat doer dat versterven van Jets voirsc., dat zy al in God is verstorven. Item Schelte voirsc. doe desgelycx oeck uut die artikel van Atte Opnehuysen, ende dat oeck doer dat versterven van Atte voirsc.

Item ick voirsc. verhael oeck in dit codicil, instrument ofte laetste wille dat Sicke
15 Dye zoen zal hebben die zaete toe Jorwirt, voir zyn moeders landen, leggende toe Sexbierum, wel te verstaen dat dvoern. Sicke Dye zoen zal hoeden die lasten, by my, Schelte voirsc., in dat testament gemaect ende besproecken.

Item aengaende die artikel aengaende dat Jets ofte hoere ergenaemen sterven son-
20 der wettelycke kynderen, dat alle die profyten daer Jets van my, Schelte voirsc., sal genyeten, dat alzulcke profyten zullen wesen toe profyt van die arme in Sexbierum, ende ordinere daertoe distributoers die byewoner van Lyauckema, met die kerckfoechden in Sexbierum, met die pastoer aldaer.

Item hiermeede bysluyt ick, Schelte voirsc., dit codicil, instrument ende laetste
25 wille, byhalven desen artikel daer ick hiernae wel verclaeren zal, alzoe dat ick institueer nae geluyt van dat testament voirsc. ergenaem van alle myne gueden, in dat testament voirs. nyet besproeken, ende verclaer in dit codicil dat die voirsc. Jets daer zal moegen in die possessie treden sonder eenynghe soleniteit van recht ofte tegensseggen van yemant daer dat testament niet en vermochte.

Item ick, Schelte voirsc., byspreeck om Gods wille Anna Tryne dochter toe
30 Lewaerden, tot een onderhoudinghe van hoer ende hoer kynderen, acht gulden vry jaerlyxe renten uut die landen daer, nae luyt dit codicil, zullen afcomen van Sicke Dye zoen, genoemt Jeldera Tyaerde lant, dat zy noch huer erven zullen moegen vercoepen.

Item dat Tryn Pybe dochter wolde seggen ende alligeren dat sy een lidt mochte
35 naeder wesen dan Jets Abbe dochter, dat verclaer ick, Schelte voirsc., met dit codicil, instrument ende laetste wille dat ick dat doe duer guede redenen, daer ick hier in dit codicil, instrument ende laetste wille niet wil ende behoeff te openbaeren, ende ick een heer van myn eygen gueden ben om die te geven of te laeten.

In een tuygh der waerheit van dit myn, Schelte voirsc., codicil, instrument ofte
40 laetste wille zoe heb ick, Schelte voirsc., dit codicil, instrument ofte laetste wille met myn signet signiert ende met myn naem onderscreven. Ende in een tuygh van meerder vastycheit soe heb yck, Schelte voirsc., hyer orkenen toe gebeden, die scribe koennen, om dit codicil, instrument ofte laetste wille onder te scryven, als Sywrdt Tzaling zoen, Sicke Foppe zoen, Hessel Rens zoen, Thomas Bouwen zoen, Dirck Bouwen zoen. Daer wy, Sywrdt, Sicke, Hessel, Thomas ende Dirck voirsc., alzoe hebben gedaen, ter
45 vruntlycke bede ende versueck van Schelte voirsc.

Op jaer ende daech als voirsc.

Dit principael was in pappier ghescreven ende met een signet in groen was met een pappier oever op gedruickt. Ende daer stond by: Schelta Latzma. Sywrdt Tzalingh zoen. Thomas Bowen zoen. Sicke Foppe zoen subscripsit. Ick, Hessel Rens zoen. Dirck Bowens zoen.

- 5 *Origineel (A) niet voorhanden.*
Afschrift: B (16de eeuw, naar A). RAF, Archief Huis Tjaardastate, inv. nr 446.
Opschrift: Copie. In dorso (= f. 2^v): Copie van Schelte Latzma eerste codicil.

207

1550 januari 22

Schelte Latzma

10 Dit is Schelte Latzma leste wille, datuelke hy gemaket heft boven syn testament unde codicil dat van datum van des^a, daerenboven dat testament unde codicil in syn macht te blyven als dat is.

15 Int erst soe byspreke yck myn patroen Sanctus Sixtus dye summa van fiftyen enckelguldens, soefer als dat het testament nyet ien vermach. Voert byspreke yck totter ere Goeds ende dye heylige kärke tyen pont uas. Voert byspreke yck heer Egbertus, dye myn bychtvader uesen is, een golden croen, heer Claes, vicarius, een enckelg., dye dyener van dye tue lenen een half gulden, unde dye koster twyntich st. Voert alle karken in den dele een scrickenborger. Voert alle persynnen een scrickenborger. Voert alle jongeprysteren drye st.

20 Voert soe wil yck, Zchelte, toe unde bysprecke dye armen bynnen Sexbirum tyen enckelguldens ens, voer alle dyegene dye hyt voer begerende is, als voer hemsself unde foer zyn salige husvrouw. Vorder boven dye tyen gulden bespreke yck, Schelte voirsc., noch eens voer den armen op ditselve jaer een half last rogge. Voert wil hi, Schelte voirsc., toe den armen tyen jaer een coryer rogge ende fif enckelgulden an ghelt, ende voert nae dye tyen jaer sullen holden den armen nae luyt het testament ofte codicil.

25 Soe uil yck, Schelte, ende byspreke Anne Jelte wyf, uoenachtich toe Leuarden, dye summa van eenhondert enckelgolden guldens ens, ende dat sal een hoden ende betalen Sicke Dye zoen van dye landen dye hy hebben sal te Yoruert, ende dat sal Sicke hoer geven by tiden dattet nyet komt in haer mans handen, ende dat toe haer ende haer bernen profyt. Dat sal Sicke haer geven boven alle dye lasten dye Schelte maeckt heft yn syn codicil. Voert uil yck Hessel toe, myn myech, boven datghen dat hy bovenscreven heft, tuyntich enckelgolden guldens. Voert uil hy Anna, syn husvrouw, toe dye kyste daer haer goetyen in leyt, ende vebeteren dat ghelt dat tevoeren bescreven is, fif enckelgolden guldens. Vorder soe uil yck, Schelte voirsc., toe unde byspreke Humma Peter Harsma zoen myn beste zuarte tabbert met zyden foer. Vorder byspreke yck Ryns Derck zoen myn zuarte tabbert met lammeren foer. Vort byspreke yck Dowe Goslyx zoen myn paltrock, met bont foert, met syn slymste hasen. Voert sal hebben^b

---

^a *In deze kennelijk corrupte passage ontbreken de data. Het testament dateert van 20 november 1546, het eerste codicil van 21 december 1549.*

40 ^b *Hierna: hebben of: habiben?*

Hans glaesmaker myn beste mantel met dye hasen ende beste benet. Nu voer alle cledere dye boven nyet gheschreven syn, daer sal men mede cleden Goslick Lyeues, uonende hyer ynt hus. Voert soe uil Schelte voirsc. toe Froucke tue dochter unde Joeryen Frouck zoen elck drye gulden.

5 Voert soe uil Schelte unde is myn uil dat al dyegene dye landen van my in dye hure hebben buten dick, ende dye schattynghe geven van dye landen, dye sal van een yder pondemate geven een golden gulden te hure.

Nu in summa al datgene dat ick, Schelte Latzma, in spatie dese heft beschryven laten ende dat ick voeren schryven laten hebbin doerch testament ofte codicil ofte
10 enich instrument van breven daer myn hant ofte signet staet, dat uil ick, Schelte voirsc., onderhouden hebben van dyegene dye uesen sal myn erf, by pene syn erf, ende dat vervallen te wesen an den keyser.

Ende dat yn een teyken des uerheits dat yck, Schelte voirsc., dit aldus bovenscreven onderhouden uil hebben sonder enich tegenseggen, soe hebbe yck, Schelte
15 Latzma, my geuoe<n>tlyken hant hyronder set. Ende om merder vesticheit soe heb yck, Schelte voirsc., gebeden heer Egbertus, den cappellaen bynnen Sexbirum, unde Hessel Ryn zoen om ditzelve uillen te onderschryven. Datuelke uy alsoe gedaen hebbin, doerch bede ofte uille van Schelte Latzma voirsc.

Den tuen ende tuyntichsten januarius, anno fiftyenhonder<d> unde fiftich.

20 Het principael was ghescreven in pappier, ende onder stond ghescreven een heel quaede hant: Schelte Latzme. Egbertus Vollenhoe. Ick, Hessel Rens zoen.

Origineel (A) niet voorhanden.

Afschrift: B (16de eeuw, naar A). RAF, Archief Huis Tjaardastate, inv. nr 446.

25 *Opschrift: Copie. In dorso (= f. 2^v): Copie van noch een appendix ofte laeste wille van salighe Schelte Latzma, 1550.*

208

1550 april 2

Obbe Dircx zoen

In nomine Domini, amen.

30 Int jaer Ons Heeren duysent vyffhondert ende vyftich, opten tweeden dach aprilis, heb ick, Obbe Dircx zoen, burger binnen der stadt Leeuwarden, aengemerct die zekerheyt des doots ende die onsekerheyt des ures van dier, ende daerom ende teneynde dat ick nyet intestaet zoude worden begrepen, heb ick myt rype deliberatie ende voerberaeden moede, wesende noch cloeck ende weetelick van verstandt, al gaende ende
35 staende, gemaectet ende geordineert, ordinere ende maecke midts deesen myn testament, codicill ofte andere simpele laeste wille, alst nae rechte ende usancie van deesen landen alderbest zal moegen subsisteren ende stal houden, ende dat in een forma ende maniere hiernaes geschreven.

In den eersten bespreecke ick myn arme siele God almachtich, ende myn lichaem deerde, ende begeer myn legerstoel tot Oldehove in den kercke, waervoir ick de^a kercke bespreecke twintich golden gulden eens.

5 Ende zoe ick gheen meer dan een eenige dochter heb, hietende Thiets Obbes, een
proffesside jouffrouwe des convents Bayum, bespreeck ick haer ende wil datse het
gebruyck, nuttinge ende usumfructum van alle myn onroerlycke ende erffgoederen sal
hebben ende houden, nyet uuytgesondert, zoelange als zy leeft, sulcx dat zy die
10 jaericxe incompten zal geven ende distribuieren, het zy den armen om Godis wille,
ofte daert ende alsoe als haer tzelve, in alder voegen oft zy waerlyck waer, gelieven
zall, alsoe dat nae myn versterven tot myn goederen nyemant zal moegen tasten noch
eenichsins gerechticht zal zyn dan myn dochter alleen, zoelange als zy leeft. Des zoe
sal myn dochter myn graff een jaer oepen houden, myn uuytvaert ende kerckedienst
laeten bewaeren, achterdaeden als dat een gewoente is, betaelen, een steen op myn
15 graff coopen, als dat behoiren zal. Des sal zy al myn inschulden weder ontfangen, off
waer ick eenichsins toe gerechticht mochte zyn, zalse alleene staen te scaede ende te
baete. Noch bespreeck ick myn dochter al myn tilbaer goedt, te weeten golt, sulver,
gemunt ende ongemunt, lynnem, tinnen ende nyet uuytgesondert, alzoedatse dat zal
moegen gebruycken off om Godis wille geven als haerselffs dat gelieven zal. Ende nae
20 dafflicheyte van die voirn. Thiets, myn dochter, zal Aets Dircx tot Bayum, myn
eenige suster, hebben myn huys, staende te noerden naest Frans Minnema huys, tot
haer lyffstondt, ende nae haer doot zal tselve wederomme comen op myn erffgena-
men, hiernaer genoempt.

Noch bespreecke ick het convent van Bayum een zaete landts om Goidts wille,
hetende ter Herna, in den dorpe van Gietskerck gelegen, ende die nae het versterven
25 van myn dochter te ontfangen. Des zalt convent gehouden zyn den derden priester te
houden, diewelcke het convent zal geven den cost, ende myn dochter by haer leven
zal loenen jaericxs myt acht gouden gulden. Des zal die voirs. priester des weecks
leesen twee missen, ende wanneer hy moet draegen dlast van den hogemisse, zal de
ander priester die twee missen leesen, waervoor myn dochter hem sal loenen jaerlixs
30 met twee gouden gulden. Ende nae het versterven van myn dochter salt convent voirs.
de zaete int eeuwich behouden, midts datse de priesters die voirs. thien gouden gulden
daeruuyt sullen uuytrecken, ende de restante penningen van de huere salt convent
behouden voir de costen van den voirs. priester. Noch bespreecke ick het voirs.
convent tachtich gouden gulden die het voirs. convent myn schuldich is, waervoer zy
35 my tot een expres hypoteeck hebben gestelt vyff pondematen landts, nae luyt myn
brieff. Ende dit all opte naevolgende conditie, zoeverre het convent by raedt van den
prelaet daertoe wil verstaen ende absolveren myn dochter vant choergaen, vermits zy
weeckelyk ende cranck es, ende het choer qualycken mach volgen. Ende off het
convent metten voirs. prelaet van Lidlum hiertoe sich nyet wilden verstaen, zullen
40 myn erffgenamen, hiernaer geinstitueert, nae die doot van de voirs. myn dochter
moegen aentasten ende tot haer nemen alsoewel die saete landts ter Herna, als die
tachtich gouden gulden, off de vyff pondematen daervoer, mits dat myn erffgenamen
het voirs. convent alsdan eens zullen betaelen ende geven tweehondert gouden gulden.
Ende ingevalle die voirs. conventualen volcommen tgeene voirs. is, ende myn dochter
45 van te chore te gaen ontlasten, zoe sullen hen die voirs. tachtich gouden gulden

---

^a *Hierna doorgehaald: selve.*

terstondt nae myn doot volgen, ende de vyff pondematen landts van stonden aen
zelve moegen verhueren naer huer beduncken.

5 Noch bespreeck ick myn naeste bloet, te weeten heer Frans te Foswert, Ruerdt
schroer ende zyn broeder ende suster, Neel Jans, Jan Jans zoen te Goutum, Haye ende
Herdis Buwe zoenen broederen, Jel tot Bolzwaert, Ane Jans tot Franicker, Douwe
Claes zoen toe Leckum, Aleff Lolle zoen, elck van hem ende een yder besonder, thien
gouden gulden eens, die haer myn dochter nae myn doot zal betaelen ende geven, op
tyden ende stonden als zy mach ende can.

10 Noch maecke ick een eeuwige memorie ende deel tot Oudehove den priesters, het-
welcke myn dochter by haer leven ende myn erffgenaemen daerna int eeuwich zullen
betaelen myt vyff gouden gulden. Des sullen die priesters alle jaer op myn jaertyden
misse ende vigelie leesen.

15 Voerts maecke ende instituere ick erffgename tot alle myn goederen die nyet
bespreecken binnen, het weesehuys binnen der stadt Leeuwaerden, welverstaende
nochtans dat het voirs. weesehuys gheen gebruyck noch proffyt van geen goet zal
hebben zoelange myn dochter leeft, ende het huys naest salige Frans Minnema myn
suster sullen laeten volgen, zoeverre zy myn dochter overleeft, als voirs. is. Des sal het
weesehuys off de regenten van dien gehouden zyn terstondt nae myn doot in den
20 stadtsboeck laeten scryven dat myn dochter, zoelange zy leeft, vier weesen int voirs.
huys zal altyt moegen brengen, deen nae den andere. Ende nae myn dochters doot
sullen die weesmeesters sculdich wesen int eeuwich vier weesen van myn bloet ofte
myns dochters bloet te houden, zoelange zy bloet konnen bewysen. Ende sullen die
regenten van den weeshuys voirs., in der tyt wesende, goet regardt nemen opte onder-
houdinge van den voirs. huys, twelck ick myn voirn. suster in voegen als voeren
25 bespreecken hebbe, ende dandere die ick geraecken zal achter te laeten, diewelcke zy,
mede by raedt van den executueren van deesen mynen testamente, indien zy oft
yemandt van hen alsdan in levne zyn, ende indien nyet, by hunselven, zullen moegen
alienieren ende vercoopen, ende die penningen beleggen ende wederom bekeeren tot
goede renten, tot profyte van den voirs. weeshuys, sonder dat van noode zal zyn
30 daerop decreet van den Hove ofte andere rechtters daertoe te versoucken.

Welck myn testament, codicil oft andere simpele laeste wille will ende begere ick,
Obbe Dircx zoen, van myn erffgenaemen ende legatarien vast ende onverbreeckelick
onderhouden hebben, by pene derffgenamen van haer erffschip ende die legatarien
haer bespreeckinge, ende die verboerde goederen te vervallen tot proffyt van Key^e
35 Ma^t.

In kennisse vant welcke ende teneynde hetselve myn testament, codicill ofte laeste
wille te bet soude moegen subsisteren, hebbe ick gebeden den vhesten ende eersaemen
Georgen van Roorda, soe ickselver nyet scryven en kan, tselve myt zyn signet te
besegelen ende hantschrift onderscryven. Twelck ick, Georgen voern., ter begeerte van
40 den voorn. Obbe Dircx zoen, testateur, in presentie ende byweesen van den eersamen
ende voirsienigen Christolpher van Roerda, woenende tot Berlicum, Govaert van
Duvenee, greffier sHoofs van Vrieslant, meester Jacob Pastow, Benedictus Franchet,
deurwaerder van den voirs. Hove, Frans van Houten, Wouter Rysermans, clercken van
den voirs. greffier, woenende binnen Leuwairden, ende Lubbert Gerloffs zoen,
45 secretaris der stede van Staveren, als getuygen by den voirn. testateur daertoe gebeden
ende geroepen om tselve mede te onderscriven ende mit huer handtschriften te beves-
tigen. Twelck wy, persoonen bovengenoempt, alsoe gedaen hebben, ter begeerte van
den voirn. Obbe D[ir]cx zoen, testateur, die in onse presentie ende bywesen verclaerde

dat hy tot executeurs van tvoirs. testament gestelt, gemaect ende geordonneert hadde, stelde, maecte ende ordonneerde by deesen den voern. Georgen Roerda ende Govaert van Duvenee, greffier.

Aldus gedaen te Leeuwarden, in der cancelryen, ten daege ende jaere als boven.

5 Het principael, gescreven in franchyne, was bevesticht met een signet, opgedruet in rooden wasse, met een viercantich pampier becleedt, ende mit verscheyden handen ondergescreven als hiernaevolgt: Georgen van Roerda signavit, approberende den voorges. correctie. Cristophorus a Roerda, approberende die voirs. correctie. G. Duvenee. Pastow. B. Franchet. F. Houdt. W. Rysermans. Ende: L. Gerloffs zoen subscripsit.

10 Gecollationeert mit den principale, gescreven in franchyne, bevesticht ende ondergescreven als voors., ende is bevonden dairmit accorderende.

Actum den VII^{en} septembris, anno XV^c twee ende vyftich, by my, onders. apostolyck ende by den Hove van Vrieslandt geapprobeerde notaris,

15 <ondertekend:>

W. Coquillan, notaris.

Origineel (A) niet voorhanden.

Afschrift: B (1552 september 7, door notaris W. Coquillan, naar A). GA Leeuwarden, Archief Olde Burger Weeshuis, inv. nr 651. Opschrift: Copie. In dorso (= f. 4^v): Copie van Obbe Dirx zoens testament, zynde in date den II aprilis anno 1550.

209

1550 september 7

Jeye Sickingha, vrouw van Haring Sythiema

In den naeme Goeds, amen.

25 Int jaer Ons Heren dusent vyffhondert ende vyfftych, den sevenden dach in septembri, heb ick, Jeye Sickingha, echte huysvrouw van Haring Sythiema thoe Hallum, overgelecht ende angemercket datter nyet sekerder en is dan die doot, ende nyet onsekerder dan die uure des doots, willende daeromme, toewyle Godt almachtich my tydt verleent, dispositie ende ordonnantie mynder gueden maecken, omdat nae myn doot tusschen myn arffghenamen gheen schortinghe en valle, hebbe ick dit testament

30 ende leste wille met ryen voerbedochten sinnen ende moede, by gesonden lychaeme, gaende ende staende, cloeck ende wys van verstande ende wetenscap, uut eygen vrie wille gemaeket, ende uut mynen monde doen beschryven, willende dattet selve gelyck een solempne testament, codicill, donatie causa mortis oft eenigerleye andere dispositie, macht ende effect sall sorteren, ende in alle zyne puncten ende articulen zoe

35 dat alderbest nae keyserlycke rechten ende ordonnantie van desen lande van Vrieslant sall mogen stall grypen, onderhouden ende onverbroeckelycken nagegaen worden.

In den eersten beveell ick, Jeye, Godt almachtich myn eedele siele, ende myn lichaem der aerden, daert van gescapen is, begerende myn legerstoell ende begravinge toe Hallum. Ende bespreke den patroen aldaer eens twintich golden guldens tot een

nye hoegaltaer. Item den rechten huysarmen in Hallum bespreeck ick drie jaeren lang syaers achteen golden gulden tot cleedinge ende schoen, ende ick maecke twintich jaeren deelinghe.

5 Item Haring, myn echte man, bespreke ende legere ick, Jeye, tot een lyeffgifte oft donatie causa mortis alle myn anpaert van Sythiema husingen ende tymmeringe, struc-
turen ende edificien, groot ende cleyn, sampt hoff, plantinge van bomen, opgraving[e]
van grafften ende dergelycke, met oick alle levende beesten, alles eewelyck ende
erfflyck, met allen actien, heerlicheyden, dominie, gerechticheyden ende ghewalt,
10 ende alsoedanich als my die in alles mochten competeren oft toecomen, zoeveer hy echte kynderen mochte naelaten. Indyen hy gheen echte kynderen mochte achterlae-
ten, begere ick dat hy deselve myne anpaert husingen, tymmeringhe, hoff, plantinge
van bomen ende opgravinge van grafften voorts will legeren ende bespreken een van
wylen mester Syds Tyarda kynderen, by juffrow Moede Sythiama, Harings suster,
getogen. Noch bespreke ick, Jeye, den voergenoemden Haring myne anpaert van den
15 huysraet ende tilbare gueden, hoedanich die mochten wesen, met oick alle golt, silver,
munt, ongemunt (utgenoemen tghene na volgen zall), eewelyck ende erfflyck, zoe
veer hy echte kynderen achterlatet. Indyen niet, zal deselve myne anpaert voirs.,
alzoedanich als Haring die alsdan zall nalaten, erwen ende vallen op juffrow Griete
20 ende juffrow Johanna, myn nichten ende rechte erffgenamen, ende in gebreke van haer
op haer kynderen, willende dat myn nichten voirs. in alsulcken gevalle alsdan voeruit
sullen hebben die vier silveren croessen, wegende omtrent ses ende vyfftych loot, van
myn silver gemaket. Item noch bespreke ick, Jeye, denselven Haring, myn echte man,
myn anpaert van landen ende renten die wy staende echtes tsamen angecoft hebben
25 ende noch aencopen moegen, met oick die renten, opcomende van den pennigen die
my, Jeye, uut Groningerlandt zynt angedomen ende op renten gegeven, ende dit alles
tot zyn lyffstondt. Ende des soe will ick dat Haring sall weder voldoen ende utricten
myne exequien ende affterdaden zoe des behoert, met oick myn besprekinge aen helli-
gen ende heren enden den armen gedaen, boven verclaert, ende op myn graff bestellen
30 een eerlycke blauwe steen. Daervoer sall hy wederom boeren ende ontfangen een jaers
renten van myne renten, utgenomen die renten die nae myn doot in vreemde handen
sullen vervallen.

Ende indyen Haring cortelyck nae my oick mochte versterven, alleer myne affter-
daeden ende legaten aen helligen, heren ende armen voldoen waeren, soe wil ick dat
myn nichte Johan zal deselve in alles voorts utricten ende betalen als bovengescrⁿ,
35 waervoir ende oick om andere sonderlinge diensten ende weldaeden die sy my ge-
thoont ende gedaen heeft, ick haer by desen bespreke, ewelyck ende erfflyck, myn
anpaert van den zate lants, leggende toe Nykerck in Ferwerderadeel, daer nu eenen
Peter toe Westhe op woent ende gebruyct, met oick myne anpaert van den twee huys-
40 steden, leggende toe Hallum aen dat kerkhoff, zoe groot ende cleyn als wy die van
Frow heer Tzalings van Botnya gecoft hebben. Ende ist saecke dat myn nichte Johan
hyr versumelyck mochte wesen, soe will ick dat die patroen toe Hallum deselve halve
zaete ende halve twee huyssteeden ten eewygen dagen sall hebben, zoe groot ende
cleyn als die synt, voer zyn twintich golden gulden tot een nye hoegaltaer, mytz
45 betalende voerts myn legaten van helligen, heren, ende den armen, met oick die
deelinghen die noch onbetaelt mochten wesen. Begerende ende willende, indyen myne
voirs. legaten ende besprekinge, aen Haring gedaen, vermytz procreatie oft teelinghe
van echte kynderen, aen hem mochten blyven, dat hy alsdan myn nichte Johan een
eerlycke credentie oft memoriaell will schencken, zoe hem des zall belyeven.

Item tot alle myne andre nagelatene goeden, roerlyck ende onroerlyck, tsy landt, sant, golt, silver, munt ende ongemunt, sampt clederen ende alle golden ende silveren cleynodien, tot myn lyff behorende (uutgenomen nochtans ende voerbeholden myne legaten ende besprekinge, voeren gedaen, ende salff ende onvercort Haring te blyven
5 angaende dat hylcxforwerdebrieff tusschen my, Jeye, ende Haring gemaeket, op alle die articulen deses testaments die contrarie mochten vermelden ende inhouden), maecke, instituere ende sette ick, Jeye, erffgenamen als juffrouw Griete, Jans ten Holten echte wyff, ende Johan, Dirck van Ballens echte wyff, myn nichten, ende in gebreke van haer, haere kynderen in haer steede ende plaetse.

10 Item soe will ick dat alle actien, schortingen ende questien, hoedanich die mochten wesen, die namaels tusschen voirs. Haring ende myne voergenoemde erffgenaemen ter eenre, ende juffrouwe Saepke van Burmania met haer suster ende susters kynderen ter andere zyden, mochten rysen angaende wylen Douwa Donya, in tyden myn echte mans, ende Johan Donya, myn soens, nagelatene guederen ende erffnissen, sullen in
15 der eewicheyt ten beyden syden doot ende tenyete wesen.

Ende want tghene voirs. myns, Jeyes, uutterste wille is, zoe will ick tselve in alle zyne punten ende articulen van myn erffgenamen vast ende stendich onderhouden ende naegegaen hebben, by verbuerte zyn andeells ervenschap die contrarie solde willen doen, oft met dese myne ordonnantie niet tevreden wesen, deselve andeell te vervallen opten gheenen die tselve sullen onderhouden.

20 Des tot oirkonde soe heb ick, Jey, op eenmael tot tugen hiertoe geroepen ende gebeden als den eerwerdigen, eerentvhesten ende eerbaeren heren Tiebbo Edes zoen, pastoer in Ferwert, Douwa van Burmania, Jemmo van Burmania, zyn zoen, Willem Gielis zoen, schryver over Ferwerderdeell, Feycke Ritsche zoen, dorprechter in
25 Marrum ende Nykerck, Ocke Focke zoen ende Roeloff Syoelle zoen, om dese myn leste wille ende testament met huer ghewoentlycke segelen, signetten ende hantschriften te willen besegelen ende ondertekenen, sonder nochtans den inholt van desen te weten. Twelck ick, Douwa, met een anhangende segel ende myn hantschrift, ende wy, heer Tjebbo, pastoer, Jemmo van Burmania, Willem Gielissoen, Feycke Ritsche zoen,
30 Ocke Focke zoen ende Roeloff Syoelle zoen, met onse hantschrift, op een tyt by malcander zynde ten huysse van voersⁿ Douwa van Burmania toe Ferwert, om beede van haer, testatrice, gedaen hebben.

Op jaer, maent ende dach als boven.

35 <M.a.h.:> Ende was onderscreven: Tjebbo, in Ferwert pastoer. Gemma van Burmannia. Willem Gillis zoen. Feycke Ritsche zoen. Ocke Focke zoen. Roeloff Zoele zoen. Ende opte pleye: D. v. Burmannia. Ende was besegelt mit een uuythangenden zegel in groenen wasse.

Gecollationeert jegen toriginale, onderteyckent ende bezegelt als boven, is bevonden dairmede te concorderen, by my,

40 <ondertekend:>

G. Duvenee.

Origineel (A) niet voorhanden.

Afschrift: B (16de eeuw, door G. Duvenee, naar A). RAF, Collectie Handschriften afkomstig van de Provinciale Bibliotheek van Friesland, inv. nr 904. Opschrift: Copie.

Sybrandt van Roorda

In nomine Domini, amen.

Ick, Sybrandt van Roorda, doe kondt ende kennelicken eenen yegelicken die desen
 5 tegenwordighen gethont sall worden, dat ick op huyden, dato van desen, aenmercken-
 ende ende overleggende nyet zeckerder toe wesen dan die doedt ende nyet onseckerder
 dan die uyre van dier, ende myn lange sueckte ende cranckte van lichaeme, wyllende
 van myn tytlicke goeden, die my van God dy Heere verlent syn, disponieren ende om,
 10 zoeveele moegelick mach wesen, versien dat ter cause van dien tusschen myne kyn-
 deren hiernamals ghen questie en valle, zoe hebbe ick in der voegen ende manieren
 hynnae beschreven gemackt ende macke ende ordiniere mydts desen voer myn uterste
 wyllende ende testament tgene hierna volcht.

Te wyetene in den eersten zoe instituere ende maecke <ick> arffgenaeme tot alle
 myne onroerende goeden myn soenen ende kynderen, naementlicken Goffe van
 15 Roorda, Georgen van Roorda ende Hero van Roorda, myn dochters sone, geprocreert
 by Bocke Gratinga, wyllende dat dieselve die vors. myne onroerende guederen sullen
 dielen ende hebben in dier voegen hynna beschreven.

Te wyetene dat Goffe van Roorda, myn ouste zoene, zaell hebben ende vor syn diel
 erffschyp ontfangen die Weeren by Franicker, myt die gerechticheyt vant ius pa-
 20 tronatus, gelick myn zalighe huysfrouwe ende ick dat gehadt hebben tot Syaerdema
 vryleen bynnen der kercken van Franicker. Noch derthien koeganck, geleghen buyten
 der stede van Franicker, alsoe myn salighe huysfrouwe die zyn angearft, ende ghelick
 wy die reste daertoe van wylen her Hero, myn kynders oom, gecoft hebben. Die helft
 van der saete toe Riedt daer Sioucke ende Jan tzaemen op wonen. Noch derthien
 25 enckellgulden tsjaers an stedepachten binnen Franicker, als myn huysfrouwe deselve
 heft achtergelaten, myt die derde paert van die stedepachten die de voornoemde heer
 Hero van Hottinga, myn kynders oom, bynnen Franicker heft achtergelaeten. Een
 enckellgulden ende twaeleff stivers tsjaers uuyt lutke Reyner saete tot Koe in
 Franicker uuytbueren. Noch die zaete op die Dronryp daer Cornelys Andres zoen nu
 30 ter tyt op woendt. Noch in Renick Renick zoens goet tot Huyns vyff pondematen.
 Noch een zaete toe Huyns daer Oene Ypcke zoen op woent. Noch in Rompcke Foeck
 zoens goet toe Huyns twyntich pondematen. In Joucke goet toe Huyns acht pondema-
 ten ende twe enckelgulden ende vier stiver tsjaers naeckte renten, myt noch twee
 enckellgulden myn vyff st. in tselve goet, by my onlancx gecoft. Item noch in Aucke
 35 Liewe zoens goet toe Huyns, op twelcke Reynick woendt, twyntich pondematen ofte
 zoeveel min ofte meer als my na rechte daer inne toebehoert, myt noch twee enckel-
 gulden rhente tsjaers, die ick nu onlancx int zelve goet hebbe gecocht, nae uuytwysen
 van den breven daeraff zynde. Ende dat met alsulcke conditie dat meester Marten van
 Naerden, lueutennant tot Gronningen, gehouden sall syn jonckfrouwe Mechtelt, zyn
 40 dochter, huysfrouwe van den voern. Goffe, myn soene, gelicke veele godts mede te
 geven. Ende ingevale die voorn. meester Marthen tzelve nyet en doedt, soe wyll ende
 verclaer ick, Sybrant vors., myn meninge toe wesen, ende wyllt ock alsoe onderhouden
 hebben, dat diezelve jonckfrouwe Mechtelt, indien de vors. myn soen voer haer quame
 afflivich worden, van ofte uuyt die goeden die denzelven mynen zoen toegevocht
 45 ende toegeleyt hebbe voer zyn deel aerffschyp, nyet en sall directilicken ofte
 indirectelicken, twar by testamente ofte donatio inter vivos oft causa mortis ofte by

contracte van huwelycke, gemackt ofte noch tmaecken, enich prouffyt hebben off genyeten.

5   Eende die vors. Georgen, myn zoene, sall hebben voer zyn diel aerffschip goedt
genoempt Doenterp, gelegen to Spannum, gelick ende alsoe ick tselve myt wyllen
myn salighe huysfrouwe bewont ende gebruyckt hebbe. Ende daertoe noch Feycke
Rommerts zaete opte Dronrip, gelick dieselve Feycke die nu gebruyckt ende in huyre
heft, myt twe en dertich pondematen. Ende die saeten te Huyckens bynnen den doerpe
10   van Oestereyndt, die by eenen Heer Jeelte zoen gebruyckt worden. Ende noch die
vierde paert van zekere zaete landts, tot Gheens geleghen bynnen die doerpe Wom-
mels, daer eener genoempt Gerrolt toe Ghens op woendt, ende soeweel meer als myn
daerinne met recht beschermen kaen, myt een halve enckelgouden g. rente, die ick
daer inne ende uuyt, over hoch ende lech, gecocht hebbe. Item die landen te Cubaerdt
die Jan Welmoets in syn huyre heft, myt die vyff pondematen die Reyn Bottes in huer
15   huyr heft, ende noch drie pondematen te Cubaert daer Jelle Haerts erffgenamen in
huyr hebben, myt noch drie pondematen in tpatroens goedt tot Wommels daer salige
Jelte Minne zoen in huyr heft gehad. Noch die saete opte Dronryp opper Wrd daer
Leuwe Renix zoen plachte op te woenen, ende nu Joannes ende Lysbeth op wonen.
Ende daertoe twyntich enckelgulden renthen myt alsulcke gerechticheyt als my
coempt ende competert in de zaete toe Oestryp, ter cause van denwelcke ick tegens
20   den erffgenaemen van Gerbrant Jeldert zoen voer den Hove in processe staen. Noch
soven enckelgulden tsjaers myn een oerdt uyth die zaete opte Dronryp daer Feddrick
opper Wrd op plach twoenen. Noch elft ende een halff enckelgulden tsjaers naecte
renthe uuyte zaete daer Atte Jancke zoen te Weydum nu ter tyt op woendt.

25   Eende die voern. Hero Roorda, myn dochters zoen, sall hebben ende besyten voer
syn erfenisse Hollenga saeten tot Arum, daer nu ter tyt eenen Vyncent Siermdts zoen
ende Siucke thuere hebben. Daertoe noch het goet opte Dyck in Tzummegae daer
Thomas ende Georgen Abbe zoonen op woenen ende in huyre hebben. Noch drie en
twyntich pondematen tot Donghum daer Lambert Ysbrants zoen op woendt. Noch die
30   heele saete toe Buyr in Franickerdeel daer jonge Symon op woendt, in alder voeghen
ende manieren die my nu toebehoert ende van joncfrouwe Poepke die helft gecocht
hebbe. Noch die vierde paert van een zaete in Heech daer eene Rinse genoempt op
woendt. Ende daertoe noch achthyen enckelgulden naecte renthe uuyt Rioerdt Wpcke
zoens zaete te Huyns. Ende noch een coffer met alle tgene datter inne is, tzy goudt,
sulver, clenodien ende andere juwelen, by syn moeder achtergelaten. Ende thuyt te
35   Hitzum, gecocht van jonckfrouwe Popcke Gratinga, met een stuck van de werff aen
thuyt geleghen, naer uuytwysen van den breven daeraff synde, ende alle die reppel-
licke goeden, zoeweel de myn, als hem van syn vader ende moeder toecoemen, zoe
goet ende quaet als die syn ende bynnen den huuse te Hitsum staen. Myt welcke zyne
cavelinge die voern. Hero Roorda tevreden wesen sall, ende van myn arffgenaemen
40   geen voerder reckeninge van der administratie die ick van syn vaeders goeden gehad
hebbe, en sall moegen eyschen ofte versueken. Des schencke ick hem quite alsulcke
penningen als ick, testatuer, wylen Boecke, syn vaeder, ende Impcke, syn moeder,
geleent hebbe. Ende sal vorts dieselve Hero Roorda voertaen hyeten Hero van Roorda
ende nyet Gratinga, ende voorn het waepen van my, testatuer, waertoe hy van Key.
45   Ma^t sall versuecken breven van confirmacie.

Alle welcke voers. parchelen, by my mynen kynderen ende kynskyndt, in der
voegen boven gespecificeert, toegeleyt, ick wyl ende op hen begere te wyllen besitten
ende die gebruycken, myt alsulcke laesten als daerop staen ende leggende syn, zonder

dat yemandt gehouden sall syn den anderen daeraff te garanderen. Ende indien
iemandt van denzelven arffgenaemen myt die vors. dielinge ende cavelinge, by my
ghedaen, ende anpaerthen, hem toegelecht, nyet toevreden en wyll syn, soe verclar ick
ende wyl ick, testatuer voorn., dat diezelve die alsulcke delinge, by my gemackt, nyet
5 en wyll onderhouden, daen andere scheydinge hebben, nyet mer van mynen goeden
hebben ofte genyeten zall dan syn behoerlicke legittima, die hem van rechtsweghen
zall moegen competeeren. Ende ingevalle oftet gebuerde dat enighe van de voerge-
noempde myne kynderen ofte kynskyndt quamen te sterven ende afflivich te worden
zonder wettige oer ofte geboertenisse achter te laeten, dat in dien gevalle tgoedt van
10 denzelven, dat ick achter gelaeten hebbe ende boven gespecificiert staet, wederom-
mekeeren ende succedieren zall op myne arffgenaemen ende huere successoren ab in-
testato. Ende opdat tzelve goedt in geen vremde handen en soude koemen, zoe en wyll
ick nyet hebben dat yemandt van myne arffgenaemen tzelve sall moegen alieneren,
versetten, vercopen, noch geven by testamente ofte anderssyns, ofte in eniger
15 manieren, hoe dat het sy, vervremden. Ende indien tzelve gebuerde, zoe wyll ick dat
myn arffgenaemen tzelve een dardepaert myn dan daert voer gealienert mochte
worden, sullen moegen weder innelossen ende coepen.

Item ick, testatuer bovenbenoempt, besprecke, geve ende legatiere in den ersten
Harmck van Roorda, Georgen myn zoens dochtercken, die somme van twaleffhondert
20 gouden gulden eens, wyllende dat haer die tot genen tyden in huer vaderlicke ofte
moederlicke erffnisse zullen aengereckent worden. Ende voerts besprecke ende
legatier ick uuyt vryer herten, goede gunste ende affectie Schelte myn broeders
kinderen gesaementlick, onder hun vyffven toe dielen, alsulcke penningen als mynent-
weghen in rechte geconsignert syn om toe moegen gecrygen het nyaer van dertich
25 goude gulden sjaers, by Crystoffel Roorda, myn neve, ende Siucke, meester Tiepckes
weduwe, vercocht uuyt het goet te Cubaert. Ende ingevalle die voern. myn broeders
kynderen ofte yemant van hun tegens myn arffgenaemen bovengenoempt eenige ques-
tie ofte querelen mackte, soe sullen zy tselve legaet oft aenpaert van dien wederomme
gehouden syn denselven mynen arffgenaemen te restituieren. Item noch besprecke
30 ende legatier ick, testatuer voern., Johan van Roorda myn broers zoene, Frans Roorda
genoempt, ende Rints deszelffs Frans susters kynderen tgene my ende Fedde Sietthie
zoen te Roordahuysen rest ende ten achteren is. Noch geve ende besprecke Baue
Roorda hondert carolusgulden ens, die kynderen van Jel Roorda ock hondert ende
insgelicx die kynderen van Rynts Roorda hondert carolusgulden ens, die zy uuyt
35 handen van Georgen van Roorda ontfangen sullen, welverstaende indien eenige van
den vors. kynderen van Jell ende Rints afflivich worden sonder wettige gebuerte
achter te laeten, salt tzelve dat hem gelegatiert is, weder comen op Baue Roorda ofte
syn arffgenaemen. Item derffgenaemen van Jarich Hottinga myn salige huysfrouwe
broeder kynderen ende kyntskynderen besprecke ende gheve <ick> mydts desen
40 hondert gouden gulden eens, die zy tsamen equaliter deelen sullen, welcke hondert
guldens een Focke Rompcke zoen te Huyns my schuldich is.

Item noch bespreck ick der kercken Spannum ende Berlicum elcks twaleff gouden
guldens ens. Item den rechten armen tot Bolswart hondert gouden gulden eens, die my
eenen Diemoet Otte cuypers wedue schuldich is, welcke hondert gulden Georgen, myn
45 zoen, by advys ende raedt van heeren Tyarck ende jonge heer Abbe, wonende toe
Bolswart, uuytdeelen sall. Ende die rechten aermen toe Franicker hondert goude
guldens, die heer Wybrant, pastor toe Rauwert, my schuldich is. Item noch bespreck
ick, testatuer, tot behoef van den rechten aermen drie huyssteden, staende bynnen

Berlicum, myt den sten, daer noch op wesende, die by Georgen, myn soen, tot profyte van denselven aermen vercocht ende myt die penningen daeraff coemende drie caemers aldaer bynnen Berlicum getymmert zall worden, tot woeninge van drie schamele vrouwen ofte personen, daeraff Georgen, myn zoen, ende syn erven die dispositie 5 sullen hebben. Ende den rechten aermen bynnen Herlingen ende Berlicum voers. sullen tsamen hebben tgene my die staedt Herlingen vors. schuldich is van thuyt welcke Ympke, myn dochter, toebehoert heft, ende tot profyte van den aermen huys- sitten gegeven hebbe, alsoe zy in huer uysterste aen my begeerde dat men vierhondert gouden g. den aermen dielen zoude. Item Georgen, myn zoene, gheve ende bespreck 10 ick het rentbreff van Foppe Philippus zoen, daeraff die hoftsomme bedragende is zeshondert goude gulden, om daermeede toe betalen myn achterdaeden ende tgene ick den aermen bynnen Leuwerden besproeken hebbe ende tot zynder discretien gedeelt ende uuytgereyckt worden. Ende daerenboven allet tgene my van den achterstallige renthe van Gerbrant Jelderts zoen arffgenaemen competert, ende tot desen daege toe 15 verschenen is ende ten overlyden van my, testatuer, verschenen sall wesen, myt ock dachterstallige rente van Gercke Feyke zoen te Huyns, alle welcke vorschreven achterstallige renten die vorn. Georgen zall invorden, opbueren, employeren ende besteden daer ick hem dat mundelick belast hebbe ende hy my dat onthieten heft tdoene, zonder dat hy gehouden sall syn daeraff rekeninge, bewys ende reliqua tdoene, 20 want ick tzelve voer secret gehouden wyll hebben.

Ende aengaende alle andere onroerende goederen, boven nyet gespecificiert, myt ock alle die roerende goeden daer insgelycx boven gen mentie aff gemackt en is, als goudt, zylver ende clenodien, tzy in gelde oft anderssyns, in wadt specie dat die zyn, myt alle die losbaere renten ende alle achterstal van dien ende wes men my anderssins 25 schuldich is, die wyl ick dat zall hebben ende geeff by deesen den voorn. Georgen, myne zoene, in rekonpense van zynen denst die hy my gedaen ende bewesen heft, ende om des wylle dat hy gehouden wordt die vrunden ende onse maechschap die op thuyt te Doenterpe te Spannum coemen ende converseeren, sullen eerlicken tontfangen ende ttracteeren, zonder dat hy gehouden sall wesen yemande daeraff rekeninge oft andere specificatie te doene ofte inventaris tgeven, want ick daeraff ghen gemackt 30 en wyl hebben. Ende sullen tot dien eyndt in syn handen bliven ende by hem bewaert worden alle myn breven ende munimenten van renten ende landen, sulcke als die syn, welverstaende dat hy gehouden sall wesen den voorn. Goffe ende Hero, indien ende soe dickuyls als zyt begeren ende van doene hebben zullen om hem daer mede tde- 35 fenderen, te doen autenticken copie van den breven ofte munimenten, huer deel arffschyps concernerende, ende dat tot huere redelicke kosten. Welcke breven ende munimenten nae des voorn. Georgens doedt ofte overlyden sullen bewaert worden in een kyste totte gemene arffgenaemen profyte opt huys toe Doenterpe toe Spannum.

Noch soe maecke ende stelle tot curatuers van den vorz. Hero van Roorda, myn dochters zoene, den waelgelerden heer meester Jaen Rommerts, raedt ordinaris in den Hove van Vrieslandt, ende Georgen van Roorda, myn zoene, begherende ende ver- 40 sueckende mydts desen dat zy dieselve curatele wylden aenverden, ende den voorn. Hero Roorda daertoe holden ende instrueren dat hy hem voertan zall schryven Hero van Roorda als boeven ende die vors. confirmatie opt waepen van my, testatuer, aen 45 Key. Ma^t solliciteeren ende verwarffen.

Alle twelcke dat vors. is, ick, Sybrant van Roorda, testatuer voorn., verclaer toe wesen myn testament ende uuytsterste wylle, begerende tzelve van den voorn. myne kynderen ende arffgenaemen van werden gehouden te worden als solempneel testa-

ment ende uuterste meninge, zoe ick naer deer nyet meer van myne tyttelicke goeden en kan disponieren, in al den voegen, maeten ende manieren zoe men yemandts aff-
livige testament ofte uuyterste wylle nae gescreven gestelicke, waerlicke ofte andere
rechten ende goede gewoenten alderbest van werden gehouden, cracht ende macht sor-
teeren ende onderhouden zoude moegen, begerende ende versueckende op denselven
5 myne arffgenaemen myn begravinge toe wyllen doen int convent tAengum, by myn
ouders ende huysfrou saliger gedachtenisse.

Deesen toerconde hebbe ick, Sybrant van Roorda voorn., dyt myn testament ende
uuyterste dispositie zonder yemandts instructie selffs by geschriften doen stellen. Ende
10 in versterckynge ende vasticheyt van dien, alzoe ick selffs vermydts die suarheyt van
myn leeden ende bevende handt nyet schriuen en mach, hebbe ick gebeden den erba-
ren heer Frans Rembolts zoen, pastor tot Sunte Catharinen bynnen Leuwerden, myn
biechtvader, tzelve voer my, testatuer, te wyllen onderschriuen. Ende tot merder
vasticheyt ende confir<ma>tie van deesen hebbe ick noch daertoe geroepen als ge-
15 tuygen den erwerdighen, vhesten, eersamen heer Ysbrant Herderwyck, pastoer tot
Spannum, Frans van Camminga, Govaert van Duvenee, greffier tHoeffs van Vrieslant,
Jelle Jacops zoen, Freryck Hydde zoen, Benedictus Franchet, duerwaerder van den
vors. Hove, ende Wouter Coquillaen, ende hunlhuyden gebeden tzelve van mynrewe-
ghen mede te onderschriuen. Twelck wy, heer Frans Rembolts zoen, heer Ysbrant van
20 Herderwyck, Frans van Camminga, Govaert van Duvenee, Jelle Jacops zoen, Frerick
Hydde zoen, Benedictus Franchet ende Wouter Coquillaen, getuygen bovengenoempt,
naedat wy tgene vors. is, well perfectelicken hebben hoeren lesen vant tbeginnsel totten
eynde toe uuyte, ende die voorn. testatuer verclaerde tzelve dat ons gelesen was, te
wesen syn uuyterste wylle, meninge ende begerte, wyllende dieselve in den voegen
25 als voeren onderhouden ende naegegaen thebben ende worden, tot zynder bede onse
naemen ende hantschryften hyeronder gestelt.

Opten zeventienden septembris, anno duysent vyffhondert ende vyfflich.

Onderteykent: Franciscus Rembolts, pastor quo supra, pro meipso atque etiam
nomine eiusdem testatoris, ad hoc ab eodem rogatus, subscripsi mea manu. Isbrandus
30 Herderwyck, pastor in Spannum. Frans van Camminga. G. Duvenee. Jelle Jacops zoen.
Frerick Hydde zoen. B. Franchet. Ende: W. Coquillaen.

Gecollationeert ende accordiert met het principael, onderteykent als boven, by my,

<ondertekend:>

G. Duvenee.

35 *Origineel (A) niet voorhanden.*
*Afschriften: B (16de eeuw, door G. Duvenee, naar A). RAF, Archief Familie Thoe
Schwartzenberg en Hohenlansberg, inv. nr 883. Opschrift (m.a.h.): Copie. De posten
betreffende Georg van Roorda onderstreept. In de marge rubrieken met andere hand. Op
f. 7 een acte van 1550 november 1, waarbij Georg van Roorda en de voogden van Hero van
40 Roorda het testament approberen, en beloven zich eraan te houden. In dorso (= f. 8°),
m.a.h.: Sybren Roorda testament. <M.a.h.> Sybren Roorda testament. <M.a.h.?:> 1552
den 4 november uurt toe [...]ers als die landtzen daer ueren. - C (16de eeuw, niet
authentiek, naar A?). Ibidem. - D (16de eeuw, niet authentiek, naar A?). Ibidem.
Onvolledig afschrift: E (1590, door notaris Harderwyck, naar A?). Ibidem.*

Hessel Boytiema

In nomine Sanctissime Trinitatis, amen.

Anno domini vyftienhondert ende vyftich, opten sesten dach des maents decembris, heb ick, Hessel Boytiema, cranck wesende van lichaeme, nochtans gaende ende staende ende well zynde by myn verstandt ende vyff sinnen, bedenckende dat upter aerden niet sekerder es dan die doet ende niet onsekerder dan die ure des doets, geordineert ende gemaect een dispositie tusken God almachtich ende myn eedele zyele, ende een scheidunghe in myn tytlicke guederen ende oeck mede in de nalaetene guederen van Hisse, mynre zalighe huysfrouw, tuysken myn kinderen by dese, myn testament, codicil ofte laeste wille, soeals dat alderformelicx nae beyden, geestlick ende waerlicke, rechten ende gueder usantien van onsen lande van Vrieslandt cracht sortieren ende stall hebben mach, in maneren als nabes.

Eerst ende voerall bevele ick God myn eedele zyele, ende myn lichaem der aerden.

Ende soe instituere ick, Hessel, myn ses kinderen, namelicken Syerck, Abbe, Douwo, Hayo, Eepo ende Geele, universale arfgenamen, te weten eenyder in zyn porcheel, als hierna volgen sall.

In den eersten sall Syerck, myn eerste zoene, hebben ende arflick beholden die saete upten Uutterdyck by Lyoel Phaesma huys, daer hy heeft op gewoent ende die huyre nu daer oeck aff boert. Noch sall voirs. Syerck hebben nae myn verstarwen die soewen pondemate landts, geleghen upten Bey, die Johan Rosema plach toe gebrueken. Item hiertoe sall voirs. Cyerck hebben ende arflick beholden die gehele saete, geleghen in de Willich by Dockum, daer nu eenen Cornelis genoempt gebruct ende in de huyre heeft, met oeck die elleff pondematen die nu eenen Theuws genoempt van my in de huyr heeft, oeck in de Willich genoempt. Ende met desse voirbenoemde porcheel will ick, Hessel voirs., dat Cyerck, myn zoen, sall tevreden zyn in alles, soewol van zyn zalighe moeders voirs. anpaert arfnisse als van myn anpaert, sonder daertegenst te doen ofte laeten doen, met woerden oft warcken, in ofte buyten geestlick oft waerlick rechten, by pena hierna bes.

Item Abbe, myn tweede zoene, sall hebben ende arflick beholden die saete toe Rodehuysom daer hy nu up woent ende gebruct. Bet thien pondematenn, oeck toe Rodehuysom gelegen, in Alberts saete, welcke principaele saete zalighe Sydts Bottinghe kynderen toecompt. Hyertoe vyftien pondematen, leggende oeck toe Rodehuysom, legelandt, ende bet ses enckelgulden airflicke renthen, geleghen tot Blessum, ende dat alles nae vermeldinghe zyn hilicxbrieff. Item hierenboewen sall Abbe voirs. noch hebben nae myn verstarwen die halwe saete, toe Eernsom geleghen, Rytzarde genoempt, daer nu eenen Ferick up woent, daer Sydts Bottinghe kynderen die ander helfte aff toecompt, beholdelicken een golden g. renthe daeruuth jaerlicx, die suster Saker toe Smalgeree, zyn moye, hebben sall hoer lyfstondt, ende nae hoer aflivicheyt wederom te arwen up voirs. Abbe ende zyn arfgenamen. Hiertoe sall voirs. Abbe hebben het vierde paert van heth huys te Leuwarden daer zalighe Eedo Martena ende Jel Mencke toesamen gecoft hebben, daer nu Johan Borst ende Luystken bewoenen. Bet sall Abbe hebben dhelfte van ses philippusg. arflicke renthe, van Lyeuwe Bocke zoen gecoft nae luyt myn coepbrieff, met oeck dye helfte van een halff enckelgulden renthe die ons toecompt van sekere veenen, geleghen tot Burgom. Hiermet sall

voirs. Abbo tevreden zyn voer zyn porcheel, ende dat soewel van zyn zalighe moeders arfnisse als van myn arfnisse, by pena als nabes.

Item Douwo, myn derde zoen, sall hebben ende arflick beholden Garbaede saete tOesterwyerum, daer nu Douwo, myn zoen, up woent, met heth huys datter up staet, met graft, heem, stins ende steen die aent voirs. huys es, nae vermeldinghe syns hylicxbriefff^a, mettet gene als ick met Mary, myn huysfrow, daeraen vertimmert ende te coste gedaen hebben. Hiertoe alle die landen die Douwo Maerten zoen pleech te gebrucken ende van ons in zyn huyre thebben. Ende nae myn verstarwen sall Douwo voirs. noch hebben die cleyne saete, daer Hero nu ter tydt up woent, oeck tOesterwyerom geleghen, die ick met zalighe Hisse bewandelt hebbe van Jorrydt Jan zoen. Ende oeck sall Douwo voirs. hebben nae myn verstarwen myn anpaert van de fenne die ick ende Mary te samen gecoft hebben van convente Monickebayum. Hierenboewen sall voirs. Douwo beth hebben die cleyne halwe saete, gelegen toe Ernsom, upt west, niet verde van Aelsom, daer Sydts Bottinge kynderen die ander helfte van thoecompt. Item noch sall Douwo voirs. hebben die helfte tegenst Abbe, zyn broeder, van die ses philippusg. arflicke renthen van Lyeuwe Bocko zoen, als voirs. is, met oeck dhelfte van een halff enckelg. renthe van feenen, in Abbe porcheel gementioneert. Soe sall suster Saker, zyn moye te Smalgeree, hebben hoer lyfstondt drie enckelgolden g., acht ende twintich stuwens stuck gereekent myn een oerdt, die my jaerlicx koemen van Eepo ende Goffo Douwema, heercomende van wederomvallende renten ofte landen van suster Katrina Douwema te Smalgeree ende van suster Gauts Douma tot Aelsom, ende nae verstarwen van hoer sullen desse voirs. renten wederomvallen op voirs. Douwo ende zyn arfgenamen. Ende hiermede sall Douwo voirs. tevreden zyn, soewel van myn arfnisse als van zyn zalighe moeders arfnisse, by pena hier verclaert.

Item Hayo, myn vierde soen, sall hebben voer zyn porcheel ten eersten myn anpaert in die saete toe Dychuysum daer nu eenen Jacob Lyoell zoen up woent, met hetgene dat ick daerin gecoft hebbe, ende oeck myn anpaert van tgene dat ick met Mary daeran gecoft hebben, daer nu een wedue, Waiff genoempt, een cleyne campken gebrueckt ende bewoent, daer my Jacob voirs. eenen uuytwech heeft laeten afgrawen. Hiertoe sall Hayo voirs. hebben myn anpaert in de saete in Augustinusgae daer nu Geess Mynthie wedue up woent, met oeck myn anpaert van de landen, gelegen in Focko Jensma heerdt, daer Focko voirs. van ons in zyn huyer heeft. Item ende oeck sall voirs. Haye hebben myn anpaert in de saete daer nu Rynts Wbles up woent, met oeck myn anpaert in de saete upt oest naest Rynts Ubles voirs., daer nu een Roloff up woent ende in zyn huys heeft. Noch bet myn anpaert in een saete toe Suyrhuysum daer nu Aeffe Sickema woent met Buwo, zyn zoen. Nochtans welverstaende dat Hayo, myn zoen voirs., desse voirbenoemde landen in Augustinus, met oeck dat in Affe Sickema guet toe Suyrhuysom is, sall moeghen verlaeten nae den doet van Mary, myn uylff voirs., ende alsoe wederomme in plaetse moeghen kiezen ende nemen die gehele saete by Collummerzyl toe Wiel, daer nu Wopke Folckert zoen op woent, ende sall evenwel die saete toe Dychuysom beholden, daer voirs. Jacob up woent. Ende dan sullen myn kinderen die voirs. landen in Augustinus, met oeck tgene my toecompt in Affe Sickema guet te Zuyrhuysom, tegelycke deelen, behalwen Rynthie Ubles saete voirs. sall voirsechte Douwo allenich ende voeruuth hebben. Item noch sall Haye, myn zoen,

---

^a *Hierna het overbodige:* ende ick.

hebben myn anpaert in die saete toe Collum up die Cluften, daer nu Else, zalige
Bronger Tyaerds zoen wedue, up woent. Hierenboewen sall voirs. Haye noch hebben
myn anpaert in die saete te Butenpost, daer nu Wythie Maggema uup woent, met oeck
myn anpaert in de saete die nu Wthie Eels zoen bruckt in Uptwisel, ende oeck mede
5 myn anpaert in die saete te Buytenpost daer nu Geert Goien zoen up woent. Hiermede
sal Haye voirs. tevreden zyn voir syn anpaert, soewel van zyn moeders arfnisse als van
myn arfnisse, ende dat by pena hierna bes.

Item Eepo, myn vyfte zoen, sall hebben voer zyn porcheel Boythiema staete toe
Collum, daer ick nu selfs up woene, met oeck alle die landen die ick daertoe hebbe
10 ende gebruike oft verhuire upt noerden van de wech die voer ons achterdoer heen
gaet, sonder drie pondemate in die Galgefenne, sullen zalighe Canters ende Katrina
myn natuerlicke dochters kinderen hebben ewelick ende arflick, met oeck twee ponde-
mate, gelegen buyten up die oesterzydt van Poppe Mockema landt, ende onse vicaris
is die naestlegert opte oesterzydt, welcke twee pondematen zalighe Catrina, myn
15 stieffmoeder, hoer in testament besproecken heeft. Noch sall Eepe voirs. hebben alle
dye huysinge, schuyer ende bachuys, sodanich Eepo heth dan wort finden, met oeck
het heem daer die voirs. huysinge up staen. Ende oeck mede sall Epo voirs. hebben
het hiem aldernaest, upt oest aen Kempo Tadema thuynen ende steden, met oeck die
20 steden daer nu Wibet schroer, Gerrydt slotemaecker zalighe gedachten, Maerten
schroer ende Daniel steenmetseler up woenen, met oeck den twee cleyne thuynen daer
Eethie den eenen nu bewoent, met oeck het hoff met onsen groeten warmoestuyn.
Item ende oeck sall Eepe voirs. hebben die twee fennen upt zuydt van onse hoff,
streckende zuytwerdt aen onse smalle camp, welcker voirs. twee fennen Idse Meynt
25 zoen nu van my in zyn huir heeft. Item noch sall voirs. Epo hebben Aellme heem,
metten cleynen vieercampt daer naest aen leyt upt zyzuydt, met oeck twee ofte derde-
halff pondemate forder int zuyt in Hedts fenne, dat ick ende Hed voirs. tsamen hebben
afgepaelt int jaer van acht ende viertich, ende Hedt heeftet van my in zyn huir tot myn
revocatie. Ende noch sall Eepo hebben die drie ackers in Aebema guedt, die wy nu
30 selfft gebrucken. Ende met desse porcheel will ick dat Eepo, myn zoen voirs.,
tevreden wesen sall, zoewel van zyn zalighe moeders arfnisse als van myn arfnisse,
ende dat by gelycke pena nabes.

Item Geel, myn enighe dochter, sall hebben desse nabes. guederen. In den eersten
alle hoer zalighe moeders sylwer, ende daertoe dye twee golden ketten, met oeck allet
sylverwerck dat my van zalighe Griet, myn volle suster, angeerft is. Hiertoe sall sye
35 hebben allet landt dat Idse Meynt zoen in de huyer heeft, behoudelicken tgeen dat ick
Epo, myn jongste zoen, hiervoer in zyn porcheel besproecken hebbe, als te weten
vyftehalff pondemate die my toecomen in Idse landt, die bewandelt zyn van Eesko
Allema, daer Frathye, zalighe Sydt Allema moeder, naest by gelandet, nae vermeld-
dinge van onse wandelbrieff, twelck vermeldt van ses pondemate groot myn een halff
40 ansen, ende hier is Metsche halwe stede mede in dese ses pondemate gerekent, sus
sullen daer omtrent twee pondemate van leggen ower den wech upt noerdten, dat-
welcke mede compt in voirs. Eepo porcheel, te weten het halwe voirs. heem met die
twee pondematen voirs. Ende voer desse vyftehalwe pondemate voirs. plegen wy
ander landt te gebrucken, dat Idse ende tevoeren Idse vader hadden in Syordema landt,
45 ende dit duer een manier van een notwandel, soe Idse oeck woll kundich is. Hyertoe
sall Geele voirs. hebben die gehele saete daer Sibe Douwe zoen nu ter tydt up woent,
gelegen toe Collum, up Uutterdyck genoempt, met noch twee pondemate niet verde
van daer, die gecoft sinnen van Lyulloff Conarders, eertyts burgemeester in

Groninghen, die dit verleden jaer een Hollander gebruikt heeft. Hiertoe sall Geel, myn dochter, noch hebben twaloff^a gelegen, ter Horne genoempt, ende streckt aen tUytlandt, die nu Lyeuwe Rompt zoen wedue van my in de huyl heeft. Bet sall Geel voirs. hebben noch thien pondematen, gelegen by der tuynen, upten Apelen genoempt, daer
5 nu eenen Jacob Hollander up woent ende van my in zyn huyl heeft, met oeck omtrent een pondemate, gelegen upt oest aldernaest den Santwielen, die nu Hendrick weeffter upt Nyelandt van my in zyn huyl heeft. Item noch sall Geel, myn dochter, hebben drie pondemate te Steenharst die eenen Gerloff te Steenharst plach toe gebrucken ende van my in syn huyl hebben. Item noch <sall> Geele, myn dochter, hebben die drie steden
10 up Collummerzyl daer nu Wabbe met Roloff ende Gelcke up woenen. Item hierenboewen sall Geel voirs. noch hebben myn anpaert mettet gene dat ick daerin gecoft hebbe in de saete toe Luttickepost die Claes toe Luttickepost van my in zyn huyl heeft. Hiermet Geele, myn dochter, tevreden te wesen, soewell van haer moeders guederen als van myn guederen. Nochtans hiertoe doende alsdat Geele voirs. meer hebben sall met Haye ende Eepo, als myn drie jongste kynderen, sullen tegelycke deelen myn tylber guederen, sondert offte hoff, sonder oeck die groete spynde mettet cleyn tresoer dat in onse coecken staet, sall Epe voirs. buyten deelschap allenich hebben. Ende met desse sall voirs. Geel voir hoer porcheel vredelick wesen, by pena nabes.

Item Mary, myn echte huysfrouw voirs., sall hebben dye gehele saete by Col-
20 lummerzyl, te Wiel genoempt, daer nu Wopke Folckert zoen bruckt ende van my in de huyl heeft, soelanghe als sye leeft, nae vermeldinghe van ons hilicxbrieff. Ende hiertoeboewen noch alle onse angecofte landen ende renthen dye wy tsamen gecoft hebben ofte noch souden moegen coepen, tselwe gedurende hoer lyfstondt, ende nae hoer afflivicheit te arwen als nae desen rechten behoert. Ende noch will ick dat indien
25 ick voer Mary starwe, dat sye alhier in dese huysinghe Boythiema sall blyven woenen, mets oeck hebbende tgebruck van onse appelhoff, met oeck vier koyengrasinck in onse fenne toe Boythiema, met oeck een heem, mettet oester hoochheem tot aen Kempo Tadema tuynen ofte steden, met oeck een fenne tot meedlandt van ses pondemate groot, daer die vicaris in Collum upt west ende moers fenne upt oost ende
30 myn eygen landen upt zuyt naestlegert sinnen, ende dit voirs. geduyrende tot vyff jaeren nae myn verstarwen, sonder eenighe huylre hiervoer te gewen. Ende soe dan dit voirs. uuth voirbenoemde Epo porcheel gaet ende updat hy middelertydt nyet vercort wordt, soe ordinere ende will ick dat Epo, myn zoen vurs., sall desse voirsechte vyff jaeren hebben ende bueren alle tgene dat hier in desse voirgaende porchelen niet
35 benoempt, ongedeelt ende overgeblewen es, tsye whoe ende waer tselwe geleghen is. Ende nae die vyff jaeren nu voirs. sullen alle myn ende myn zalighe huysfrouw voirsechte guederen, rorende ende onrorende, sye sinnen geleghen tot wat plaetsen dselwe bevonden moeghen worden, oeck woedanich dye syn, ende nu hiervoer nu niet gespecificeert ende benoempt, by myn voirs. kynderen ende arfgenamen, hoeft voer
40 hofft, gelyck gedeelt ende gescheyden worden. Des sall Mary voirs., indien ick voir hoer afflivich worde ende in Goede verstarwe, myn uutynghen, beganckenise nae landts gewoente becostigen ende voldoen, sonder myn kynderen ende arfgenamen daarvan an te rekenen. Des sall sye daervoer arflicken ende euelicken hebben ende behouden
45 all onse rede gelt, golt ende sylwer gemuntet, sonder myn kinderen voirs. daeraff rekenschap ende deelschap te doen ende te bewysen.

---

^a *Hierna ontbreekt de maat (waarschijnlijk: pondemate) en een plaatsbepaling.*

Vorder ordinere ick, Hessel Boythiema voirs., ende will hebben dat, indien dese myn laeste wille gene stadt en mochte hebben nae den rechten als een guedt testament toebehoert, soe begeer ick nochtans dat dit testament cracht sortieren sall ende in esse blyven, ende will hebben dat desse myn scheydinghe by myn voirs. kinderen ende arfgenamen steede, vast ende onverbroeclicken onderhouden ende nagegaen sall worden.
5 Ende oftet geboerde dat yemant van myn voirsechte kinderen ende arfgenamen soude willen ter contrarie doen ende hem hiertegenst opposieren, soe ordinere ick mets desen ende will hebben dat dselwe ende elcx besonder die sulcx attempteerde te doen, verbuert sall hebben die twee delen van tgene dat hy van myn guederen, hiervoor in
10 zyn porcheel benoempt, hebben sall, welcke twee paerten geappliceert ende gekeert sullen worden tot profyt van diegene die dese mynne dispositie ende laeste wille sullen onderhouden.

Ende want myn dre jongste kinderen noch jonck ende mynder van jaeren zyn, alsoe dat sye nyet genoehsaem zyn om eenyder zyn selfs guederen te regieren ende te beschermen, soe ist dat ick, Hessel voirs., met myn supplice bede constituere ende
15 nominere in dese myn testament ende laeste wille den welgeleerden erntvhesten onse lyewe myech Syuck Mollema voirmontd over myn drie jongste kinderen, noemtlicken Hayo, Epo ende Geel, ende dat alleenlicken in den onroerlicke guederen, dwelcke Syuck voirs. nae toverlyden van my, Hessel, uuth myn dispositie ende testament bevinden sall den voirsechten drie jongste kynderen toebehoerende.

Torconde ende uuth crachte van desen heb ick, Hessel Boythiema, desse myn dispositie ende testament^a ende bevestiget met myn eygen signet ende hantschrifte, ende hebbe hiertoe geroepen guede mannen, geestlicken ende waerlick, omme desse myn dispositie ende laeste wille vermits zegelatie, signatie ende onderschri<vin>ge
25 te roboren, als te weten heer Reynar, pastoer toe Collum, heer Gerryt Jan zoen, prebendaet opten waerden Heilighen Sacraments leen toe Collum, Tyepeke Hessel zoen, substituyt der grietenye van Collummerlandt, Rynthie Folckert zoen, Hendrick Syeuwerdt zoen, Cornelis Jan, Gerardus Egbert zoen, Jacob Pieter zoen cuyper. Welcker wy, voirs. Regnerus, pastoer, heer Gerrydt, Tyepeke, substituyt, alsoe duer
30 bede als voer met onse zegelen, signet ende handen, ende wy, Rynthie, Hendrick, Cornelis, Gerardus ende Jacob voirs., duer gelycker bede als voirs. met onsen hanteeckenen beneden op desen geset ende geschrewen hebben.

Up dach ende datum als voer verhaelt es.

Dye principael was ges. in pappier, gebonden in capitorie ende after gesegelt met
35 vier zegelen. Onder stontd: Hessel Boyckema. Reynerus Meinardi, pastor van Collum, subschripsit. Dominus Gerardus, prebendarius in Collum, subschripsit. Tyepeke Hessel subschripsit. Renthie Folckert zoen subschripsit. Hendrick Syewerdt zoen. Cornelis Jan zoen. Gerardus Egbert zoen. Ende: Jacob Pieter zoen.

Gecollacioneert ende bevonden taccorderen by my,

40 <ondertekend:>

Renicks.

---

^a Hier is een woord weggevallen, of het hierna volgende ende moet vervallen.

Origineel (A) niet voorhanden.

Afschrift: B (16de eeuw, door Renicks, naar A). RAF, Archief Familie Van Eysinga-Vegelin van Claerbergen, Supplement, inv. nr 25, f. 2'-5'. Opschrift: Copia. Op de voorzijde (= f. 1'), m.a.h.: Authentieke copie van salige Hessel Boetyema testament. Op f. 5^v, met de teksthand: Copia testamenti van Hessel Boyckema. <M.a.h.:> 14 dbred, 65 dlenckte. <Gespiegeld:> Twalff yn dbreete, XX yn dlanckte roden.

Onvolledig afschrift: C (16de eeuw, zelfde hand als B, naar A?). Ibidem. Opschrift: Copia van salige Douwe Boytsma porcelen ende erff, uut salige Hessel Boytsma testament ende laeste wille geextraheert.

10 **212**

1550 december 29

Rippert Reyner zoen

In den naeme Ons Heeren Jhesu Christi, amen.

15 In den jaere desselfs Ons Heeren Jesu Christi nae zyner menschewordinge duysent vyffhondert ende vyftich, opten XXIX^{en} dach decembris, heb ick, Rippert Reyner zoen, geboeren van Amsterdam, burger ende inwoender der stede Leeuwaarden, wese-
20 sende cranck van lichaem, nochtans cloeck van verstant, overgedacht ende bekent dat wy menschen nyet sekens en hebben dan die natuurllycke doot ende nyet onsekens dan die ure ofte stontd van denselven doot, ende begerende nyet van deser werelt te verscheyden sonder eerst van myne tytlicke gueden, die my God almachtich verleent heeft, te maecken een dispositie, testament ofte schickinge, opdat nae myn tytlycke
25 doot ter cause van dien gheen questie zoude vallen tusschen myn vrienden ende huysfrouwe, hebbe daeromme nae myn beste verstandt ende vrye wille, in manieren als naebescreven is, gemaect ende geordineert myn testament ende laeste wille, donatie causa mortis ofte anders laeste wille, soe ende alst nae den rechten ende
30 gewoente van dese lande alderbest zal moegen staen, onverbreeckelicken van myn vrunden ende voerts van allen menschen onderhouden hebben in alle zyne punten ende articulen naebescreven.

30 In den eersten zoe verclaere ick in presentie van den gelooflycke mannen, als tuygen op eene tyt daerby tsaemen van my geroepen ende gebeden, hoe dat ick begere te leven ende te sterven als een goet oprecht christenmensche nae de leeringe Goods apostelen ende heylige christenkercke behoert te leven ende te sterven, ende mitte selve verclaeringe zoe bevele ick Gode almachtich myn ziele, die hy geschapen ende gemaect heeft, ende nae myn ziele uuyt myn lichaem verscheyden zal wesen, bevele
35 ick myn lichaem der heyliger gewyder aerden opt kerckhoff van den predicaren binnen Leeuwaarden, by myn zalighe twee overledene huysfrouwen, stellende myn exequien ende achterdaden tot discretie ende moderatie van mynen naebescreven executeurs.

40 Voerts institueer ick, Rippert Reyners zoen voers., Hillegont Reyners dochter, myn volle suster, erffgenaeme in zeven golden croonen jaerlicx, die croone gerekent op acht ende dertich stuvers, tontfangen als hiernaevolcht haer leven lanck, ende daertoe haer leven lanck vrye woeninge in de camer daer zy nu ter tyt inne woent. Welverstaende dat Hillegont die voers. zeven golden croonen jaerlicx van Dieuw Luytziens dochter, myn huysfrouwe, by handen van myne naegescreven executeurs ende cura-

teurs over der voers. Hillegondt, mittertyt zall ontfangen tot haer noodtdurfticheyt ende onderholdinge.

Voorts bespreke ick der voers. Dieuwe Luytziens dochter, myn echte huysfrouwe, myn huys, schuyre ende cameran, daerachter staende, met alle tghene des daerinne is
5 van huysraedt, van gelt, van coopenschap van waeren, alsoedanich als ick dat mitter doot sal ontruymen ende naelaeten, ende dat eeuwelicken ende erfflicken. Welverstaende dat Dieuw alle uuytschulden zal betaelen ende alle inschulden tot haer proffyt ontfangen, ende dat die voers. Dieuwe ende haere erffgenaemen schuldich ende gehouden sullen wesen Hillegondt, myn suster, die zeven golden croonen jaerlicx,
10 haer leven lanck geduerende ende nyet langer, te voldoen ende betaelen ende toelaeten die woeninge in de camer voers. haer leven lanck. Ende dat oick nae den doot van Hillegondt de voers. camer ende terstont nae myne doot de ander camer beneden, zoeals die nu staet, eeuwelicken ende erfflicken omme Goods wille van arme luyden bewoent sullen worden, tot discretie van myn curateurs, al ist dat myn huys mette
15 schuyr in toecoemende tyden mochte worden vercoft, ende dat die solder met het bovenste aen thuyt ende schuyre zall blyven ende gebruyckt worden, ende dat hierenboven Dieuw ende haere erffgenaemen gehouden sullen wesen Hendrick Frericx zoen ende Tryn Frericx dochter elcx haer leven lanck geduerende te betaelen seven hoerntziensgulden, dien ick, Rippert voers., den voers. Hendrick ende Tryne bespreecke.
20 Welverstaende oick dat Dieuwe myn huysfrouwe erffgenamen nae haer doot, zoeverre zy geen echte kynderen cryget, myn executeurs sullen voldoen ende betaelen die summa van twee ende twintichhondert golden gulden eens, acht ende twintich stuyvers voer den gulden te rekenen. Ende zoeverre ende indien Dieuwe, myn huysfrouwe, nae myn doot een ander man weder kryget ende daer een ofte meer kynderen by gecryget,
25 dat in alsulcker gevalle die erffgenaemen van Dieuwe nae haer doot mynen naebescreven executeurs sullen voldoen ende betaelen die summe van seventhienhondert gouden gulden eens, voer dewelcke voers. summen van penningen het voerseide huys met alle zyne toebehoeren in sulcker gevalle gehypothiceert, verobligeert ende tot een onderpant zal staen blyven, sulcx dat myn executeurs die voers. penningen daarvan
30 sullen moegen doen executeren. Welcke voers. penningen ick, Rippert, testator voers., wil ende begere dat myn executeurs nae den doot van Dieuwe sullen op renthen leggen op genoechaeme panden, soe geringe als zy sullen moegen, ende dat zy die renthen, daarvan comende, alle jaeren den arme ellendigen schamelen huys sitten trouwelycken om Gods wille geven sullen, onder welcken ick oick wil ende begere
35 sonderlinge mede begavet te worden den armen van myn bloede ende van mynen huysfrouwen bloede, indien daer eenyge mochten bevonden worden die sulcx van noeden waere ende daert aen besteet mochte wesen, diet om Goods wille begeren.

Ende opdat dit myn testament ende ordinantie onderhouden ende nae myn doot geexecuteert ende volbracht mach worden, zoe ordinere, bidde ende begere ick mits
40 desen zeer vriendelycken ende om Goods wille van den eerbaeren Frans Jans zoen ende Jan Jans zoen, beyde burgers in Leeuwaerden, dat zy willen wesen executeurs van dit myn testament. Ende begere oick zoe wanneer yemandt van hen beyden aflyvich wordt, dat die lanxstlevende van hen binnen zeven dagen wederomme eenen ander guede man tot zynen hulpe wille nemen, ende dat voerts daerna die lanxstlevende altyt soe voertaen wil doen, zoelange ende ter tyt toe dat myn testament in alle
45 zyn puncten geexecuteert ende volbracht sal wesen. Ordinere ende begere oick dat myn voers. executeurs jaerlicx eens voer den overste pastoer van Oldehove ende eenen uuytten raide, die van den borgemeesters daertoe gecommitteert zall worden,

rekenschap, reliqua ende bewys sullen doen van haere ontfanck, uuytgave ende administratie dien zy gehadt sullen hebben, ende begeer oetmoedelick ende om Goods wille van den pastoer ende burgemeesters in dier tyt wesende, dat zy om Goods wille tbeste willen doen omme te ordineren dat die rekenschap wel ende trauwelycken als
5 voers. is, jaerlicx eens gedaen ende ontfangen wordt. Ende opdat myne executeurs ende die pastoer met zyn adiunct uuytten raide nyet tevergeefs met myne ordinantie ende laeste wille tachtervolgen geoccupeert sullen worden, soe wil ick ende ordinere dat myn executeurs zoe lange als Dieuwe, myn huysfrouwe, leeft, elcx jaerlicx voer haere salarys sullen hebben een golden gulden van acht ende twintich stuvers, ende
10 dat dieselve executeurs nae den doot van Dieuwe jaerlicx elcx sullen hebben voer hoere salarys zeven hoerntziensgulden vry schadeloes gelt, ende dat alsdan die pastoer ende zyn adiunct, die de rekeninghe hoeren sullen, elcker jaers dat zy die rekeninghe hoeren, elcx sullen hebben veerthien stuvers.

Ende teneynde dat dit myn jegenwoerdige testament effect mach sorteren, soe heb
15 ick, Rippert Reyners zoen, testatoer voers., myn eygen hantschrift hieronder gescreven, ende tot meerder vasticheyt ende orkondschip van desen gebeden ende als tuygen op eenen tyt tsamentlicken by my doen roepen ende coemen den eerbaeren, wysen ende den hoochgeleerden doctor Seerp Hanye, burgemeester der stede Leeuwarden, Anthonius Colibrant, substituyt van den procureur generael, Thomas kuyper, Jochum
20 Willems zoen, Luytzen Pieters zoen, burgers der stede Leeuwarden, meester Pieter Rieuwerdt zoen, advocaet, ende Nicolaus Joest zoen Clueting, dat zy, voergescreven persoenen, dese myn laeste wille mit heuren hantschriften hebben ondergescreven ende bevesticht, ende dat die voers. doctor Seerp zyn zegel ende Pieter Rieuwert zoen zyn signet hieronder an hebben doen hangen.

25 Op dach, maent ende jaere als boven.

Ende was den principaele geschrⁿ in franzyn, bevesticht met een zegel ende een signet, beyde uuythangende, van groene wasse. Ende stont ondergetekent: Seerp Hanye, doctor. Ick, Ripper Renner zoen. A. Colibrant. Tomas kupper. Yochhum Willem soen. N. Clueting. Peter Rieuwerdt zoen subscripsit. Ende: Luytzen Peeter
30 zoen.

Jegenwoirdige copie gecollationeert tegens den originale testament, in franschyn gescreven, mit een groene segele ende een signet, beyde uuthangende bevestiget, ende ondergetekent als boven, noch geheel vasth, ongecorrumpert ende ongemutert, is bevonden daarmede te concorderen by my, ondergescreven autoritate apostolica ende
35 by den Hove van Vrieslant geadmitteert notarius publicus,

<ondertekend:>

Peter Riewerdt zoen subscripsit.

Origineel (A) niet voorhanden.

40 *Afschrift: B (16de eeuw, door notaris Peter Riewerdt zoen, naar A). GA Leeuwarden, Archief Ritske Boelema Gasthuis, inv. nr 360. Opschrift: Copia. In dorso (= f. 4^v), m.a.h.: Copie. Het testament van Rippert Reyners zoen.*

